

31 23

గంధకరలకు
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ
శ్రమ లేదని
మనస్థితి
అలయ ప్రెస్, లిమిటెడ్.

తాంత్రికములు || లెటరు పేషర్లు
టవప్రతికలు || శుభ లేఖలు
గంధములు || పోస్టర్లు

న అచ్చవనులను బైండింగువనులను ఎంగ్లీషింగువనులను
కృతము, హిందీ, అరవము మొదలైన భాషలలో

లకు అందముగ సకాలమునకు

తయారు చేసియున్నాము.

ముద్రణమును:—

సగ్రంథాలయ ప్రెస్, లిమిటెడ్, బెజవాడ.

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ప్రెస్, లిమిటెడ్,

బెజవాడ.

అంబేద్కర్

(౧౯౧౩ సం. ఇండియన్ కంపెనీల ఆక్టు క్రింద రిజిస్టరు చేయబడినది.)

భాగము ౧కి రు ౨౫ లు చొప్పున ౧౨,౦౦౦ భాగములుగ విభజింప బడినది.

భాగముల సామ్యము, ధరభాస్తుతో రు ౫ లు; అలాటమెంటు అయినప్పుడు రు ౫ లు; మిగిలిన సామ్య ఒక్కొక్క మాసమునకు తక్కువకాని వ్యవధిగల ౩ వాయిదాలలో ఇయ్యవలెను!

డై రెక్టర్లు

౧ శ్రీవైదా చినరామకృష్ణయ్యగారు, జమిందారు, బ్యోంకరు, కాకినాడ.

౨ కాశినాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, ఆంధ్రపత్రికాధిపతి; డై రెక్టరు, స్వరాజ్య ప్రింటింగు అండు పబ్లిషింగుకంపెనీ; డై రెక్టరు, హేండుస్పిన్నింగు అండు పబ్లిషింగుకంపెనీ, మద్రాసు.

౩ సూరి వేంకట నరసింహశాస్త్రిగారు, ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయసంఘ కార్యనిర్వాహకసభకు అధ్యక్షులు; రామమోహనకేంద్ర గ్రంథాలయమునకు అధ్యక్షులు; బెజవాడ.

౪ నడింపల్లి వేంకటలక్ష్మీనరసింహారావుపంతులుగారు, బార్-ఎట్-లా, మేనేజింగు డై రెక్టరు, ఆంధ్ర కర్మాగారము; రాయకూట్ ఇండస్ట్రీయల్ బ్యాంకి కల కత్తా, యొక్క గుంటూరు ఆఫీసు మానేజరు; ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘమునకు కార్యదర్శి, గుంటూరు.

౫ వావిళ్ల వెంకటేశ్వర శాస్త్రిలుగారు, ప్రొఫెసురు, వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అండుసన్సు; డై రెక్టరు, ఇండియన్ పబ్లిషింగుహౌసు; శ్రోత్రియం దారు, మద్రాసు.

౬ కావ్యనిధి, చెడికాని లచ్చారావుగారు, సంపాదకులు; శ్రీరామవిలాస గ్రంథ మాల, అముద్రితాంధ్రగ్రంథసర్వస్వము; పత్రికాధిపతి, ఆంధ్రభాషావిలాసిని, స్థాపకులు, ఆంధ్రపరిశోధకమహామండలి; జమిందారు, చిత్రాడ, (గోధావరి).

- 2 బిక్కిని వేంకటరత్నంగారు, కార్యదర్శి, శ్రీబాలనరస్వతీ గ్రంథాలయము, భూస్వాములు, చోడవరము, రామచంద్రపురం తాలూకా, గోదావరిజిల్లా.
- ౩ బచ్చు నాగభూషణరావుగారు, కార్యదర్శి, జ్ఞానదాయిసీ గ్రంథాలయము; భూస్వాములు; బ్యాలకరు; పేరుకలపూడి, గుంటూరుజిల్లా.
- ౪ పుతుంబాక నరసయ్యగారు, కార్యదర్శి, శ్రీ వేంకటాద్రినాయని జాతీయపాఠశాల; భూస్వాములు; పెదపాలెం, గుంటూరుజిల్లా.
- ౫ పురాణం నూరిశాస్త్రిగారు, బి. ఏ, భూస్వాములు; ప్రొప్రైటరు, మదిలీపట్టం
- ౬ బొడ్డపాటి హనుమంతరావుగారు, కార్యదర్శి, శ్రీసత్యనారాయణ వరప్రసాద గ్రంథాలయము; భూస్వాములు; బొడ్డపాడు, కృష్ణాజిల్లా.
- ౭ పుచ్చా శ్రీరామశర్మగారు, కార్యదర్శి, ఆర్యబాలసమాజము; భూస్వాములు; పెదపాలెం; గుంటూరుజిల్లా.
- ౮ అయ్యంకి వేంకట రమణయ్యగారు, ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయసంఘ గౌరవ కార్యదర్శి, రామమోహన కేంద్రగ్రంథాలయగౌరవకార్యదర్శి, బెజవాడ.

బ్యం క డ్లు

తాతా ఇండస్ట్రీయల్ బ్యంకి, మద్రాసు, హైదరాబాదు (డక్కన్)
కలకత్తా రాయకూట్ ఇండస్ట్రీయల్ బ్యంకియొక్క గుంటూరు బ్రాంచి.

ఆ డీ టు రు

జి. నరసింహంగారు, యస్.ఏ.ఏ, ఎఫ్. ఆర్.యస్.ఏ, 307 లింగి శెట్టివీధి, మద్రాసు.

లీగల్ అడ్వయిజరు

తుల్లపాటి వేంకటేశ్వరరావుగారు, బార్-ఎట్-లా.

మేనేజింగు డైరెక్టరు

అయ్యంకి వేంకటరమణయ్యగారు.

రిజిష్టరు ఆఫీసు—బెజవాడ

వివరములకై మేనేజింగు డైరెక్టరుగారికి వ్రాయుడు.

ఆంధ్రదేశాభ్యుదయమునకు అత్యంతావశ్యకములగు అమూల్యగ్రంథప్రకటనమునకు కొద్దిగోజాల తానే పూనుకొనును,

ఇదివరకే పనిని ప్రారంభించి యుండుటచేత, మొదటిసంవత్సరమునుండియు లాభము పంచిపెట్ట బడును. మొదటిసంవత్సరము నుండియు లాభము పంచిపెట్టుట కంటే ఇదియొక్కటే.

వివరములకు వలయువారిట్లు వ్రాయవలెను:—

ఆంధ్రగ్రంథాలయ పెన్సి, లిమిటెడ్, బెజవాడ.

బాల గంగాధర తిలక్ మహారాజు యొక్క సంపూర్ణ ఉపన్యాసములు - జీవితచరిత్ర.

భారతవర్షముయొక్క రాజకీయ చరిత్రను మీరు చదువదలచినారా?

భారతవర్షముయొక్క స్వాతంత్ర్య పోరాటమును మీరు గుర్తెరుంగ దలచినారా?

అట్లయిన

బాలగంగాధర తిలక్ మహారాజుయొక్క సంపూర్ణ జీవితచరిత్రమును, సంపూర్ణ ఉపన్యాసములను తప్పక చదువును. ఈ గ్రంథమును చదువని భారతీయుడు—దేశమననేమో, దానికై పాటుబడుటవల్ల, ఎప్పటికిని తెలిసికొన జాలదని నిశ్చయముగా జెప్పగలము.

నువ్వసిద్ధాంతభేదభక్తులును, పశ్చిమకృష్ణామండల కాంగ్రెసు సంఘమునకు కార్యదర్శియును, శ్రీకృష్ణజన్మస్థానవాసముచే పవిత్రులును అగు శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణశాస్త్రి, బి. ఏ. గారిచే వ్రాయబడినది. ఇట్టిమహాగ్రంథముయొక్క వెల రు 2 లు మాత్రమే.

వలయువారిట్లు వ్రాయవలెను:—అంధీపరిషత్తు, బెజవాడ.

ఆంధ్రభాషాపోషకులకు విజ్ఞప్తి.

రాజమహేంద్రవరమునగల గవర్నమెంటు కళాశాలలో సంస్కృతాధ్యాపకులుగ పనిచేసి అయిదువత్సరములక్రమే కీర్తిశేషులైన మాతండ్రిగారిగు ఆకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు వారి జీవితాంత్యవత్సరములలో, యాధ్యాత్మికానందము ననుభవించు గాంక్షించి, సంస్కృతభారతమును నిర్వచనముగ నాంధ్రీకరింప మొదలిడిరి. అది పర్వాది మొదటి నాలుగైదవ్యములు, యుద్ధపంచమ, స్వర్గాలోహణాపర్వములను మొత్తముమీద నుమారు 13 పర్వములకు పూర్తిచేసిరి. ఈయాంధ్రీకరణకాలముచే కవిశ్రయమువారి యాంధ్రీకరణములలోని స్వల్పభ్రలోపములను దిక్కుత్రముగ చూపుచు “భారత ఫక్తి” అను పేరుగల గ్రంథమునువ్రాసి, విరాళమున కొంతకాలముక్రిందట ప్రచురింపబడుచుండెడి “కవిర” యను మాసపత్రికలో ప్రకటించిరి. వీరు తమ భారతమునకు “ఆంధ్ర వ్యాస భారత నవనీతము” అనియు, అందలి పృథాగములకు “ధార” అనియు పేరేడిరి. కవిశ్రయమువారిచే నాంధ్రీకరింపబడిన విడువబడిన సంస్కృతములలోని కథానుటలను వీరు విపులముగ నాంధ్రీకరించిరి. కవిశ్రయమువారి నాంధ్రీకరించిన భాగములలో విపులముగ నున్నవానిని వీరు సంగ్రహముగనే వ్రాసిరి. కవిశ్రయమువారిచే యాంధ్రీకరింపబడిన భాగములను వీరచే విపులముగ నాంధ్రీకరింపబడినట్టి వానిలో కొన్ని భాగములు:—

1. కణింకుని రాజనీతి, 2. సనత్కులతీయము, 3. భగవద్గీత, 4. విష్ణుసహస్రనామమును మొదలైనవి.

వీరు వెనుకరించిన గ్రంథములకంటె వీభారతము చాలనులభ్యతలలో వ్రాయబడినట్లు పలువురభిప్రాయపడుచున్నారు. వీరభారతములో నేభాగములనైనగాని లేక అంతయు ప్రత్యేకముగ గాని, ముద్రింపించి ప్రకటించుటకు కొన లక్షియైత్రులను, భాషాభిమానులను ప్రోత్సహించుచున్నాము. ఈగ్రంథమును అచ్చువేయఁపడలచు యాచార్యహృదయైట్లు, మహాకవియులు, పెరరణశీలురు, యాగ్రంథమునుగూర్చి యీక్రింది ఎడెసుగలవారికి వ్రాసి అన్ని సంగతులు తెలిసికొనఁ గోరుచున్నాము.

అడెసు:—

ఆకుండి వ్యాసశిష్యులు
“శ్రీశాంతివ్యాసనికేతనము”
అర్యాపురం, రాజమండ్రి.

ఇట్లు
విన్నపించు విధేయులు,
ఆకుండి వ్యాసశిష్యులు,
అ. వేంకటశాస్త్రి.

దేశాభిమానులకు విన్నవము

అనేకమంది గాంధీమహాత్ముని భూషించుచున్నారు. కొద్దిమంది వారికి వ్యతిరేకులై యున్నారు. వారిని భూషించువాడైన, వ్యతిరేకులును—వారినిబట్టి వీరును, వీరినిబట్టి వారును పోవుచున్నారేగాని, నిజముగా గాంధీగారి తత్వమును అర్థముజేసికొని, ఆచరించువారు బహుకొద్దియంది. గాంధీమహాత్ముని తత్వమునుగూర్చి అస్థిగతము చేసికొననిది దేశమునకు మోక్షములేదు కాబట్టి

గాంధీమహాత్మునిచేరచింపబడిన

గాంధీ తత్వోపదేశము

అను గ్రంథమును వెంటనే జడువుము. అనేకమంది దేశనాయకులుగూడ ఈగ్రంథమును ఇంతవరకు జడువకుండుట విచారకరము. అసలు చదివియుండకుండుటకంటె, ఇప్పుడైన వెంటనే చదువుట మంచిదిగాదా?

వెల రు 1-0-0 మార్కెట్.

వెంటనే ఇట్లువ్రాయుము:—అంధోపరివృత్తు, బెజవాడ.

డాక్టరు చివుకుల శ్రీరాములుగారి

బౌద్ధములు

౧ శతభస్మరసాయనము.

శరీరము తీర్చిదిద్ద శక్తివల్ల (పనుపు, తెలుపు, యెలుపు) ఆనెక బాధ్యములలోనికిదింది శరీరము గుల్లబారియున్నను నేటిదివైన ౫వామేహబాధయున్నను, పొండువ, కష్టు, మొదలైన వ్యాధులున్నను, శరీరమంతయు పడిగలు పడియున్నను కాళ్లుచేతులు మంటలుగాని, పట్టుపట్టియున్నను బలహీనముగాయున్నను, నరముల పటుత్వముతప్పినను తీటుమొదలగు చిర్య వ్యాధులచే బాధపడుచున్నను 21 విధసమామేహములకున్న ఆమోక్షముగా పనిచేయును, యిచ్చాపథ్యము. వీరు ౧ కి రు 8—0—0లు పోస్టుఖర్చులు ప్రోత్సేకము.

౨ వీర్యసంజీవి.

రక్తముక్తినించి నరముల పటుత్వము తప్పి సాధోగేచ్ఛలేక బలహీనముగా నుండు వారలు యీబౌద్ధమును నేపించిన వీర్యవృద్ధి రక్తవృద్ధికలిగి దేహము పుష్టికరించి మంచికాంతిలుగును. వీర్యస్థంభన కలుగును.

ఈరక్తవృద్ధి మోరించును, యిందరవి వివగంధ కాదులున్నట్లు రుజువు చేయువారికి రు116—0—0మాటపదార్థి వ్యవహరము.

శేరు రు ౧౦—౦—౦పదిరూపాయలు పోస్టుఖర్చు ప్రోత్సేకము

౩ ఆజీర్ణపటి:—పసిబిడ్డలకు దివ్యామృతము. ఆజీర్ణము జలుము దగ్గు పడికము జ్వరము కైకము మొదలగువాటికి బాగుగా పనిచేయును. ౧౦౦యాత్రీలు రు ౧—౧౨—౦లు.

౪. కస్తూరిపటి. ౧౦౦యాత్రీలు రు ౧—౦—౦

రాజవైద్య చివుకుల శ్రీరాములు,

ఆయుర్వేదవైద్య నిలయం, క్రొత్తపేట, తెనాలి.

డక్క-మిల్ స్టోర్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్, బె జ వా డ.

(1913 సం॥ ఇండియన్ కంపెనీల ఆక్టుకింద రిజిస్టరు చేయబడినది)

మూలధనము రు 3,00,000.

భాగము ౧కి రు 100 లు భాగముల సొమ్మును ధరభాస్తుతో రు 20 లును, అలాటమెంటు అయినప్పుడు రు 20 లును, మిగిలినసొమ్ము ఒక్కొక్కచో సమునకు తక్కువకాని వ్యవధిగల 5 వాయిదాలలో ఇవ్వవలెను.

డైరెక్టర్లు:

- 1 మోతే నారాయణరావుగారు, జమిందారు, విస్సన్నపేట గుండేపల్లి ఎస్టేటు; డైరెక్టరు, ఆంధ్రకర్మాగారము, లిమిటెడ్, గుంటూరు; ఏలూరు.
- 2 మోతే నరసింహారావుగారు, జమిందారు, విస్సన్నపేట గుండేపల్లి ఎస్టేటు; డైరెక్టరు, ఆంధ్రకర్మాగారము, లిమిటెడ్, గుంటూరు; ఏలూరు.
- 3 నంబూరి వేణుగోపాలరావుగారు, పెసిడెంటు, శ్రీకృష్ణాజాట్ అండు కాటకమిల్సు, ఏలూరు; వైస్ ప్రెసిడెంటు, యస్. కె. పి. వి. హెచ్. హెచ్. స్కూలు, బెజవాడ; ఆనంద్ బెంచిమేజస్ట్రేటు; డైరెక్టరు, విజయవాడ కోఆపరేటివ్ బ్యాంకింగు యూనియన్, బెజవాడ; డైరెక్టరు, ఏషియా కమర్షియల్ అన్యూరెస్సు కంపెనీ బొంబాయియొక్క మద్రాసుబోర్డు; ప్రొప్రైటరు, శ్రీబాలకృష్ణారైస్మిల్సు; అండు కంట్రీక్టరు, కనకదుర్గా రయిసుమిల్సు, బెజవాడ.
- 4 ఉప్పలపాటి బ్రహ్మయ్యగారు, ల్యాండు లాడ్జ్ అండు ప్రొప్రైటరు, శ్రీరామలింగేశ్వర రైసుమిల్సు, గుడివాడ.
- 5 వీరమాచనేని రంగయ్యగారు, ల్యాండులాడ్జ్ అండ్ ప్రొప్రైటరు శ్రీ వేంకటేశ్వరరైసు మిల్సు, గుడివాడ.

- 6 కానూరి వెంకటాచలపతయ్యగారు, ల్యాండులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీ వెంకటకనకదుర్గా మైనింగుకంపెనీ, (నెల్లూరు;) కవులవరం, కృష్ణాజిల్లా.
- 7 అడపా రంగయ్యగారు, ల్యాండులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీశివశంకరరైసుమిల్లు, నరసన్నపాలెం, వీరవల్లిపోస్టు, పార్లనరు ఆఫ్ శ్రీరామలింగేశ్వర రయిసుమిల్లు, గుడివాడ.
- 8 కలిదిండి గంగరాజుగారు, ల్యాండులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీరామవరప్రసాద రైసు మిల్లు, తాడేపల్లిగూడెం.
- 9 కన్నెగంటి వెంకయ్యగారు, ల్యాండులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీ రామలింగేశ్వర రైసుమిల్లు, దుగ్గిరాల.
- 10 గుడ్లవల్లేటి గోపాలరావుగారు, పార్లనరు ఆఫ్ బాబు ఏ. వి. రాయి అండు కో. అండు ల్యాండు హోల్డింగు, బెజవాడ, (ఎక్కుఅఫీషియో.)

అక్క-వుంటుస్ విల్

ది ఇంపీరియల్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా, బెజవాడ.

ది రాయకట్ ఇండస్ట్రీయల్ బ్యాంక్, లిమిటెడ్, గుంటూరు.

ది తాతా ఇండస్ట్రీయల్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్, మద్రాసు.

ఆడిటర్

జి. నరసింహంగారు, యఫ్. ఏ. ఏ. యఫ్. ఆర్. యస్. ఏ., 307, లింగిశెట్టివీధి, మద్రాసు.

లీగల్ అడ్వయిజరు

కందుకూరి వటుక భైరవమూర్తి పంతులుగారు, జిల్లాకోర్టు వకీలు, బెజవాడ.

మేనేజింగు పజంటు

గుడ్లవల్లేటి గోపాలరావుగారు.

రిజిస్టర్డ్ ఆఫీసు—బెజవాడ.

మా ల ప లై

లేక

సంగవిజయం

మొదటి రెండుసంపుటములు తయారైవి.

సంపుటం ఒకటింటికి వెల ౦-౧౨-౦

ఆంధ్రభాషయం దింతవరకు ఇట్టి మహాగ్రంథం

వెలువడలేదు

దేశభక్తాగ్రేసరులగు ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారిచే వాడుక భాషయందు

ముద్దులొలుకునటుల వ్రాయబడినది.

ఈగ్రంథము ఆంధ్రవాఙ్మయమునందు

గొప్ప విప్లవమును కలుగజేయుననుట కెంతమాత్రము సందేహములేదు.

ఆంధ్రవాఙ్మయమందు “కన్యాశుల్క” నును గ్రంథమొక్కటే ప్రతిభగాంచి
యున్నది. నేడు ఈగ్రంథము దానిని మరపించి భాషకు నూతనోజ్జ్వలమును కలుగ
జేయును. వలయువారిట్లు వ్రాయవలెను:—

మేనేడరు, ఆంధ్రప్రీతిపత్తు, బెజవాడ.

“విద్యార్థి.”

బెజవాడనుండి ప్రకటింపబడుచుండును.

జాతీయ విద్యావాఙ్మయవిషయిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు : కురుగంటి సీతారామయ్య, ఎం. ఏ.

ఇందు విద్యార్థికుల వ్యాసములు ప్రకటింపబడుచు జాతీయవిద్యాస్వరూపనిరూపణ ప్రయత్నములు
సంపాదించును.

చందా సం॥కు ౨—౦—౦.

విద్యార్థిమాసములందరును చందాదారులు కాబోర్కితులు.

・ 330 (1) 124 4

పరమేశ్వరీకాండవి • భక్తముక్తిఫలప్రదా,
సంస్కృతమితామేర • శక్తి సర్వస్వతీ.

అలవ
సాపుటము.

గ్రంథాలయసర్వస్వము.

బికిటవ
భాగము.

తిలకము

కీమకన్యాయ కలియదుటనా
కళలుచిమ్మ కనకశిలకమా!
వలపుకృష్ణాని వయసు లేనెను
పాశ్రావ్యుత్పలకమా!

పాశ్రావ్యుత్పలకమా
గృహముగ్రహుత్పలకమా!
భూమిహండుగు ధృవంధ్రుని
నాద్రోనిన తిలకమా!

పలుకుపడకు పసులనొసటను
మొలకజీవము లూలుపుతిలకమా!
కేసిబ్రహ్మను కంగమైతగు
కాగలించిన తిలకమా!

రిచ్చిడిది రిచ్చిడిరోపది
కుచ్చెలలుకొని కోకిలూడ్చిన
చిచ్చవలె నా నిలువ మొగమున
పిచ్చిమండి తిలకమా!

రిచ్చిడిది రిచ్చిడిరోపది
కుచ్చెలలుకొని కోకిలూడ్చిన
చిచ్చవలె నా నిలువ మొగమున
పిచ్చిమండి తిలకమా!

నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!

నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!
నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!

నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!
నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!

నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!
నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!

నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!
నానసాగిన నాద్రోపత్యా
ననమునందైన తిలకమా!

—రామహోలు సుబ్బారావు.

భక్తాగ్రేసరులు.

ఈసంచితమును వేరొకచో బ్రకటించిన చిత్రపటమున ఆంధ్రదేశమందలి సుప్రసిద్ధ భక్తాగ్రేసరులు నల్లవొర కనుపగచబడిరి. వారలగుఱ్ఱపు సంగ్రహముగ నిట వ్రాయుదుము. వీరు వెలనాటికాళీయలైన వైదిక బ్రాహ్మణులు. హరితసగోత్రులు.

౧

మొదటివారు బ్రహ్మశ్రీ బలజపల్లి రామమూర్తీశాస్త్రిగారు. వీరిపూర్వులు కృష్ణాతీరవాసులు. ఆయనను వీరుమాత్రము గంభీరమండలమందలి శ్రీకాళీశమండలము, ఇప్పుడు గోదావరీమండలమున కాకినాడయి. దును తోచుగలదు. బాల్యమునగు కొలదిగ నిగ్గిరివివృతభక్తినిబి యటనివృట్టకాకినగఱునకుబోయి సుస్కృతమున గొంతిపాండిత్యమును సంపాదించి, ప్రసానత్రయపఠనముజేసి, వేదాంతశాస్త్రమున అనేకసహస్యములను దలిసికొనిరి. వీరికి శ్రీభాగవత దామాయణాని గ్రంథములయందు విశేషాభిరూపము గలదు. బహుద్భాషావంశములు. భగవద్గీతాచార్యమహాత్ములననే వెరులు కలియుగమున తింఱును నమృతముగలవారు. ఎచటికిబోయినను బహుజనుల నాకింబి, వారికి భగవద్గీతాచార్యమహాత్ములను బోధించి వానిచే హుభిజనును జేయించురు. “గోవింద గాంధారి గోపాల హరిహర” యనటమును వీరివెన్నడువీతి. అందుచే వీరు “గోవింద గాంధారి గారు” అనునామమున జనులకు దెలియబడుచు కాకినాడప్రాంతములయందున్నారు. వీరిదర్శనమే భక్తినిగలుగజేయునని వేరుగ తెప్పకొరలేదు.

౨

మొదటివారు బ్రహ్మశ్రీ ముప్పి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు. వీరు వెలనాటికాళీయలగు వైదికబ్రాహ్మణులు. హరితసగోత్రులు. పూర్వులు గోదావరీమండలమున గొప్పసంచలము “అంజీ” గ్రామసమీపవాసవులు. వీరు సప్తకపాపములు, చిన్నతనముననే కాశాచోయు గంగతీరున తపస్సుజేసి, కొంతకాలమును నీడేశమునకు ములిచిచ్చిరి. వీరు పూర్వదా భగవతుని సేవలంఘించి యానాథులచేదరు. “దీనబంధు!” అని దేవుని బిలుచుచుందురు. వీరితండ్రిగారు గాయత్రీ

మంత్రానుష్ఠానమును విశేషించి చేసినవారు. కాన వారిని “గాయత్రీమాత” గారని జనులు పిలుతురు. వీరును “దీనబంధు” పను ప్రసిద్ధనామమున దెలియబడుచు గోదావరీమండలమున నున్నవారు.

౩

మూడవవారు కృష్ణ గోదావరీ మండలములయందు సుప్రసిద్ధులగు బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది వెంకటసుబ్బారాయ శాస్త్రిగారు. వెలనాటికాళీయలగు వైదికబ్రాహ్మణులు. హరితసగోత్రులు. వీరితండ్రిగారు గుంటూరునందు చాలకాలము నివసించియుండిరి. తండ్రిగారు ఆంధ్రగీర్వాణములయందు పురాణములను జెప్పుచు శ్రోతలచే బహుగోరవమున బోషింపబడుచుండెడివారు. వీరొంద్రమున ననేకగ్రంథములజదివి, పెద్దలవలన ననేక సహస్యానులనుగ్రహించినవారు. భక్తికిరీచి చిన్నతనమునుండియు నున్న సహజతత్త్వము. వీరి పితండ్రిగారివలన కొన్ని యోగసాధ్యములను గ్రహించినవారు. కొలదికాలముమాత్రము రిషస్వీయము డిపారుమె లుంగ దుర్యోగమున నుండిరి. అంతరంగము తగుకాలము నంతటికి హరిహరమందే వినియోగించుచు సంతతిభగవన్నాను సత్కర్మము గావించుచు స్వాంతరికానాత్మప్రవృత్తి నంతటికి శ్రీమంతులగిరి క్షేత్రియసహస్యానులనారి కర్పించిరి. అందుచే వీరికి “శ్రీహరిదాసు” అనునామము వాడుకలొనరికనచ్చెను. వీరిగూడతనమున “హరిమి హటయెనిమిది మోఢము సప్తాహములయిన వైయుచి వచ్చును. వీరిగురువులు భక్తదానలపరమమున నాణ్యమధ్యమం దొకగుహయు దుందుని పెద్దలవలన దలిసి కొని వారిని దర్శించి వారివలన నుపదేశమునొంది కృతానుభూతి కాదలచి యాయాణ్యమునకు పోయిరి. అట కొన్నివీరులు దిరుగ. ఒకనాటి మధ్యాహ్నమున నొక గొల్లవాడొకడు త్రవెనుగను, యింకొకడు త్రవెలును స్త్రీని కొని యొకగుహద్వారమునకును నొకవృక్షమునకుగట్టి వెళుచుండెను. ఇది యెవరికొర కిదిగ గట్టితివనియడుగ నాగొల్ల డివి “అత్యంతమసహాశివ సద్గురువు” లకొర కనియె. వీరే లెనగురువులని తెలిసికొని శ్రీహరిదాసుగారింట చేదియుండి. మధ్యాహ్నసమయమున నావృక్షసమీపమునకు బచ్చిరమహాపురుషుని సమీపించి వా ఘాతకములములకు ఎండనములర్పించి తనను శిష్యునిగ పట

హించి కటాక్షించవలయునని ప్రార్థించెను. అంత నా యోగిపుంగవుడు మరల నొక సంవత్సరముగి "మృనియే. అటులనే శ్రీహరిదాసుగారు మరుసటివర్షమున నాగురువరుల దర్శించి యుపదేశమునందుకొని తదాది వార్యుష దేశానుసరణమున పరితమ స్వయముగ భగవన్నామ సంకీర్తనమున జేయుచు నితరులచే జేయించుచు, నామ మాహాత్మ్యమును బ్రకటింపుచు చరించుచుండిరి. భగవన్నామముచే గొన్నిమహిమములు గలుగునని వీరిజీవితమున కొన్నినిదర్శనముల జూపించిరి. ఒకచోట వర్షము గురిపించిరి. ఒకచోట యాత్రికులకందనకు నాకసమున దివ్యతేజోవిరాజమానమార్తులగు శ్రీ సీతారామసం ద్రుల జూపించిరి. వీరి కన్నదానమునుజేసి, భూతల్పపీ జేయుటయు దత్తివీరి. అందుచే వీరు గృహస్థాశ్రమమున కాకినాడయందున్నప్పుడనేకసమారాధనముల జేయుచుండెడివారు. అనంతరము భార్యావియోగ వయినతరువాత బెజవాడ నిండికిలాద్రపెనున్న శ్రీకనకదుర్గాంబాదేవి సన్నిధిని తపమాచరించి శ్రీజీవి యుగ్రహ దత్తకామయస్త్రభాతులై తనువును, భనమును, మనమును శ్రీహరి కన్నులము జేసిరి. ఇంద్రికొద్దిపై శ్రీదుర్గాలయ సమీపమున నున్నకోనేటి సోపానాదులు, శ్రీమంగళగిరి లక్ష్మీనృసింహస్వామి వారియాలయ పనానములగు బంగారుశిఖరములు, శ్రీస్వామివారి గోపురవిమానములగు సుమారు ముప్పదివేల రూప్యముల విలువగల పదనొకండు బంగారుశిఖరములు శ్రీభద్రాద్రికోటపుమాగ్ధమున మలకలపల్లియను గ్రామమున వైత్రమాన శుక్లపక్షమందలి యన్నపుత్రము, వల్లభాపురమునగల శ్రీరామనామధర్మపుత్రము మొదలగునవి శ్రీహరిదాసుగారి కైంకర్యములలో గొన్నియని చెప్పవచ్చును. ఇప్పుడు మిగులవైభవమున, శ్రీమూర్తి మంగ్గం దేవుకాశ్రీ గారిచే నడుపబడుచున్న శ్రీఆగిరవల్లి వేద కాస్త్రపాఠశాలకు శ్రీహరిదాసుగారు ప్రారంభమున చేయూత నిచ్చినవారు. అనంతరమున వీరు తరీయా శ్రమమును స్వీకరించి కొలదికాలము శ్రీభూమానంద తీర్థలసామమున యజ్ఞైతిబ్రహ్మనందమూనాభిలించి రెండువత్సరములక్రిందట శ్రీమంగళగిరియందే సన్దిగో

దగి. వీరిజీవిత మాదగ్గుప్రాయము. ఇందు బ్రహ్మచర్య మవిష్టానిస్తాయుతము. గాన్ధీస్వయ మనవంత్వాన్నిదాన యుతము. వానప్రస్థ ముఖ్యాస్థి హరికైంకర్యోపేతము. తురీయాశ్రమ మంతరనుభవిత బ్రహ్మచందరసయ్యుక్తము.

౪

నాలవవారు గంగా భగీ-శీసమానురాలైన శ్రీకృపా గంబాలాబగారు. ఈమెలెలగాణ్యశాఖీయులగు వైదిక బ్రాహ్మణి. ఈమె భక్తగారు మంగళగిరియందుండెను వారు. ఆయన మూడించినతరువాత నీమె శ్రీమంగళాద్రిపై కొంతకాలము తపమాచరించి, శ్రీహరి యను గ్రహమును పడసి, శ్రీహరిసేవయే తనకు కర్తవ్యమని నిశ్చయించి శ్రీహరిపీఠిక్త మంగళగిరిక్షేత్రమున ననవరతము నన్నదానమును జేయుచుండును. తులమును గోత్రము నడుపద; అన్నాశురులందరును దానాస్తులయే యొంచి తృప్తిబహువు. వారువీరక యన్నిజాతులజనులకు నీమెయే మంగళగిరిక్షేత్రమున బాదించి యన్నము బెట్టు తిల్లియని చెప్పవచ్చును. ప్రతి ముక్కోటియేకాదశికి వీరియింట అధమమొక యయిదువేలమందియైన భుజింతురు. ప్రతి ఘాల్తణ శుక్ల పూర్ణిమకు శ్రీలక్ష్మీ నృసింహస్వామివారి కల్యాణోత్సవములు జరుగుపమ యమున, పీఠయల్లె పిడ్డములు. పదిగోజాలు ప్రతి పగలు రాత్రియు కొన్ని వేలమంది యిట భుజింతురు. వీరు జేయుయాచరమునను మేరలేదు. గోదావరీమండలమున గన్నవగమున నన్నదానమునకు ప్రసిద్ధులగు శ్రీమతి డొక్కా సీతమ్మగారినువా రొకరుండెడివారు. వారి కీర్తి దిగింతవిశ్రాంతము. వారతరువారి నన్నదానమునకు చేరుజెప్పవలసినవారు శ్రీ బాలాబగారియే చెప్పవలయును. శ్రీహరియే శరణ్యాదని నమ్మి యారడే స్వయమగుడని నిశ్చయించి, భూతల్పపీ జేయుటయే శ్రీహరిసేవయని ప్రవర్తించువారిల జీవితమెట్లుండునో మంగళగిరి శ్రీబాలాబగారి యింటికిపోయి ఘాల్తణ శుద్ధపంచమి మొదలు పూర్ణిమవరకు నలునుండిన చిక్కగ బోధపడగలదు. ౨.ంతర్వీర్.

మైదుకుపల్లి బుచ్చిరామయ్య.

వి ప్రి యో గి-

(పెద్దపద్యముల కనువాదము)

కొప్పర్తి నాగాయణ, బి. ఎ., ఎల్.టి.

ఊట లన్నియు బ్రవహించు నేటఁ గలియు
సాగరముఁ జేరఁ దుముకు నిర్దగచయఁబు
గగనవాయువు లాండొంటిఁ గొంగిలించు
హర్ష సంభ్రమోత్కృష్ట సంఘర్ష మనగ
తనకుఁ దానైబ్రదక నిలఁ దగముగాఁగ!
దైవమగ్న ప్రపాలన ధగ్గమునను.
ఒకటియొక దానితో నైక్య మొంద గాను
ఊర్జితముగ నింగలయ కే నుండ నేల?
భూధరాగ్రముగ్ దివినికి ముగ్ధుగొనును

పొరలు తరగి ములాండొంటిఁ బొందుగాంచు
తోడినుముముల నిరసించు దుడుకుతనము
కటికుడుపడ పూవులఁ గఠినమూని.
చంద్రికలు వ్రాలిమిదిద సంద్ర మెగయు
కువలయెను కనములఁ గుంకురేము
దివక రాశ్లేషమున భువి తేజస్వి
ఇట్టి చుఁబనాశ్లేషము లేమిలెక్క
ఈవు ననుఁ గొంగిలించి ముగ్ధుకున్న!

న వీ నాం ధ్ర క వు లు

వాల్మీకిమహాకవి కరుణాంతరంగుడు. నేలగులిపి
పీటక వగచి మొదటిపద్యము నుచ్చరించెను. రామగు
ణానురక్తుడై యుప్పరి రామకథామృతి ముత్పత్తిజే
సెను. “శ్లోకత్వమాపద్యతతస్యశోకః.” నానాదేశ
ముల ఆదికవులు ప్రకృతిసౌందర్య మవలోకించియు,
మహాపురుషుల వీరదారగణగౌరవమును మెచ్చియు,
అందున జనించు రసభావ నిరంకుశావేశమును పట్టబా
లక, వాగ్రూపమున వెల్లడింప గొల్లటి పద్యసౌత్తము
లేర్పడినవి. వీరు మాచినవియు, అనుభవించినవియు వీరి
సంభావనాప్రభావమున వచ్చెనన్నెలు చాల్చి, వీరి
వినిగ్ధులారతఃకరుణారంగులను జగద్విస్తృతస్వామును
జెంది యాదికావ్యము లను శోభిల్లుచున్నవి. రసావేశ
చోదితంబులుగాన కీర్తనలు సామాన్యముగ గేయ
మాధుర్య మొప్పురు లలితపద్యులజనులతో గూర్చబడి
నవి. వీరికల్పనాసూచనములు కావ్యలక్షణములై తిరు
వారకవుల బాగోగులకు సేతువులై పరిణమించెను.

కవు లావల, రాజానుగ్రహము నడసి, ధనికులగొలిచి,
వందిజనంబులై యోకిల వేడుకకొరకును, మెప్పుకొర
కును, లక్షణబద్ధ మొన ప్రబంధముల నేర్పరుపసాగిరి. కొం
ద రచ్చలచ్చుట బు మేత్సరుని లీలాసస్వరూపముల నభి
నందించుచు, భవబంధ మోచిన మరయుచుండిరి. ఏద

మో ఒకడు రసభావోద్యేగమున నాత్మసంతృప్తికై పద్య
ము ల్లుచుండెను. దేవభారతి యీగతిలో నస్తమించెను.
యూరపుట్టడమున నిట్టివాత్మయవ్యవస్థ 1770 వర
కుండెనని చెప్పవచ్చును.

దరిమిలాన యూరపులో స్వభావకవిత్వ మనదగునది
(Nature Poetry) యుదయించి, స్వవిషయముల
గుణరూపభేదముల బాటింపక, కావ్యోచితేతివృత్తియగు
నంగీకరింపుచు ప్రకృతియును, మానవజంతుస్వభావము
లందును గోచరించు పరిత్యక్తి మూహించుచుండెను.
కావ్యము, నిబద్ధమర్యాదలైన ప్రభువులకుగాని, యపా
రిగుణాలంకృతుడైన పరమేశ్వరునకుగాని, సంబోధింపు
తెరవులదప్పి జనసామాన్యమును బాచుచుండెను. ఇం
దుచేకవులీష్టమచొప్పు స్వత్రైలిసంచారశీలులై కావ్య
ముల గాధారూపముల బలరీతుల విస్తరించిరి. స్వభావ
వర్ణనము పొల్లగ దివ్యజ్ఞాననూచుమై “స్వయంక అతిని
దివ్యక భామయనాచు” నూహింపసాగెను. ఆనిర్వాచ్య
నిష్ఠిలానందసంకోభింబగు (Mystic Poetry)
కావ్యప్రయత్నములు పాశ్చాత్యమతసాఘిక సాఘ్ర
గాయములలో పికినీప నవక కముగానక, యూరపు
భూభాగవాసులంద రీమాను హైండికవిత్వమృతిని
దువుల రుచిగని యనందించుచున్నారు.

దీపాశ్వాత్మభావదాహము నవనయించి విశ్వవిఖ్యాతుడై యున్నాడు.

పాగాణీకులనడగు మొదటికవులు ప్రకృతియందును, మానవనైజమందునుగల గొప్పవిశేషముల బాటింపుచుండిరి. ప్రబంధగ్రంథకులగు మధ్యకాలపు కైతగాండ్రు ఏదో ఒకవిశ్వవిభూతితోపాడను జీత్రంపుచుండిరి. వీరు వాఙ్మయచిత్రకారులు. ఆధునికులగు స్వభావనిరూపకులు ఆన్నివిషయముల కావ్యోచితకల్పనాగ్నిమాణిగ నంగీకరింపుచున్నారు. నానాదేశముల పద్యవాఙ్మయచిత్ర మివిధ వికాసమొందియున్నది. మహావీరుడు, సామ్రాట్, పిల్లజమీదారుడు, పద్మికుడు సామాన్యమానవుడు కాలక్రమమున మానవసంఘసేత్రభివ్యక్తిప్రభావమొందించి, సంఘప్రభావ మున్నవీశముచుండ నా గూఢకాలభక్తముల ననుసరించి కవితాశిఖలు వేర్వేరుదారుల ననుసరించివి. ఏకాలమున కేరీతికావ్యము లేర్పడినను, మానవులకలి రెండువిధముల నుపకరించుచున్నవి. నీతిపరమమవలని లాభములకలుపుచు, నవి నీతివాదనకాగ్రహించి యోజించుచు, నున్నతమో, సుందరమో, పరిత్రేష్టుని జీవనాద్విత్యముల నిర్ణయించుచు సుఖానందమును పరపితృదత్తము నెల్లకావ్యములు నెలకొల్పుచుండును. తిరునాళ్—నీశ్వరాంజయ జగన్మయ మనియు, వాని లీలానికృష్ణలయలై నానావిధములగు పెద్దపన్నలు, నుగళవిదగ్ధములు, గలుగుననియు నిదర్శించి, సర్వగుణములయందు మహిమ మదయుంపజేసి, భూనవనైలయు స్వాస్థ్యసంపాదనావ్యభిచారదోషముల నుండి హఠలించి పామేశ్వరుని యనూనవైభవప్రభావముల కిచ్చెరువడిజేసి భక్తిపితృసభ్యులుగ నొరపు సామర్థ్య మెల్లకావ్యములకుంగలదు.

కాలక్రమమున కవులు, పాగాణీకులు, ప్రాబంధములు, స్వాభావికులు, దివ్యజ్ఞానమాచకులు అని పేర్లున్నాను. నిజముగా నిది ఆయాకాలముల సామాన్యకావ్యక్షణమును సూచించునేగాని, యెల్లకాలములలో నన్నివిధములగుకవు లుండి, తమతమ ఇంద్రులవికాసమున, మేధాసంపత్తిని, ఆత్మసంస్కారమును ఆచరించి, రసభావసంస్కరణముల నందుచుండురు. కవులలో గొందఱు ద్రష్టలై, కాలజ్ఞులై సర్వనిర్దేశములేమి నోపియున్నారు. కొందరు యోగులై ప్రకృతివిలాపప్రచారములందొకమహద్భుత శిష్టనైపుణ్యమున, భృసామ్యతను, దివ్యసంకల్పమును జూచుచుండురు. వీరు స్వభావమును

వేర్వేరించి వర్ణించియు గుణరూపాశీర్వాస తత్వముని యుద్బోధింపుచుండురు. స్వభావకవులు ప్రత్యక్షమునభివందించుచు తాము చూచిన, అనుభవించిన, విషయములను యథార్థముగ జిగ్రించుచున్నారు. ఆలంకారములైన ప్రబంధకవులు తమ ప్రత్యక్షసభావానుభవములను, విశ్వావలాకినములను మేధాశీఘ్రుల వైచిత్త్యముల నొనగూర్చి, స్వభావసందర్భముల కవిభావనాచిత్రీకరణముగల్గించి, పాగాణీకప్రతిభ లేకున్నను, సామాన్యాభిప్రాయమైనదానిగ జేసి, పదవృత్తిసౌష్ఠ్యవంతుల నుపకరించుచుండురు, అలిలసాదృశ్యకంబగు, కావ్యము నమర్చుచున్నారు. ఇక భావశిఖలువారు (Lyrical Poets) స్వభావావలాకి ప్రేమియైనమాత్రాంతముల దలపోయుచు నివ్వెట్టి గరిమిచుచుండురు. పాగాణీక ప్రాబంధిక స్వాభావకవిత్వము మన్వసయంగువైచిత్త్యము గుణవిశేషములు వేర్వేరుప్రభావములతో నెక్కిపెట్టెను. ఇది భుక్తికావ్యము. అందుగుణరూపధర్మపరిమితిగల ప్రపంచమును జూచేద్రుని ననోబుద్ధిహంకారపరిమితిమొనరించుచున్నంతో ననభావకవిత్వముచేరు. అందు ప్రకృతియందలిరూపమును భావమును నిషమము జూచుచుండురు. వీరిలో నొక్కొక్కరి యొక్కొక్కభావకవిత్వమున యానంద మదయుంపజేసి దానికొక ప్రామాణ్యత నొసంగ నుత్సాహపాత్రులు. విజయగా కావ్యవాగ్ధయపు ప్రధానతత్త్వములో ప్రాసాదము మన్వసము అధునికము అనుభవములు లేనట్లే. కాలవ్యవస్థయే కాదు; దేశవ్యవస్థయు కావ్యమునకుబాటి కావ్యములందు గోచరించు భేదములన్నియు కావ్యోపయోగమునకుగాని కావ్యకాగణమునకుగాని చెందినవికావు. ఇతివృత్తము దేశకాలముల ననుసరించి మారుచుండుటను కవులమనీష వికసముగనుటను కావ్యభేదము అమరుచున్నవి.

ఆంధ్రవాఙ్మయమున నిలిచియున్న మొదటిగుఱకావ్యసంకల్పము భారతాధ్యక్షకణము. “అస్మదీయవంశమున బ్రసిద్ధులై విమలసర్వణశోభిస్తులైన పాండవోత్తములచక్రవర్తి నామ పతంజలు విరాట నభీష్టమొలయుట” అని రాజనగర్రు దానతీయ తదానాన విద్యత్కవీంద్రు డాపని జేపట్టి తనపోషకున కరితముగా గొంతివరకు నివ్వహించెను. తిక్కన ఇట్టదేవతాస్మరముగ దైవసంకల్పప్రేరేపకడై యాకార్యమును గడలేర్చి కైవల్యమొందిన. వీరువురి సాంప్రదాయములే ఇరు

వదియవ శతాబ్దమువరకు ఆంధ్రకవుల సంకల్పకర్ణములై యున్నవి. తెలుగు కావ్యములు రాజమహేంద్ర సామ్రాజ్యవైభవంబున మొలకెత్తి, రెడ్లపేంపున బల్లమించి, ధనికులపాపకములలో విస్తరించి, విద్యానగర భూధవాదాదుల బుష్పించి, సానామోడకోభితములై చిత్రకాండలజేన్పొంది, కావేరీనీలశీతలానిలఁబున ఫలించి, పిల్లదొడల యల్పపహరమున బ్రాణధానమొనర్చి, యల్లకల్లన నాంగనాగరకకోభాపకానితలబులగు రాజ్యహేంద్ర చెన్నప్పపగముల శాశయించి, నూతనవసంత పిలాసపంపదలనొప్పి, ప్రజాసామ్రాజ్యపోషితయై పలు తెరింగుల జెరొంగియున్నది. నన్నయమొదలు తిరుపతి వేదికకేరీపులవరకు ఆంధ్రవాఙ్మయతరంగిణి గాని పల్లవల గూర్చి తిరుగుచుండెను. ఒక చిన్న పాయ పోతనాడులు నిజనీచు దివ్యాగామనులపొలత బారుచు, శతకకవుల యగ్రోద్భవకంబుల పడునుగిరి తడియాక పల్లెటి నీమల గుప్తభాగవతుల నిక్కలాంతికిరణంబుల దడుపుచు నెందు, చివరెరుంగని ప్రచ్ఛన్నసంచార మొనర్చుచున్నది. రాజువిగాని, భాగవతికావ్యకర్తగాని, లోకకి పరిజ్ఞానములేనిదే, భావోద్దేవమొదలినదే, రసానుభవము జూచినదే, ప్రకృతివైచిత్ర్యముజూచి సంతసించినదే, సకలసామోడకింబును కావ్యకల్పనలు చేయబాడు. కాని “కావ్యంయశ్చ నైర్దగ్ధ్యతే వ్యవహరవిదేశి వేదాత్మతయే” అంటుంటు ఆంధ్రకావ్యసంభవముండి 1908 వరకు ఆంధ్రకవులు ధన్వనిస్తోమ, ప్రభుసంతోషణమో, సనాపకీయో, మాక్షకామమో పేరువానియో ప్రేరేపింప లోకోత్తర కావ్యములైనను గోసానాచరి కాని, ఇందున నొక్కడేనియ జగద్వ్యాప్తమగు భాగదయతో మానవసంఘము జేర్చియుచును ప్రకృతి సాహచర్యమున రసభావపరమతై కావ్యముల నాచ్చరించినవా రగుపడుట యరుదు.

పోతన, తిక్కన, సూర మున్నగుకొందరి కల్పనలు మాచినచో, సంస్కృతికావ్యముల సజ్జనావతనమేకాక అత్యధికమైన లోకకిజ్ఞానము, మానవప్రచారసాంప్రదాయాభివృద్ధి, రసాచిత్రియ, స్వభావాభివ్యక్తము గొరించును. పేరు నిజముగా కొలతమాచియు, అనుభవించియు, మిక్కిలిసంభావించియు, ప్రకృతిస్వభావములరుచి కరముగ నభివర్ణించియున్నారగాని. దానినెల్ల కావ్యోద్దేవ్యమునకు లోబాచి యందలి సూక్ష్మాంశముగ రచించియున్నారు. మరియు నీశ్వరాశము జగద్వ్యాప్తముగ నంగీకరించియు, సామాన్యరసవ్యవస్థ

నెరింగియు, మానవునె ప్రధానాంగముగ సంప్రపించి కావ్యగాధల గల్పించియున్నారుగాని, మానవేతరమగు భూతజాలమున కట్టిభావవ్యక్తినిగాని రసానుభవకర్తనిగాని యాపాదించియుండలేదు. ప్రకృతి మానవమాన సలబున రసోద్దీపన మొనర్చునదిగ నంగీకరింపబడినది. అందుచే బుసువనాడులు “వివాహదలచాటున లేడు గదమ్మ చెప్పలే” యని సంబోధించుటకుడ కాన వగు. కాని ప్రకృతివలన జబాబేమియురాదు. ప్రకృతితో సంభాషించుచు, దానిభావవ్యక్తి సభివ్యక్తించుచోకడలు 1907 వత్సం ప్రభృతి తెలుగుసాగర్వలెమునబొడకట్టినవి. ఈవాగ్దశమాటిలో ప్రధానాంశముగ నీ స్వభావకావ్యవైచిత్ర్యమే విశిష్టపబడును.

తొల్లిటి ఆంధ్రకవులు పాగాడికులు. పిరుగీర్వాణ సాహిత్యపాంగములు కుగిలి స్ఫులి పురాణేతిహాస ప్రపంచసంచారకాళ; కావ్యకావ్యధురంధరులు; పామ లోకకులు. నన్నయ్యమొదలు విద్యానగర కవితావిరచన మహావాక్యత్వముజలకులల తెలుగుకవులు సంస్కృతపాండిత్యపరిణామలైన లోకకులు. తిక్కన, కవిసార్వభౌముడు, ప్రబంధపరమేశ్వరుడు, పోతనామాత్యుడు పాండిత్యమును లోకకిపరిజ్ఞాన మెక్కిడుగ జరిపబడి, కల్పనాచనుత్పత్తి వలన, ప్రబంధములయొక్కయు, అభుజినాటకములయొక్కయు, బీజాంకుముల నేర్పబడియుండిరి. విద్యానగర కవితావిరచనపందగ్ధమున 16వ శతాబ్దమున వన్నెకేక్కిన పెద్దన, తిమ్మన, రామకృష్ణులు పాండిత్యసంపదలకన్న రసానుభవ మెక్కిమగిరి యుండిరి. ఆకాలముననే బ్రాహ్మణేతరుడు కవితాశక్తి ప్రవర్టింప మొదలిడెను. పింగళినూరిన (17వ శతాబ్దము) కర్నాటసామ్రాజ్యవినాశానంతరము రసవత్ స్ఫూరింప గనాటకముల నెల్లొరి, లోకకానుభవము, భావసౌష్ఠ్యము, కథాచిత్రియము ఎక్కిమగి పరిగణింపబడుచు, తెలుగుప్రబంధములు స్వాతంత్ర్యవికాసపథములై, సంస్కృతాలంకారలక్షణములకు దూరమై సహజాంధ్రప్రతిభావిగాజితియై యుండెను. ఇప్పటివలెమును ఆంధ్రకవి కేఖులందరు లోకబ్రాహ్మణులే. తంజాపురి యాంధ్రకవితాలవాచ మైనపట్టున, (18వ శతాబ్దము) పింగళి నూరనాన్యని వెనుకడు, తెలుగుకవులు తెలుగుప్రబంధములు తెలుగులక్షణగ్రంథములను అవలంకించియు భిన్నముగా భిట్టుమూర్తి కవితారీతులననుకరించి కావ్యముల గూర్చుచుండిరి. ఈకాలములో చాతుర్వర్ణ్యతెక్కిడుగ కవితారంగమున వానికెక్కిన. ఆకాలాంధ్ర

భారతి నిద్రావిశ్రాంతినిొందునప్పుడు, పశ్చిమార్క, పేరన్నకలేని నియోగము శతకకల్పనలను కొన్ని పదార్థములలో రసవంతమైనకావ్యములను జేయుచు గుప్తయశోనిధులై మరిగుపడియుండిరి. భట్టాజులు శ్రీపదంబుల నాశ్రయించుచు, తెలుగుప్రబంధముల రసవత్భావగాంభీర్యమును వెల్లడింపక, శ్లేషాదిబంధకితాతెరుగుల నలుచేశల మ్రోగించుచు, భాస్కరవాసకలమును గీర్తింపుచు తలమాల్చినపద్యములతో మెప్పించి మెప్పులపడయించుండిరి, ఈగతి నాంధ్రభారతి 1840 సంవత్సరము నఱకు నధోగతిజెందియుండెను.

ఇంతలో 19వ శతాబ్దానంధమునకు గోలకొండి నెల్లూరు ఆగ్రాము నవాబుల యాధీనమునకున్న యావ దాంధ్రదేశము పట్టిన్నమాయెను. బేరారు మధ్యపరగణాల యాధునియ మహారాష్ట్రపరిపాలనమున జేరి. గుంతకల్-తెంగులూరు రైలుకు పడమటనున్న తెలుగుసీమకు హైదరాబాద్ లోనిది క్రమముగ మహీసురాజ్యభాగమున జేసెను. చెన్నపురి-తెంగులూరు రైలుకు దక్షిణము ననున్న యాంధ్రభూములు, మతస్థాప్రదాయములచేత నున్నెవ్వప్రభుత్వచేతను తమిళనాగరికి ప్రభాక్రమములై తెలుగుత్వముల వీడెను. దత్తమండలమును నైదికపరక్షణముకొని కాంగ్లేయులకిమిదడెను. (1805) ఈప్రాంతములలో మొగలాయిపక్షమున, నానగొండి, గద్వాల, వనపర్తి సలసానములు నిలిచియుండెను. దత్తమండలములు స్వతంత్రమున పడుచువిగానను, చాల భాగ మంగ్లేయులతోనిండి సేవ్యానన్యముగనుండుగావునను, త్వానుకంటకము లచ్చుట దఱచు తెలజూపుటను, పండితపోషకులకు సలసానములు లేనందున, దత్తమండలము లొకప్పు డాంగ్లేవిద్యావేటిన్పుట్టెనసలంబులై చెన్నొందియుండియు, గ్రమముగ బ్రాహ్మణప్రతిభాదండమునకు పాలైసవి. పోషకులులేరు. శత్రురానుములకువలయు నీటిపనతులులేవు— బ్రాహ్మణాగ్రహరములు లేవు— పండితులులేరు. దత్తమండలముల దౌర్భాగ్య మాంగ్లేసు విద్యాప్రతిష్ఠాపకులగాని, ప్రభువులగాని యాకర్షింపకుండెను. ఇంతలో తంజావూరినుండి చెన్నపురికిని, చెన్నపురినుండి ముంబాయికిని రైలుమార్గము లేర్పడెను. తంజావూరిప్రాంతమునగల హైదరాబాద్ సామ్రాజ్యదాయ దగ్గమదగ్గంబుల భేదించు కొరకు, క్రైస్తవమిషనరీ లచ్చుట 19వ శతాబ్దానంధమున నాంగ్లేవిద్యాలయముల స్థాపనచిరి. ఊద్యోగవశమున దాక్షిణాత్యులు చెన్నైపరిసరములన్నియు నాక్ర

మించి వాని నాంగ్లేతరమునర్పిరి. వీర లాకారణముననే ఆయోమాగ్ధావకాశమున దత్తమండలముల కెల్లబ్రాకి కడప, బళ్ళారి, కర్నూలు ప్రాంతముల తమనాగరికి సత్వముల వెదజల్లి యుచ్చుట సిగ్గవారులైరి. మరిగూనాపాత్రిములు త్తమననుండి మహారాష్ట్ర పాలనీకప్రవాసుల యావాసములాయెను. ఆంగ్లేవిద్యావీరములులేవు. ఆంగ్లేవిద్యావ్యాపకము లేకుండ. ఆరవపాండికి నాగరికితా విజృంభణమెక్కువ. బ్రాహ్మణప్రపత్తి కొదువ. ఇందుచే నాయెక నాంధ్రభాతీయ సమాజకవ్యోదయము లేకుండెను. ఇటీవలమాత్రము ఆరవ, కర్ణాట, పాలనీక, మరాఠీ సామ్రాజ్యదానముసారముగ నాటకములన్ని ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు, కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారు ఆహ్వానితు జనియించిరి. దత్తమండలములలో బాతి సాంకర్య మెక్కువగనటచే, భుక్తపథి పనికిపట్టు, మిగిలిన భాంతిభావవిద్యావలంకారోద్భవమునకే దిక్కి, ధిక్తితో శృంగారములతోగూడిన పురాణాంగ్లేయవానింగ మై యున్నది.

నెల్లూరు నెత్తూరు ప్రాంతములు నైప్పువసాంప్రదాయమునను, కందుకూరు యటుబాటునను, చెన్నపురియనవల విలాసములై యాంధ్రత్వమును గోలుపాయెను.

19వ శతాబ్దానంధమున నాంగ్లేయులు బెన్గళసర్కారులను నిజాంవలన కిచ్చుకొనిరి. ఆగౌతమీతటవ్యాప్తమయిన కళింగరాష్ట్రవిస్తూరిని బద్దనాథరణసుటుంబున పసజిరిసి, యాభాగమంతయు గైవశము జేసికొనిరి. నువ్వగముఖమొకట నాగావలివర కాంగ్లేయప్రభుత్వ మేర్పడెను. కాళహస్తి, వెంకటగిరి, నూజివీడు, పీఠాపురిం పెద్దాపురం, బొబ్బిలి సంస్థానములలో వెలమదొగలును, విజయనగరములో పూసపాటిత్తరియులును సామాన్యవైభవోపేతులై స్వాతంత్ర్యగోహతులయిన భూస్వాములయిరి. తెల్లదొరలు బలిగ్రహణసౌకర్యమున కనేక చిల్లరజమీదారుల మత్స్యజిజ్ఞేసిరి. పీఠాకినీ గౌతమీ కృష్ణతేజీ మహావాహినీలేగాక, తూర్పుకొండల సెలయేళ్ళ సంఖ్యాకములు సాగరాభిముఖులై పారుకరన, పొగిగాంధ్రభూభాగము ఫలసస్యకోభావిభాసితమై బ్రాహ్మణావాసములతో నిండియుండెను. ఈప్రాంతముల వైదికులలో సుస్మృత పాండితీప్రాచుర్య మధికముగనుండెను. పల్లెటికణాలకుటుంబములలో నూతనకావ్యోత్పత్తి వానిగ లేకున్నను, తిక్కన పోతనాదుల కవిశైలమరియుండెను. 1840 దరిమిలన ఆంగ్లేశ్వరులు

గౌతమి, కృష్ణవేణి వినాకముల కావట్లశేషరెడ్డి, దేశమును ధ్వంసపరచుటకు నొనర్చిరి. దక్షిణాది 19వ శతాబ్దాంతమున నేర్పడిన యాంగ్లవిద్యావకాశము ప్రాంతాధిపతిభాగమున 1850 వరకును విస్తరించెను. ఇందుకుతోడు చెన్నపురికిలకత్తలబండి ఆకాలమున నేయుండినయెడల తయారైనతమిళులు మనదేశము తయైనాక్రమించి, తెలుగుతెలిపిని దునుమాడియుంటిరు. ఆంగ్లమాతృకడుపునలువచే నీబండి 1900 వరకు నేర్పడినది. ఇతలో 1850 లో నేర్పడిన ప్రవేశపాఠశాలలలో రాజమహేంద్రవరము, విజయనగరం, బందరు లోనివి. సుమారు 1875 కు కళాశాలలాయెను. కలకత్తానుండి వాల్మీకిరెడ్డి, అన్నగునుండి రాజమహేంద్రవరమునకు బండి ముందుగావడెను. మరియు స్తీమబ్బపై బండిగు, కాకినాడ, పశాపునట్లశేవులనుండి కలకత్తాను గావిపోకలుంటెను. పాగ్లాంధర్భాగ మదివరకే మహమ్మదీయ, కలింగ, మరాటీ, పరా, సాంగ్లయవైద్యుల దామలకాటపట్టుయి, వివిధమతసాచారముల, కాలవాలముయి, మహాసామ్రాజ్యములుగాని, మతసూటములుగాని లేక, పిల్లరాలలతో, చిల్లరశేవునతోగూడి పరాధికారిదర్జనములను లోనైయున్నందున, నీప్రాంతములలో మత, భావ, సాంఘిక, రాజకీయవిషయములలో స్వాతంత్ర్యము, అధికారతీర్థస్మరణము సంప్రాప్తముగ నలవడియుండెను. ఇంతయగాక, నల్లస్వర్ణుల నేను లేకముఖమున బని నేయుచు మహాకార్యముల నిర్వహించు దుర్జన్యస్వరీములు, ప్రతినష్ట ఇచ్చుట నేర్పడినవి. తొలి ద్రవిడ, కన్నాట మగాట, మహమ్మదీయ, కలింగ నాగరికతాతముల కాటపట్టుయిన ప్రాంతాధిపతిభాగము, నైభూతలిచే 19వ శతాబ్దాంతమున, 20వ దానియాంతమునను, వంగ, మరాటీ, భావవాసినీసపోషితం బాయెను. బ్రహ్మసమాజము, సంఘ సంస్కరణము స్వదేశోద్దయము స్వరాజ్యాభిలాష, బాతీయోద్య, యహింసాద్రవ్యమున్నగు నవీనభావతీర్థములు సలపాలియున, సంపద్యికాలమున, బ్రాహ్మణమతస్సంపన్నమయిన, బల, భీషమన్వితమయిన యీప్రాంతాధిపతిభాగమున కలరేగినవి. చెన్నపురిగ్రామ 1900 వరకు రానుండిటచే నాంగ్ల సత్త్వము తిమిళతంత్రములనుండి కాపాడిబడుటయేగాక ఆంగ్లస్వర్ణు లిచ్చుట స్వతంత్రభావప్రకాశముంచి చెన్నపురి నావహించు శిక్షాబలాద్యముల నేర్పరచినది.

తంజావూరి సంస్థాన ప్రభావా ప్రమయము మొదలు 1840

వరకు తెలుగుకవిత్వము పండితేతరులయినవారి యాధీనమున నుండెనని చెప్పియున్నాను. ఆసమయమున ఈనాంకమీష నుత్తరస్కాంధుల బంధింపఁ. యచ్చట సంస్కృతి సాంప్రదాయానుగతము విద్యాప్రచారావకాశముల బాలవకు నేలగలిపెను. స్వత్ర త్రితీయతైన పండితులు బలు లనేకములు జీవనోపాధికి, ప్రభువులమో, అంగపాఠశాలలలో ఆశ్రయింపవలసివచ్చెను. ఇతలో కాశీహస్తీనుండి బాబ్బలివరకు వ్యాపించిన సంస్థానమాలిక నూతనప్రభుత్వాధికారులతో కుదిరి, స్వస్థులై, విభవోపేతులై పండితసత్కారము జేయునోపియుండెను. అచ్చటన్నట తెల్లదొంగలచే నాపి. పబడిన పాఠశాలలకు పండితు లవసరమాయెరి. ఇట్లు ప్రభుసేవలోను, పాఠశాలలలోను జీవపండితులలో ననేకులు వైదికుల వైష్ణవులుండిరి. వీరుచు గీర్వాణసాహితీ సాంప్రదాయాభిజ్ఞులు. అదివరకు వైదికులు, వైష్ణవులు వేదశాస్త్రముల విభిన్నసంపుట, తెలుగుకవిత్వమును నిరసించుచుండిరి. లోకకులయిన నిరసగులు, పండితీవులైన భట్టాచారి దీని మన్నింపుచుండిరి. ప్రభుసేవాసందర్భమున శుభానికార్యములలో బండితులు ప్రభువుల కర్మమగు తెలుగున కవిత్వవైఖరుల బ్రకటింపవలసిను. పాఠశాలలలోనిపండితులు తెలుగు కావ్యముల బోధింపుచు, నాంగ్లకవితాధుని, మధురాలాపముల మహిమనుకావ్యకంఠు లాయెరి. ఇట్టి పండితీవులప్రచార మాంగ్లదేశములో 1840 నుండి 1895 వరకును జరిగిన శతాబ్దాధికమున నుండెనని చెప్పవచ్చును. గోపీనాథం, వెంకటకవి, శిష్టు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి, మండపాకపాగ్య తీర్థాకవి, కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రి, మదభూషి వేంకటాచారి, పేర కాశీనాథశాస్త్రి మున్నగు పెద్దలీ వ్రాసిన జీవనాచార. వీరు సంస్కృతసాహిత్యసాంప్రదాయముల జక్కగ గుర్తించి, సూరనాట్యని యనంతరము తెలుగుకవిత్వమున కేర్పడిన పాండితీదారిద్ర్యమును దీపురిగాని, వీరి కవిత్వాప్రయత్నములు లోకకళాకరహితములై, పాండితీపాగల్గిదూషితములై, కులప్రమాగతవైఖరయలేమిచే నిపుడప్పియున్నవి. ఆంగ్లకవిత్వమునకు విశుద్ధత, వ్యాకరణకాలంకారసౌప్తమమును జేకూర్చి, దేవభారతీప్రతిభను మరల నీపండితీవులు హార్పియిచ్చిరి. ఈసాంప్రదాయములతో సంస్కృతాంగ్లపాండితీగిడు సంపాదించి, శుద్ధవైదికుల యొక్క సరసకవితాసామ్రాజ్యసంహాసనాధులయిన విద్యార్థివ్రే లనేకు లిప్పటికిని జీవించియున్నార. ఆనంద గజపతింద్రుని యాస్థానకవు లిట్టివారత.

పండితకవులు కాల (1845-1895) మొట్టెటలా చెల్లుచుండ, సప్తతిక కృష్ణ గోదావరీ విశాఖపట్టణముం డలములలో వ్యాపించుచున్న యాంగ్లవిద్యాలయములలో కొంచెమి గ్రీష్మ సభ్యునిండి, కొంత తెలుగు, కొంత సంస్కృతియు చక్కగ నేర్చి, ఆంగ్ల, నాటికసాహిత్యములను, ఆంగ్లగీర్వాణవిజ్ఞానమును నభ్యసించి, యాంగ్లవిద్యాలయములలో పండితులై, సమీకృత భావోన్మేష మెరిగిన తెలుగుకవులు, వైదికినియోగు లిరుతగుల నాగు (1885 మొదలు 1905) వరకును, ఆంగ్లసారస్వతివిద్యకులై యశయుగావించి, వీరేశలింగును, ననురాయణును, వేంకటాత్మను, వేంకటరాయశాస్త్రి, వావిలికొలను నుబ్బారావు, కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి మున్నగు వారొకడొక పంపుకృతనాటకాదుల దినినిచ్చియు సాహిత్యపరివర్తనక కార్యఫలముల నుపసాదించిరి. గొన్నియెడల నాంగ్లకవినిహముల పోకడల నాశ్రయించియు, తెలుగుకవిత్వమునకు విపులసంహార మేర్పరచిరి. ఇట్టివిద్యాసాంప్రదాయములేక, కవులనేకతావుల నాంగ్లపంపుకృతికుల నాటకములను, గద్యప్రబంధములను, విమర్శనలను, భాషానిరీక్షణములను జేయుచు వచ్చిరి. 1885-1905 తెలుగు సారస్వతియు, ననుకారకయుగము. అడలిప్రముఖులు భాషానిరీక్షణమంగిను, అనుకరణమందును బ్రభావంతులై, తెలుగుభాష కట్టులైన నుపసాదించుచేయుచో బాటుపడిరి. భాషానేపయే ఈకవుల కార్యప్రయత్నముల కరణములు ఘలుగును, వీరు భావోన్మేషములై, గాద్యప్రయత్నై, రసానుభవ ప్రభావమున కవిత లెర్పరుపలేదు. పాండిత్యమున, కవులలో పండితకవుల కొడిపోవుదురు. భాషానిరీక్షణమున కవితోద్దేశ్యనిష్ఠానున, తరువాతి నాటియొకవుల పోకడలు వీరి కేర్పడలేదు.

పండితకవులును, అనుకరణకవులును, వారిప సాహిత్యపరివర్తనము, ఆంగ్లకవిత్వపు చతురంగమునకు నెరిగినటులు నన్నయ—యజ్ఞాప్రగడవరకు మొదటిసీను—పెద్దనవరకు నెండవసీను—మూరనవరకు మూడవసీను—తిరుపతివెంకటేశ్వరులవరకు నాల్గవది. ఆవల సాహిత్యకవిత్వావధి నుపసాదించుచున్నవరకు తరువతి వెంకటేశ్వరులు నూత్రభారులైయున్నారు.

1905—1922 వరకున్న కవిత్వాపరివర్తనలు చాలవరకు, ఆంగ్లవిద్యాసంపూర్ణులే. వీరు ఆంగ్లగీర్వాణముల నల్లుము సభ్యునిండి, వెనుకటిరంగాభివేతల సహ

యసంపదలపడిన, ముద్రణాయుత్ర సాహిత్యమున నులభ్యమైన నానాకాలముల ఆంగ్లసారస్వతి మనుభవించి, బాతీయభావోద్దేశ్యము సభ్యమున, ప్రభావోపకరణల నానాదేసల పిష్టముల వాస్తవములను నొనరించు ప్రాత్యహమునను, విదేశ సారస్వతాభివృద్ధిను, పరిభావోత్సాహ సమర్థమునను, ఆంగ్లదేశ్యమోక్షతి మాతృసేవాపరివర్తనను, గ్రామ్యకాలతి సాహిత్యములలో భావనమునను, సత్కార్యకర్మమునను నుభావ సూత్ర నాభిప్రాయప్రదానము దేశములలో తామరంపరలై చూడను సాఫీకి గాజీయిపరివర్తనముల వేడిమిచేతను, ప్రకృతి నవలొకండి. భూభిజులములలో నొనరిగొట్టుకొనెను, గూడనించు కుతూహలమునను బలుతెగంగుల, గద్యభావ ప్రయత్నకృతియైన పుస్తకల ప్రాణములున్నారు. వీరిలో నాల్గవనాయమున, స్వభావకవిత్యము ఆంధ్రమొదల. వీరిలో భాషామూర్తిగారు, మంగళుడి వేంకటేశ్వర, రాయభొను నుబ్బారావు, గురజాడ అప్పారావు, సింగిరి లక్ష్మీకాంతం, కాటూరి వేంకటేశ్వరావు, పెట్టి లక్ష్మీనాసింహము మున్నగునా గనేకులుగలరు. వీరు పూర్వలవలై పెద్దకార్యముల దలపెట్టిక, తమ రసావేశమున, అనుగ్రహించుచునును, భావోన్మేషమును చిహ్నపర్యవగులగా వెల్లడింగురు. ఇట్టి ప్రయత్నముల వివర్ణించుచు, వీరికవితాత్రికులనును, నానాకాలముల ఆంగ్లసారస్వతియునందుగుల సామ్యభేదముల నెరియుచు, ననునాతన భాషానిరీక్షణసంపదలమున వీరినియతిసానమును జూపుచు, నాంగ్లకవిత్వాప్రయత్నముల కవత్తమునమునునుచుటయే “ఆసాహిత్య కవు”లను ఈవ్యాసమాలిక యుద్దేశ్యము.

సాహిత్యకవులలో మైక్లిక్వారకాక, శుద్ధాంగ్లపంపుకృతి పాండిత్యముగలిగియు, 1885-1922 వరకును దేశములో వ్యాపించుచున్న భాషాప్రవాహమును గుర్తెరిగి దేశ కావ్యవిధికుల సహకరణమునాధునికాధునికమొచ్చును, కవి శేఖరుల నేకులు గలరు. వీరికి సమీపభాషములు కర్ణాటకకలగుటచే వానిస్వయన్వ్యక్తియంతగ నొకక, సమీపభాషానిరీక్షణము నెరిగించుక, తొలికవిజ్ఞానమున, సమీపభాషానిరీక్షణము, తమ పాండిత్యంతమున కిచ్చింది, అనుభవసారమును సంగ్రహించి, నిరుపభాషానిరీక్షణములలో సహకరణము నీతిరగితివాదిలో తిరుపతివెంకటేశ్వరు లగ్రగణ్యులు. వీరివెనుక, కాశీకృష్ణాచారి, పురాణం నూత్రసారాయణ తీరులు, మున్నగువారి నేకులు సహకరణ సాహిత్యసంపదలకాల

మున గలరు. వీరినిపూడ నవీనాంధ్రకవులలోజేర్చి ప్రత్యేకముగ నొక్కొకరియొక్కగాని, ఒకవిధమగు కవులగుంపునుగాని యొక్కొకవ్యాసములో జేర్చొని విమర్శించెదను.

1905-22 వరకుజరిగిన భాషాద్వారకావహయాలనుమారు 200 కవులు సందర్భపద్యావళుల బ్రకటించియున్నారు. వీరిలో ప్రధానముగ దాదిత్రోక్తిన కవితా మార్గదర్శుల నెనిమిది ప్రత్యేకవ్యాసములలో విమర్శించి, చిల్లరకవుల కొక వ్యాసమునగి, భావికఃత్వమున

కొకటియు, నవీనకవితాప్రయత్న సమస్వయమునకు నెండును సమర్పింపదలచినాను. ఈవ్యాసములు ముగియులోపలనే నవీనాంధ్రకవిత్యసారమును, పుస్తకముగాముద్రించెదము.

ఈవ్యాసమాలికకు పండ్లదొండుసంచికలలో వర్ణ వ్యాప్తప్రాతానా మొససినందుకు గ్రంథాలయసర్వస్వపత్రికాధిపతుల కెంతయు కృతజ్ఞుడను. ఆంధ్రసోదరులకు నావిధివిహితోపకారముగావించి యుత్తముగితుల నెయు నాపాలిటి కీపత్రికా ప్రాతానామే పదివేల విలువ.

—పురాణం సూరిశాస్త్రి.

రా ధ పి లు పు .

మాడునాల్గొయెరా మువ్వగో పాల
నినుజూడ కేనిక నినువజాలనుర
కనులలో మెదిలేవు కనకగో పాల
నీనుక్కడనమెందు దాచుకోగలవు
చాటుగా నిలుచుండి పాటబాడేవు
మరుగున తలపంచి మాటలాడేవు
మునుగులో నేమిటో మున్నటాడేవు
తెరలోనరాగాలు తీసేవుకృష్ణ
మురళివాయించగా వరహాలకృష్ణ
నీజాడలను బట్టుకోజాలుదేను
గజ్జలండలుమ్రోయ కడపరాకాలు
నీగుట్టునుజైల నే నెలుంగును
నెమలికుచ్చుకురాయి నీనినలాడి
నిను బట్టియిచ్చునంచును తీసినావె
నీచుట్టుపచ్చగా పూచేసటంచు
బంగారు లాలువా పాకేసినావె;
ఎంతసేపాయుగా యీవనాంతమున
నీకోసమెంతిగా పోగ్రులాడితిని
ఎంచును వెదకినా గూబ్బందయందు

నీవన్నెలేకానరావేల కృష్ణ!
పొదలలోపూవు వైపోయినావేమి
ఆలలోనుంచవై యింగినావేమి
తమ్మలతీయగా ద్రవించిలేమి
కలికవేణువునోడ కరిగినావేమి
నిన్నెందుజాతుగా చిన్నాకృష్ణ
ఏమాలవెనకీదిరా మోహనాంగి
వెన్నవొంగిలి కానిసింపకున్నావో
నీగల్గెనుకపోయి సుగమైనావో
తగ్గెనులేనినుదాని తప్పించినారో
మధురలో పొరులే మరపించినారో
ఏమిసేయుదునురా నామడుకృష్ణ!
నినుజూడ కేనిక నినువజాలనుర
రాధను కేధింప రాదురాకృష్ణ
రాధవైకోపింప రాదురా కృష్ణ!
పిలిచినుద్దీయరా ప్రేమాలసింద
కలిసికేడించగా కళ్యాణకలిక!

—రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

భారతీయుల నాటకల క్షణము

కొంతకాలమునండి భారతీయుల నాటకములను గూర్చిన విమర్శములు స్వదేశ, విదేశ భాషలయందెల్ల వెలసినవి. సంస్కృత నాటకాదర్శమును పరిశీలించి, వివాదనాటకములు లేకపోవుటనుగూర్చి చెప్పించి, ఉన్న వివాద, మంగళ, మిశ్రనాటకములను నిరసించినవ్యాసములు మన ఆంధ్రమునగూడ కలవు. అప్రతిమానముగఁ బ్రతిపఁబడిన రసవలయులగు కాళిదాస, భాసనాటకములను మెచ్చుకొనుచు పాశ్చాత్యవిద్వాంసులు, కాళిదాసఁ డీ విషయమున పేక్షుపియురును మించినాడని వ్రాసినారు. వివాదనాటకములు లేకపోవుట కొలతయికాని మనకున్న మిశ్రనాటకములను వివాదములుగఁ జేయలేదని కపిని నిందించుట పొరపాటు. అదియొక అదర్శము. ఇదియొక అదర్శము. అని పాశ్చాత్యులది. ఇది మన భారతీయులది. మన భారతీయుల నాటకాదర్శములనుగూర్చియు, నాటకవాఙ్మయపరిణామమునుగూర్చియు పండిత టి. ఎల్. వాస్వానీగారు బాగుగ చెప్పించియున్నారు. మన విమర్శకులకొరకు ఆయన వ్యాసమును అనువదించెదను.

ప్రాగ్దేశములెల్ల నున్నతనొందినకాలమున, భారతఖండమున పండితసభలు బహుగుచుండెను. వీనికి భూపతులు, రాజులు, భాషాభిమానులు సభ్యులుగ నుండిరి. ఈసభలయందు గొప్పగొప్ప కవులకృతులు పరిక్షింపఁబడి, చెప్పింపబడి, గౌరవింపబడుచుండెడివి. ఈసభలును నితరవిశేషములును పెద్దలలోఁగలిసిపోయినవి. హిందూదేశపు అభివృద్ధి, నాగరికము క్షీణించినవిధమునచేరచారిత్రిము. భారతీయద్రుపదును గ్రహణమునందువలె నీడలోకప్పఁబడి, తీరినిరాత్రియందు మునిగిపోయిన చారిత్రిము దుఃఖకరము. అనడికిరేయినుండి భారతీయులు మెల్లమెల్లన మేల్కొనుచున్నారు. ఈక్షణమున దేశములో నలుగుక్కలను ప్రభుత్వపులలోని సదాచారమున నెలకొనినసత్యమును వెల్లడించుసత్కార్యమునకు విద్వాంసులును, పండితులును గడంగినారు. భారతీయాశయములు పాశ్చాత్యదేశములలో గౌరవంపఁబడుచున్నవి. ప్రాగ్దేశపు నేదాతము కేవలము కల్పనాచార్యముగ నెంచబడుటలేదు. మధ్యధరా సముద్రతీరమున నాగరికతరంగము లంతరించినవను హిందూసాహిత్య మిప్పుడు గౌరవింపఁబడుటలేదు.

డాక్టరు పి. సి. రాయగారు చేసిన పరిశ్రమకలన నైగోపాదేశమున తరువాత కనిపెట్టఁబడిన ప్రకృతిశాస్త్రవిషయములు కొన్ని, చాలకాలముక్రిందటనే భారతీయు లెరింగియుండిరని తెలియుచున్నది. “హిందూదేశపుప్రకృతిశాస్త్రము” మని డాక్టరు బి. ఎస్. సీంగారు వ్రాసినగ్రంథము సూతనపఞ్చమలను ప్రోత్సహించుచున్నది. బిగోపాఖండపుగ్రంథకర్త యొకడు న్యాయశాస్త్రవిషయమునుగూర్చి వ్రాయుచు, రోము దేశపుధర్మశాస్త్రములలోని వ్యక్తినిబ్బాంతమును విమర్శించి నెగ్గినదిమితినిబ్బాంతమే పరియుగనదనియు, సమితి కొక అత్యుక్తిలదని భారతీయులు నిరూపించియుండిరనియు వ్రాసియున్నాడు.

కాలము కడచినకొలదియు, అష్టాక్షియుగ మాసికొని యున్న భారతీయులజ్ఞానము, జీవమును వ్యక్తముగుచున్నది. జీవనవేదమునకు, జ్ఞానజ్యోతికి పురాతనార్యులే మనకన్న దగ్గరిగనుండిరి. వారు మనకన్న పవిత్రులు. సప్తపత్రులు. శిశువువలె నిగ్గులులు. అందువలననే వారు సత్యతత్వము నెఱుఁగఁగలిగిరి. కలాతత్వములను బాగుగ తెలిసికొనిరి. నాటకమునందు జాలనిపుణులైరి. ఇచ్చట భారతీయనాటకాశయమును, నాటకవాఙ్మయముయొక్క పలువయ్య, దానిప్రాశస్త్యమున, యభావక్షిని దెలుపఁబడును. భారతీయనాటకము హైందవ పౌడనాటకము. మహమ్మదీయులు హిందూదేశమునకు చేరి యుపకృతి చాలకలదు. వాచిత్రకళలు, శిల్పము, భావగీతములు—హృదయకవనము, మాసనాదీ చిత్రకలిత—వారియుత్సాహశక్తి, వారివికేత్యరారాధనము భారతీయ భావమున ప్రతిఫలించెను. భారతీయజీవనమును కొంతమాత్రము చెందించినవి. కాని మహమ్మదీయులు నాటకకళను తీసికొనిరాలేదు. పారిసీమకు, అరబ్బులకు, మొగలులకునాటకమునాటక గంగఁగలములులేవు.

కొంతకాలముక్రిందట భారతఖండము గ్రీకుదేశమునండి నాటకమును గ్రహించెనని యూహింపఁబడెను. సంస్కృతమునఁ దెలికు “యవనిక” అనిపేరుండుట నాటకములకు మూలసాసము యవనభూమి—గ్రీసని తెలంచిరి. ఈనాటకు యవనులచే చేయఁబడిన గుడ్డయని అర్థము చేయవచ్చు ననమాటను మనవారు మఱచిరి. హిందూ

దేశాధీశ్వరులకొలుపున నేవమరాండ్రయవను లుంకిని పుస్తకములం దుండటయు నొక కారణముగ మాపఁబడెను. అయిన నిది ఆకాలమున నీరెండుదేశములకును గాకపోకలు కలవనీమాత్రమే తెలుపును. ఈసంగతి బోధునిగారిచేయులవలన పైతొగగమునీదాంతము లుద్భవించెనని నిర్ణయించిన జ్యోతిషండితుల కుపయోగకారం. భరతఖండమునకును, యవనదేశమునకును సంబంధముండుట నిజమేకాని యిది యొకటిగల ననుకరించేనుట తప్పదు. బుద్ధినిశలతె యుకుకరింపదు; అనుకరించును. పేర్కొనియును వెనీసువద్దనువన నాటక మిటలినాటకపు టనకకణముకాదు. గోతే (Goethe) ఇఫజినియా, యులీడిసు ననుకరింపలేదు. భారతిఖండము గ్రీసునకుకరింపలేదు. గ్రీసు భారతిఖండము ననుకరింపలేదు. తనయొద్దతి ననుపండియో, ఇది నొక్కొకటియు నొక్కొకటివిధముగు వాక్యమును కల్పించుకొనినవి. భాగగ గమనించిన కొలదిని గ్రీకులవిశ్వక్తి నాటకమునకును, భారతీయుల చిత్రనాటకమునకును భేదములు కాన్పించును. హిందూపుల నాటకము గ్రీకులవిశ్వక్తిల (Unities) తద్దపిన్నదనును గమనింపలేదు. నీయోధునికికల్పనాధ్యక్షితి పూర్తిగా కనబడినది. తమిళమున భారతీయునాటకముల ప్రతిభలముల నుగూర్చి కొంతవిషయపత్రము. గోమ. ఎలిజబెత్తు కాలము నాటి నాటకములయందలి తేలిపివీక్షణమున, హాస్యకాండ్రునకు పాత్రమునకు మాతృక యన వినిపింపడు. నావ్యలాటలజ్యోస్థానమున గూర్చి వ్రాసిన విశ్లేషణ విశాపాదేశములో మధ్యకాలమున గనబడు హాస్యగానిమాతృక కీమాపకుడే యని పరిశీలించు. మన మిప్పుడు హిందూదేశముని వాడుచున్నదేశముకన్న నెక్కుడుప్రదేశముననే మననాటకముల ప్రాశస్త్యము విజృంభించెను. మధ్యకాలమునాడును దొరికిన తాళపత్రగ్రంథములు, ఆదేశమున మనోరమములగు కుమారులు స్థాపించినసామ్రాజ్యమునాటికి మంభారతీయునాటకము వృద్ధిచెందని తెలుపుచున్నవి. భారతీయులు, ఆదేశతత్త్వమునాటికి, జనాను వలన పేరిన. అది భారతీయులపేరివర్ధింపను లేభారతీయునాటకకళాప్రతిభలున. బుద్ధాలో, సమాములో, కాంభాములో రంగసలములం బాపఁబడిననాటకములు, రాముని, హన్మనిగున్నవై! రామనాటకములు మలయ ద్వీపకల్పములోను, పైసాలోనుకూడ ప్రదర్శింపఁబడినవి.

భారతీయుల నాటక దర్శన దానిప్రాశస్త్యము నకు గాఢము. క్రిస్తకర్తాపాదేశమున మతము

నకును, రంగసలములకును పరస్పరవిరోధము కలిగెను క్రిస్తాను “నాటకకళలెల్ల దయ్యమునుండి వచ్చినవి మాసమున, ఉల్లాసమును భగవంతునుండి రావు. దయ్యములనుండియే కలుగును.” అనినాడు. రోములో నటకుల నసహ్యించుకొనుచుండిరి. పైసాలో నటకులెదు తరములవలనను గారవపరీక్షలకు బోగూడదని కాసింపఁబడెను. భారతీయులన్న నా, నాట్యకళ నొకవేదముగ పరిగణించిరి. దేశభలనూత్రిధారుడగు భరత ఋషికి సృష్టిలో ఆరంభమొరకు తపస్సుచేసి యొగమున సృష్టికాస్త్రమును బదిసిన బ్రహ్మయే బోధించెనని తెలుచిరి.

కాలిదాసాని భారతీయులనాటకమును స్వతంత్రిదముగ లేదని కొందఱునిరి. ఈవిమర్శనము భవభూతి పలికినమాటలను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నవి. “మమ్ములను విమర్శించువా రేమోగుననున? కాలమునతము. లోకము వికాలము. నానుచులే యిప్పుడుకలవా యందవచ్చును కదా,” ఈవలుకులకు తెలువారి ననేకతాల్పములు గడచిన ఏదప జ్యోతిలో ఘోరముగ లేకవి జనించి కాలిదాసును జ్ఞాపించినాడు. “మీకు సంకల్పపుమాటవికాసమా, కునిపులములు, అత్యంతత్వంతోత్సాహమున, అసందమున, విందున, పండుగయు కావలెన్నవో, భూలోకమున, స్వర్గలోకము నొక్కమాటలో కావలెన్నవో నేను ‘శకుంతల’ యని పేర్కొనెదను,” అని పోకినాడు.

కాలసానముల యొక్కతెలను భారతీయునాటకము గమనింపలేదుకాని దీనివలన నది అస్సాభావక పైనదనఁదగినది. గ్రీకు, ప్రామ్యుకపు లీనలేదని గమనింపకాని, ఎలిజబెత్తుకాలపుపులు గమనింపలేదు. జ్యోతిదేశపు శిష్టవిమర్శకునకు ‘లెస్లింగు’ ఈయొక్కతాత్పర్యములనుండి వదలించుకొనుట లెస్యమైనాడు. పేర్కొనియును తన నాటకములందు వీనిని గమనింపలేదు. స్థానకాలయొక్కతెలు గ్రీకువారిస్వప్తియునుట, భారతీయునాటకము గమనింపకపోవుట ముందవయ్యె. ప్రవర్ధనాభావయొక్కతెలమాత్రము భారతీయునాటకములు బాగుగ గమనించినవి. నాటకకృతికర్తయొక్క కన్యసిద్ధాంతము నాటకములోని విషయములెల్ల కారణకాగ్యములుగల యొక యొక్కతెలు గమనింపను. ప్రతినాటకమందు నొకయంత రంగ ముండును. ప్రవర్ధకప్రమాణము సంపూర్ణముగ నుండును.

సాధారణముగ నాటకములు సంతోషంతములు, కష్టాలములనని చేయువిభజనము సంస్కృతమున గా

రాడు. నాటకము శృంగారరసప్రధానమగు సంతోష నాటకము కావచ్చును. లేక శృంగార శోకరసమిళిత మగు మిశ్రనాటకము కావచ్చును. ఇవి యెన్నడును కేవలము శోకరసప్రధానమగు విమోచనాటకముగ నుండదు. భగవాంకప్రదర్శనము భీభత్సవిషయములును రంగలస్థములఁ బ్రదర్శింపఁబడకుండను. ఏలన వానివలన హృదయమును, మనసును నిశ్చలములై శాంతినిపొందక యుద్రేకమునుపొంది సంక్షుభితము లగును. అయినను దుఃఖమును, తస్కరంగల రసములును పూర్వగవిడువఁబడలేదు. దుఃఖములను ఓర్పుతో నెదిరించవలెనను ధర్మము బోధింపఁబడెను. ఏలన లోక మొక్కటి ధర్మమువలనవ్యవహరింపఁబడుచున్నది. అది శుభప్రథమగు “ధర్మమేవ జయతి” గ్రీకులు విధినిగూర్చి పలుకుదురు. మనవారును విధి నెయిదమునుగూర్చి హెచ్చుంతురు. నీవు ఇట్టిపుట్టినద విధియొచ్చును. నీస్వభావమునే విధి ప్రేరేపించును. పరమేశ్వరుని—దేవతల—ప్రభుత్వమున నీకర్మముప్రేరేపణ చేయును. నీవు దుఃఖము లనుభవించినచో నదియు నీ మేలునకే యగును. ఏలన సృష్టి మాయవిక్రమల కొఱనుకాదు. శాంతినికొఱను. అందువలననే భారతీయ నాటకములుపట్టితమలేవిషయకములైనవి. స్వేయిసు, గ్రీసు, ఇంగ్లాండు, హిందూదేశములు నాలుగు నాటకములు పుట్టిన సాసములుగనున్నవి. స్వేయిసు, ఇంగ్లాండులలో నాటకములు మతములకును, లోకమునకునుగల కలహములలో కలిగెను. గ్రీసుదేశములో నాటకము ఉయనీసి యసారాధనమున కిలిగెను. ఈయసారాధన మొకప్పుడు క్రైస్తవమతమును పారదోలినచేత తీవ్రముగ నుండెను. భారతీయనాటకము గ్రీసునాటకమువలెనే మతవిషయకమయ్యెను. జనులను పవిత్రులనుజేసి వారికి జ్ఞానమును కలిగించుట దాని ముఖ్యోద్దేశము. అందువలననే, భారతీయనాటకములు శుభప్రథములగు నాందితో మొదలు పెట్టి శ్రేయోదాయకమును భరతివాక్యముతో ముగియును. ఇదలికథాంశములు మతగ్రంథములనుండి తీసికొనబడును. అమానుషపాత్రములువిచ్చలవిడిగనున్నవి. ఇది యసహజమును, లోకవిరుద్ధము నగునా? మేష్టనియలే యమానుషపాత్రములను తననాటకములం దుంచుకొనింపలేదా? హేమలేఖలలోని దయ్యము నాటకమునందీనితెలియఁపును కలిగించుచున్నదా? మానవజీవితమున సమానుషవిషయములు లేవా! హిందువుడుమాత్రము మనకంటికి గోచరము కానిలోకమును, మనలోకమును ఒక్కటై సృష్టిలోనివని—మానవుడు దైవములయొద్దనుపరియని—దమ్మటలో తప్పేమి?

భారతీయనాటకములనుగూర్చిన యింకొకవిషయము ప్రకృతివర్ణనము. గ్రీకునాటకకవులును, గతే, స్కిల్లరు, హెల్లనును మున్నగు గొప్పజగ్గముకవులును, మేష్టనియరును పాత్రపోషణయన బాంచుత్వక్రీడిని చూపినారు. వారు తమద్వష్టని మాఁపువంగ బాగగ నిలిపిరి. భారతీయనాటకకవి, ప్రకృతి జీవప్రదర్శనమునందె తన శిల్పనాచాతురిని చూపుచున్నాడు. ప్రకృతి యొకగురువుగ—ఉద్బోధనాచాతుర్యుడుగ నిలిచికి తోచును. అందువలననే నాటకములును ప్రకృతిసౌందర్య పునరుద్భవకాలమున—ప్రకృతిపండుగలలో— వసుతోత్సవసమయమున—ప్రదర్శింపఁబడుచున్నవి. హిందువుల ప్రణయదైవము మన్మథుడు. పుష్పపక్షములుగల బాలవిలుకాడుగ—పంపకరుడుగ—వర్ణింపఁబడినాడు. కాలిదాసుని మహానాటకములలో ప్రకృతి ప్రణయసౌందర్యవర్ణనములుగల భాగము లెన్నో కలుగు. వికీ మోగ్యోకియముయొక్క మొదటియంకము హిమాచలమున ప్రకృతి సౌందర్యవర్ణనముతో మొదలుపెట్టును. ఉత్తరామచారిత్రము వనమంద బుగెను. మేఘసందేశమున యక్షుడు రత్నగిగిపె విహమనుభవించుచు తనసందేశమును మేఘదూతతో పంపింపచున్నాడు. రాముడు తనరాజ్యమునుబొసి నుందరమును జిక్కికొంటునకు పోయినాడు. శ్రీరామునితో—యక్షునితో—నాసౌందర్యము నానందము ననుభవించుభాగ్యము మనకెట్లుకలుగును? వారుకాదు. అరణ్యప్రదేశముల చేరినది—ప్రకృతిసౌందర్యమెఱుంగక, జనాక్షయములగ నగరకూపములఁబడి, తపించు మనమె యరణ్యముల బడియున్నాయి.

మనభగవంతుడవు బ్రభుమచక్రవర్తి శకుంతలానందముడగు భరితుడు. పవిత్రవనములో ఋష్యాశ్రమమున బెరిగెను. మహాకవి కాలిదాసుడే తనయవసానకాలమున సమద్రపుహారీరు పినవచ్చు నేకాంతివగముపైన సింహాశ్రమన శయనించియుండెనని ప్రతీతి. కామరతలమున ప్రకృతి సౌందర్యముయ్యు. శకుంతల కాపేకెట్లు కలిగెను? విశ్వామిత్రుడు జితేంద్రియుడై ఘోరతపస్సుచేయుచు తనదీక్షను మేనకొఱను విడనాడగ నీయందల తనయ కలిగెను. దీనికి బ్రాహ్మిత్వముగ తీవ్రమగు తపస్సుచేయుటకొగను ఘోరానరణ్యములోనికి బోవుచు నాశిశువును ప్రకృతికి విడచెను. అంత నీసౌందర్యరాశిని నుందరములగు శకుంతలులు గడ్డించినవి. తరువారీ నీమెను కన్యవహముని తనయాశ్రమమున తెంనుచి. ఆమె చెట్లకు నీరుపోయుచు, పెంపుకు నెమిక్కు నాడి

యగు లెలు సునలు గుచ్చుకొని బాధనొంద, వానికి సలక్షణము చేసి వానితో నాడుకొనుచుండెను. ఈమె పరిపజ్జకు బోవునప్పుడు చిన్ననాటనుండియు సఖులగు మునికన్నీయలనుండి మాత్రమే గాక, యచ్చటి వృక్షముల నుండి, లతలనుండి, పొదలనుండియు, పశుపక్ష్యాదులనుండియు ననుజ్ఞగొనెను. కన్నుల సశువులు గారుచుండ వీడ్కొనెను. ఆమె పోవుచుండగ పెంపుడు లేళ్ళు, నెమిళ్ళును—ఆమెను వదలలేక చెదరి, నీనముగ చూచుచు తమదూఱుము తెలియజేసెను.

భారతీయమహానాటికలెల్ల ప్రకృతిసౌందర్యసమ్మితమననై వ్రాయఁబడినవి. అందువలన నె యవి మనసును లేదెత్తముగ పవిత్రముగ చేయుచున్నవి. అయినను ఆత్మత్యాగములేక ఆత్మశుద్ధియు, దుఃఖోపశమనమును గలుగ నేరవు. ఇగి లోకధర్మముగ మనకవులు గ్రహించిరి. అందువలన తమ నాటకములలోని పాత్రములయందె దివి బాగుగ ప్రదర్శించిరి. జీవితసమస్య కత్తియొచ్చినలతోగాక త్యాగమువలన నెమ్మది మరణవలన నె పరిష్కరింపఁబడునని మనవారి నిశ్చయము. బ్రహ్మచర్యాశ్రమము స్వీకరింపఁదలంచిన ప్రతివిద్యార్థియు కొంత నిగ్రహమును పాటించవలసియుండెను. ఇప్పుడు లగువారె నాతడు వానప్రస్థాశ్రమమున జేరు నప్పటి ఆత్మత్యాగముగ పరిణమించును. ఇందు ఘనమైన ఋషిపుంగవులు మనములనుండి భూమండలవిజయమును చేసిన అలెగాండరునకు గూడ లోఁబడక ఆతని కాశ్చర్యము కలిగించిరి. వారు ప్రేమమయులు. వారికి విజయధ్వజతోడ పనియేమి? వీరినిజూచి రాజాధిరాజు లాశ్చర్యపడి, మెచ్చి, తామును రాజములులై యీజీవతత్వమున తీనమగుటలో నాశ్చర్యమేమి?

జన్మనీకవి గతే చిత్రించిన శ్రీపాత్రములదృశ్యముగ నున్నవి. కాని మగ్గు భావమును ప్రదర్శించుపట్ల—గుణములలో మనశకుంతల కనపట్టురాయని సలక్షణము కలుగుచున్నది. అస్మిగ్గుదేశపు కవియొకడు హీరోయను నాటకమును వ్రాసినాడు. నాయుకయొక్క యోగిని. బ్రహ్మచర్యాశ్రమక్షేత్ర వహించెనుగాని అక్షిక్షకు చాలలేక పోయెను. ప్రణయమహిమకు లోబడిపోయెను. ప్రేమయనగా జీవితమున సుఖ మనుభవించుటగాక కష్టమన నిండ్రియనిగ్రహము నాత్మవికాశమున నిగ్రహించిన మనశకుంతల యీమొకన్న సంతోషమృతాలు! ఇట్లే యూర్వసియు దుఃఖమునుభవించి పవిత్రురాలయ్యెను. పురూ

రవుఁడు నెల్లె కష్టము లనుభవించి పవిత్రుఁడు కావఁజేసి వచ్చినది. ఆమెకొఱకు పెదకి పెదకి మనములు నగములు గడచి తుద కామేశ్వరిని కన్నీటితో పొందెను. లంకా విజయముతరువాత నాంజనేయుడు వానప్రస్థుడుగ జిత్రంపఁబడినాడు. ఆతనినిగూర్చిన నాటకములందు నిక వ్యక్తమగుచున్నది. బాధనాటకమగు నాగానందమున సత్పురుషుడగు రాజేంద్రుడు తానే గరుడమన కాహారముగఁ బోష సమకట్టును.

ఈనాటకములను ప్రదర్శించుటకు మనదేశమున కొందఱు యువకులైన పర్యవేక్షింపఁబలసియున్నరు. నవీన నాటకములను వానిమాత్రుకలగు పాశ్చాత్యనాటకములను మనవారు ప్రదర్శన చేయుచుచున్నాఁగి. కాని షేక్స్పియరు జనుల నాకర్షింపఁబోయెడు. భాషాంతరీకరణములు పాశ్చాత్యులగు రూపాంతరీకరణములగుచుండును. మఱియు షేక్స్పియరు ఐరోపాదేశ వేషభాషలను భావములను జిత్రించినాడు. ఆతడు, నితరులును తాముచూచిన సిగ్గులను బాగుగ జిత్రించియుంటనె ఘనమైరి. భారతీయహృదయముల నాకర్షింపవలెన్న నాటకమును భారతీయజీవితమును భావములను నాగరికమును చిత్రంపవలెను. గ్రీసునాటీయత ననుకరించి గోను దేశపు నాటకములు గోమువారి హృదయములొకప్పుడ లెకపోయెను. మహాజనసామాన్యముకొఱకు నాటకము లావశ్యకములు. భారతీయ ప్రాచీన నాగరికమును వాఙ్మయమును ప్రదర్శించు జాతీయనాటకములు మనకు గావలెను. భారతీయజనులకు నూతనాదర్శములను నవీనాశయములను ఉత్సాహమును కలిగించుటకును, జాతీయ కళాప్రదర్శనముకొఱకును, రంగసలములు కావలెను. మనకు నూతనయాత్రలు భారతీకరణ ప్రేమ తత్వజ్ఞానమును శ్రీపురుషులయందు కలిగించుటకు కావలెను.

అంగ్లేయకవియగు షెల్లీ తన కవితావిమర్శనమున పట్టు చెప్పినాడు. “కవితకును జీవితాదర్శనమునకును గల సలబంధ మితరవిధవాఙ్మయములందుకన్న నాటకవాఙ్మయమున బాగుగ కనబడుచున్నది. ఒక సంఘ మొత్తంతో నాగరికమయింట్లు లానాటకవాఙ్మయప్రాశస్త్యమువలన నెఱుంగవచ్చును. కొందఱొక కాలమున మంచి యొచ్చు దశలోనుండిన నాట్యకళ దుర్గతికి దిగినగాని నశించినగాని యాజాతియొక్క జీవమే దుర్గతిలోనున్నదని భావము. ఏలన సంఘదుష్టి కళాముఖమును పోగొట్టును.”

భారతీయ నాటకకళ భారతీయుల సద్ధరించును. లోకమునకు శ్రేయమును కలిగించును.

నవీనంశలములు మతమునను లోబడియుండు ఘనాశయములఁ గోల్పోయినవి. నీతియు మతము నాదగ్గయుగ నుండు నుండఁజీవితాశయముకై చాతురిని జన్మనీనాటకములు గోల్పోయినవి. ఒకజన్మనీ విమర్శకుడై యిట్లనినాడు. “మనదస్యికి విహిక మఖ్యాతి లాభులగు పెరికులుకూడ నేదగించుకొనునట్లు తుచ్చముఖమును పత్తోపము ప్రధానములుగాగల యథవునాటకములు గవించిపలుకుచున్నవి. జ్ఞానదేశీయు నీ దస్యితి కఁగింపకూడదు. ఈవ్యాధిమచ్చలను నుండర జ్ఞానీ నుండి తొలగింపవలెను.” ప్రాన్యలోని సంగతులును బాగుగ లేవు. వివాహములు, వివాహములు, కుండగొర్ర కలదాయభాగములు మున్నగు విషయము లీ కాలపు నాటకగంగ శలములఁజన్మింపఁబడుచున్నవి. “స్త్రి ద్భర్త” అనుస్త్రిధనుకవి “స్త్రిధనువిధి”యను పాత్రమున, నసంతో మను కథలో నొక నవోభవ నేమిపాడించుచున్నాడో జూచుడు! “నా నోములపులంటే దేశముననున్నది” పాపము! విహికదేశ మీప్రశ్నయును చాలకాలవడి గెను కాని విహికాకందస్వరము కట్టికఠోరముగనున్నది. నాటకలోకమున మధుకఁడనాదము కావలెను. భరత

ఖండ మీనాదమును వాయింపగలదు. జాతీయతావాదమును లేజము నించుక ప్రోత్సహింపవలెను. విహికాశయములందు సావగమైన విహికానాటకమున మానవునందు నైవాశయము చూపుటకు, మానవజీవితమున కన్యసిద్ధాంతమును ప్రదర్శించుటకు, ప్రకృతిసౌందర్య సందేశమును చెప్పటకు, దుఃఖాదుభవ పరమార్థమును బోధించుటకు, చిత్రజీవనమునఁగాక ఆస్మత్కృత్యమున నె ఆనందమునుపొందు శ్రేమతత్వమును తెలుపుటకు, నూతనోద్బోధనమునకు, భారతీయతాశయమె విహికానాటకము నుదరింపవలసియున్నది. అనోములఫలమున్న దేశమేది? నోములపట భారతీయహృదయునున నె కలదు. నీతాదేవి పుట్టి తెలిగి దుఃఖము లనుభవించి తరించుచోటు, శ్రీరాముడు త్యాగముచేసి ప్రేమించినచోటు, శకుంతల ప్రేమతో గానముచేసినచోటు నగు నీభరత వనమునగల ఋషిపుత్రులు హృదయమును జ్ఞానచక్ర, పుచ్చెలి పంజీలించి చూశురుగాక! దేశీయవాప్త్యయును కళల నుజ్జేజితములుగజేసిన యీ సౌందర్యము నించుక చూశురుగాక! ఇది యొక నూతన యుగాదంభము. ప్రపంచమున—భగవద్గీతను నూతనశకమున నేమి జరుగునో చూడవలసియున్నది.

—దిగవల్లి వేదకటశివరావు,
లి. ఏ. లి. ఎల్.

స్వప్న కావ్యము.

వం. జలదము లోకసంబున బ్రశాంతమీనాదముతోడఁ జేయు గ
గిలువిని, యంద్రగోపములు సుకులపంకములందు ముడిచి
లల జనువలతోఁ గాంచుచు విలాసముగాఁ జరియింప, శ్రేష్ఠపుష్ప
దోలుకరిపంజ, నెమ్మదిఁ గుతూహలమునఁ ఘటియించె నెంతయుఁ.

వం. తడిసిననేలపైని హిమధామని యంతుచయఃబు బ్రాగ్దే, గా
ల్పదల జలంబు జిందుచుఁ గెలంకులలోఁ గలయంపిఁజల్లె, గా
రదపులనుండి కాండ్రుమనియార్చుచు బెబ్బలిరాకఁదెల్ప, న
గ్గడియ ప్రమాదమున భయము గల్పనజేసెను బాటసారికిఁ.

తే. గీ. జలదయవనికచాటున చండమామ । యుటగఁ గాలబద్ధఁడై యుటఁ జేసి
కాంతి నిస్సంద్రమగుచుఁ బ్రాకఁగఁగొడంగ । తటిపివె న్నీల భూనభోంతరమునొలసి॥

కం. ఫలభారంబున వంకక । చలనంబును విడచి సమాజ శాంతివిలాసా
కలితంబుగ ధూర్జీరుహ । మలు నిద్రాసౌఖ్యమందు మునుగఁగసాగె

మ. తలక్రిందకా నిజబాహువుల జొనిపి, చెండ్లకా వెల్లుదీపంపు లే
వెలుగుకా జూచు గుమారులన్దొనుచు సాధ్యతేవితాదగ్యముకా
వెలుగుంబోత్తునులోనిభాగముల యుద్దేశము జన్మించుచో
జలచాంతగ్గత సంద్రబింబరుచుటాకల్ నిండె బాండుగ్యుతిన్||

కం. మెలకువయో నిద్దురియో | తెలుపగ శక్తుడగాను దృక్పాండ్యంబుకా
గలిగెను గ్రమముగ నిజము | గలయుకా సరియయ్యెనుదని గలతలొలుగెన్||

తే. గీ. ఆభినవాపసలూనున్న యవసరమున | నాంతరవ్యధలన్నియు నడుగుబట్టె
భావదృష్టికే బేమప్రపంచమొకటి | కనుబడగసాన సోదరుల గంటినపుడు||

గీ. కమలకృకచాయ కాకుంజేయగ నేర్పు మిసమిసలాడెడి మేనితోడ
ఫాలసలంబున గాలినుపుణియించి తిజుచుగానున్న యుంగురులతోడ
సౌజ్యభావంబు కాంతిపంబు సం ప్పుతమైన నుద్దు నెమ్మొనుతోడ
చిరకాలదగ్గన స్నేహభారంబుచే ననలెస్త చిన్నారినవ్వుతోడ

తే. గీ. సహజవితాచిలాస సంఘన్న వాగ్ధా | రీసుభామాధురీసాగ్రీకతోడ
నలకేతెంచి నాకుసాహంగి పెట్టిగి | యన నా దంతికలకలు నడునిల్చె||

మ. చిరసందగ్గనజూత దైవ్యమున మచ్చిల్లంబు సత్కీమై
పరమానందరసాలవాలమయి సౌభ్రాతృత్వకన్యాశ్రమై
పరగెన్ గన్నుల బొప్పబిందువులు కాల్యోగిగ్గె చూసోదరా!
పరిగంభంబునొసంగిరా! యనుచు నాబాహుద్యులు శేర్చికిన్||

తే. గీ. బాహుయుగ్మంబునందున్న ప్రణయమున్నగ | గనులకలువాణి దృప్తిగాఁ గాంచుచుంటి
అనుబాడెంతకుఁగాని మాతొడఁడయ్యె | ప్రేమరస మాస్యమునఁ బ్రదర్శింపఁబడియె

కం. ఇరువుర మొక్కతెలిదటి, నేనను నీవను భేదముకా బరి
స్వరణకొలలగఁగ్రోచి చనుబాలను ద్రాగితి, మాటపాటలక
జరిపితి మొక్కచోట సరసప్రథమాన కవిత్వచాతురీ
పరిణతి నేర్చినార మొకపజ్జ యెటుంగి నె యిన్ని సోచిరా!

చం. పలుకవు కోపమా? ప్రణయభావముజూపవు పాపమా! రిసా
కలిత భవత్కవిత్వమును గాంచగనుంటిని జూపుమా, ననుక
గలతలఁబెట్టఁబోకుమని గడ్డముపట్టి వచించుచుండ నా
పలుకులు విన్నగితి గనపట్టెను సోదరు మోముపోడియల్||

తే. గీ. అమృతమొలుకువట్టు లన్నయ్య యనినన్ను | పిలచె సోదరుండ; విన్నవవ్వు
కావి పెదవిపైని గఁదఁగించుచుండ | అపుడు—పరమకుండైతి నేను||

ఉ. తిన్నవయెల్లతోడ ననుఁ ద్రిప్పనిమాడ్కులఁ బల్కరించి చి
న్నన్న! భవత్సరుక్షమున హా! యనయుగ్మముదాటె నిల్చి నే
నెన్నెడు నీదుస్వప్నముననేనిఁ గనఁబడఁజైతివాగి నా
కన్నుగవకా నితాంతమయి కాల్యలగ్నలైను బొప్పబిందువుల్||

అ. ౩. “సహజధీరుఁ డగ్రజాతుఁ డితటిశోక | మందఁగారముండు నైతి నేను
ప్రభాత్పర క్షిప్రఁబి ప్రణయంబువర్జించి | పరమపదవి కింక నరుగువాఁడ||”

మ. అనుచుఁ జూచుచునుండ సోదరుఁడు, సోహార్ద్రాందువుఁడైచి, ముం
దునకుఁ వెన్నుకు సారెకుఁ జరుచు, నాందోళించు డెందంబుతో
ననుజూచెన్, మగినిల్పలేక వెనువెంటఁ జోవఁగా— “నాఁగమా!”
యని రోదోంతరమందు నేగుచు నదృశ్యంబయ్యెఁ జిత్రంబుగఁగె||

క. కాగిలిశూన్యమయ్యె నెటఁగన్నడఁదాయెను సోదరుఁడు సు
యోగవియోగ విప్లయమహోదయ మా ననుజూతునాస్యముఁ;
సోగకనుంగపఁ; మది కనుంగొనుచుండగఁ చూర్చునిస్కందఁ
రాగముమాఱఁబోయెఁ దనరారెను గుక్కుటకాహళధ్వనుల||

తే. గీ. నిడుగి మేల్కొని తిలకింప నీరసముగ | దీపముండె, నుతుండు నిద్రించుచుండె
హస్తగత కావ్యమణి శయ్యయందుఁబాటె | వాస్తవము స్వప్నమును నొక్కపగిడిఁకొండె||

ఉ. సారెకు సారెకెవ్వని ప్రసన్న యశోమృదుగీతిఁబాడ హృ
ద్యారణ దారుణార్థి జనితవృథ క్రొత్తల నెత్తుచుండు నా
చారుచరిత్రరూపమును స్వప్నమునందునఁ గాంచుకల్పి చే
కూటెఁ గృతార్థతాఫలముగూడ లభించె నటంచు నెంచితిన్||

నీ. తఱపివెన్నెల దళాంతర దంతుతమైన మిసిమిచాయలతోడ మేళవించె
శ్రుతిరాఁగ మందమారుతము నొనర్చి విహంగపుత్రిక రాగమాలించె
చిరుమబ్బుకునుకల మెఱుంగువన్నియపైని కావరంగొకమంత గానుపించె
ప్రాజ్ఞప్రీతిధరదరి ప్రాంతఁబు నందుండి వివిధవర్ణములుబద్ధవిఃపనోడఁగ

తే. గీ. భువనగర్భంబునుండి ప్రబోధగీతి | ప్రకృతినుందరి యల్లనఁ బాడసాగ
స్వప్నపుత్రి ప్రదగ్ధస్తంభమైన | భావమొకటాము గాటఁగఁ బదిలఁబడియె||

—శేషాద్వైరమణకవులు.

పంచాంగములు.

శ్లో|| శేషేవిశేషా వాస్తవ యచ్చరిత్రానుష్ఠానైః |
చతురాస్యే చతురతా కాపాతం గురుమాశ్రయే||

అంధ్రదేశమునందున్న పంచాంగములు దేశభేదము
లేకున్నను పరస్పరవిరుద్ధములుగా నున్నపంగతి ఎల్లర
కును విశేషమే. ఇందునుంచి మనపంచాంగములు కర్మ
తులకీర్ణలకును, లోకమందు వర్ణనాతాతపాదుల ఫల
నిర్ణయములకును, ఆకాశపరిశీలనముచేయువారి మనోల్లా
సమునకును నెంతవరకు సుపయోగించుచున్నవో తెలియ
కున్నది. ఈసంధియముకలిగి నుమారు ౧౦ సంవత్సర
ములనుండి నేను పంచాంగము జేయుటమాని దీనియందు
నిజ మెంతవరకని యోచించుచుంటిని, బహుమంగిపెద్ద

లతో వారివారివాదములకు ప్రతికూలముగ సంవాదము
చేయుచుంటిని. ఇందులలో నామనశ్శాంతియొ మిగిలినది
గాని సంవాదమం దవధి కానిసింపుటలేదు. ఇంతవరకు
నాపరిమితబుద్ధికి లోచినివిషయమును బట్టి చూడగ, గత
ప్రప సంవత్సరముమొదలు పంచాంగ భేదముల హెచ్చ
రికతోపాలు సిద్ధాంతములకు కాస్త్రవిచారణము తగ్గచు
న్నది. ఇకముందు కొంతకాల విటులుండిన భిన్నమార్గము
లకుగూడ వృద్ధాచారము ప్రమాణము కాగలదు. కనుక
నీతరుణముండే మనసిద్ధాంతముల నన్నివిధముల ప్రోత్సాహ
పఁచి యొకదారిని దృఢీకరించి మన అంధ్రదేశమునకు
మేలు కలుగజేయుగలసియున్నది.

అట్టివని గ్రహవేదసానము, జ్యోతిషగ్రంథాలయము, జ్యోతిషాశ్రుతాచారాలయ మనకావశ్యకములు.

ఇతరవరకు మనసిద్ధాంతలందరును తమ తమ పంచాంగరచనాశీతులు సరియైనవనే నమ్ముచుండిరి. భిన్న భిన్న మార్గములుగా నున్నవన్నియు బ్రమాణములు కావుకదా. చారివారిపంచాంగములయందు వ్రాసినపిషయములు సరియగునవి కావని ప్రత్యక్షముగ జూపుటకు “వేదకాలయసు” శాస్త్రమునుంచి మాఫటకు పుస్తకభాండాగారమును యావశ్యకములు.

పంచాంగముల పద్ధతులు.

మనతెలుగుదేశమందు సనాతనముగ నోరివారు, కొటికలపూడివారు, లేశీమూరులవారు, సిద్ధపర్తివారు, ముత్యంవారు, కుప్పావారు, కిష్టావారు, నిమ్మగడ్డవారు, పిల్లలమట్టివారు, మరికొందరును పంచాంగ రచితయుండిరి.

వీరిలో సిద్ధపర్తివారుదప్ప మిగిలినవారందరును నేకమార్గముననే పంచాంగములు చేయుచుండిరి. అలియుచున్నది. వీరిందరు గ్రహజాదులయందును, కుబాదిస్ఫుటములయందును దృక్పథ సంగీకరించినవారు. సుమారు ౨౫ సం॥ రములకు పూర్వమందు వీరిపంచాంగములయందు యల్లయాచార్యులవారిబీజమే దృఢమైయున్నది. గత ప్లవ సంవత్సరమువఱకు కర్కాటయోగితిథులయందు సిద్ధపర్తివారి దశకలోనముత్యవేరుభేద మేమియు నాంధ్రదేశమందు లేదని సాధారణముగ జెప్పవచ్చును. దశకలోనమును సిద్ధపర్తివారు బీజముగనే వాడిరి. అప్పటికాలమందు కర్కాటయోగిపంచాంగములు రెండు విధములుగనే యున్నవి. 1 సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము 2 దశకలోన సూర్యసిద్ధాంత పంచాంగము. ఆకాలమునందు సిద్ధాంత లనుసంధి నొందించుటలో దశకలోన మొకటియే సమాధానియు చెప్పవలసియున్నది. ప్లవసంవత్సరమందు కర్కాటయోగిపంచాంగమును మందకర్ణానుపాత మొకటి వచ్చినది. అప్పటినుండియు మనకు మూడు విధములు పంచాంగము లేర్పడినవి. 1 సూర్యసిద్ధాంత పంచాంగము 2 దశకలోన సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము 3 మందకర్ణానుపాత సూర్యసిద్ధాంత పంచాంగము. వీమృట క్రమక్రమముగ నయనాశలయందు దేశాంతరమందు మార్పులు చేయుటచేత నిపుడు మనాంధ్రదేశమందు నేడువిధములగుపంచాంగము లేర్పడినవి.

- 1 సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము.
- 2 దశకలోన సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము.
- 3 మందకర్ణానుపాత సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము.
- 4 దేశాంతరముమార్చిన సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము.
- 5 అయనాంశలుమార్చిన సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము.
- 6 దేశాంతరాయనాంశలుమార్చిన సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగము.
- 7 కేవల దృక్పథ పంచాంగము.

వీటిలో మొదటిమూటినుంచియొత్తిథులయందు భేదము వచ్చుచున్నది. ఇతరవరకు కర్మలకు సంబంధించితో వరకే మాటలాడితిమి. ఇక కుబాదిస్ఫుటములయందు, గ్రహజాదులయందు ననేక భేదము లున్నవి. దృక్పథ పంచాంగము పైపంచాంగముగో కలియును.

పంచాంగభేదముచేత లోకులకు బాధ.

ఈప్రకారము పంచాంగములు భిన్నభిన్నములుగనుండుటచేత కర్మల నాచరించువారికి భంగమున్నది. ఏమన, వీనిలో నేదియోయొకటియే సత్యముగాని అనియు కానేరవు. లోకమునందు సుఖము, దుఃఖభావ మనెడి రెండు పురుషార్థములు యధాకాలమందు యథోక్తకర్మల నాచరించుటచేతనున్ను, నిషిద్ధకర్మల త్యజించుటచేతనున్నుకదా సిద్ధించుచున్నవి. యధాకాలమందు యధావిధ కర్మలనాచరించుటచేత సుఖప్రాప్తియు, నిషిద్ధకర్మలను త్యజించుటచేత పాపానుభవత్తిద్ధాంతముగ దుఃఖము లేకపోవుటయు నుపనిష్ఠములు. యధాయోగ్యకాలమందు నాటివీజము ఫలమనిచ్చుచున్నది. విపరీతకాలమందు నాటివీజము నశించుచున్నది. నాటివీజము దానిని చెరుచుచున్నట్లు చేయకపోవుటచేత వృద్ధి నొందుచున్నది.

ఈసందగ్భమునందు ప్రాస్తవశంబునగాని, ఇతరకారణములనుండిగాని యేదియోయొకపంచాంగము నాధారపరచుకొని కర్మలు చేయువారికి వైఫల్యములు సంభవిల్లునుకదా. ఇదియునుంగాక ఇద్దరుసోదరులు వేరువేరు గ్రామములయందున్నపుడు దేశభేదము లేకపోయినను పంచాంగభేదములచేత తమతలిదండ్రులయార్థికములు వేరు వేరు సమయములందు జరుపుదురవస్థ వచ్చినది. మరియు బెజవాడయం దన్నగారును, గుడివాడయందు తమ్ముడును కాపురములు చేయుచుండిరి. వీరితండ్రిగారి

ప్రత్యాబ్ధికిననుసగు తమ్మునివద్ద కన్నగారు వెళ్ళగ పంచాంగభేదముచేత నాపూర్వదినమందే తమ్ముడు ప్రత్యాబ్ధికిమును జరిగించుకొనెను. ఇదియొక లక్ష్యముగాని సర్వకర్మలు నీప్రకారముగ నెకలుమంబు నొందుతున్నవి.

పృథ్వీక్షువిరోధము.

పంచాంగభేదములచేత భిన్నమగు గ్రహచారము ననుసరించి జాతకముహూర్తాదులను చెప్పుచున్న సిద్ధాంతమురాని జ్యోతిషమైననుండి జ్యోతిషాత్మమందు ప్రమాణము తగ్గుచున్నది. పంచాంగభేదములచేత కలిగిడి గ్రహస్తాయ గ్రహస్తమయ గ్రహణాదులయందు జేయుకర్మలు కలుషంబు లగుచున్నవి. ఈ ఆశ్వయుజ శు ౧౫ గ్రహణము గ్రహస్తమయమని కొందరు కాదని కొందరు వ్రాసిరి. ఇట్టిస్థితిలో నుపవాసములు మాడుటచేత కొందరున్ను, వ్యత్యాసాచరణతచేత కొందరున్ను మనసిద్ధాంతాలవల్ల శ్రమనొందవలసివచ్చునుకదా. గ్రహముల ఉదయాస్తమయాదుల వ్యత్యాసమునుండి నిషిద్ధకాలమందు కర్మల నానవించుటచేతను, విహితకాలమందు పరిత్యజించుటచేతను వ్యత్యాసఫలము లోకులు పొందుచున్నారు.

పంచాంగములనుండి తెలిసికోతగిన వర్షవాతాతప సస్యాదిష్టార్థములయొక్క ఫలనిర్ణయము యథాయోగ్యముగ లేనందున పంచాంగములనుండి శాస్త్రప్రవృత్తికి భంగమున్నది.

ఇదిగాక యిప్పటిపంచాంగములనుండి జ్యోతిషాత్మ వృద్ధి కింకోకవిధమగు భంగము వాటిల్లినది. పూర్వకాలమునందు పంచాంగములయందు గ్రహయౌద్ధ, గ్రహసమాగమ, గ్రహభేదములు, ఋతుగ్రహసమాగమాదులును జక్కగ వ్రాసిడివారు. దానింజూచి కొంద రలనులై సిద్ధాంతభాగమునందు పరిశ్రమను విడచి జాతకాదులయందు ప్రవృత్తులైరి. రానురాను మన సిద్ధాంతాలు పంచాంగములయందు దట్టిపరిశ్రమను క్రించుకొనిరి. ఇతరులుమాత్రము సిద్ధాంతగంధకూక్ష్యలై వారి యాచారమును మానకవచ్చిరి. ఇప్పుడు గ్రహయౌద్ధ సమాగమాదుల ననుసరించి జాతకాదులఫలములు జెప్పవలెనంటిమేనికట్టిపెట్టికొని బుట్టబ్రద్దలుకొడుదురు. ఇదంతయు మనపంచాంగలమునుండియే వాటిల్లినదని నిశ్చయముగ జెప్పవచ్చును.

కనుక మనము మనదేశీయులయొక్క యభివృద్ధికోరి మేని మనదేశమందుండు పంచాంగరచనాశీలుల నానాత్వము తొలగించవలసియున్నది.

పంచాంగముల యావశ్యకత.

లోకములో మానవజాతి వాదిప్రవృత్తికంతకును పంచాంగ మావశ్యకమని నమ్మవలెను. ప్రతిమానవుడును ఆయుర్దాయము, ధనము, పరలోకము మూడు ముఖ్యముగ కోరవలసియున్నది. తన కాయుర్దాయ మెంతయున్నదో ముందు గమనించవలెను. మనుష్యఆయుర్దాయము పంచాంగమందుండు గ్రహగతినుండి తెలియకలదు. అట్టి ఆయుర్దాయమును వృద్ధిపరచుకొనుటకున్న, క్షీణింపజేసికొనుటకున్న మార్గము లున్నవి. గ్రహగతిని సారిముగ నాహారవిహారములు సలుపువానికి తప్పక నాయుర్దాయము వృద్ధిపొందును. లేతవెన్నెలయందు కొట్టిన చీట్లు, కందులు వగైరా నాహారపదార్థములు పుచ్చిపోవుటయు, వానిని నేవించుటచేత శరీరమందు వికృతిచేయుటయు సర్వజనులకును తెలియును. ఇచ్చట చంద్రగతియే సహకారముకదా.

ఇటులనే మనమునుభవించు పదార్థములయందు గ్రహగతుల ననుసరించి రసపోషణము, శోషణము కలిగియున్నది. అట్టిపదార్థములను నేవించుటచేతనే మన ఆయుర్దాయమునకు వృద్ధిప్రాప్త్యము లుగలుగుచున్నవి.

కనుక మనకు స్వస్థశరీర ధారణకు గ్రహములగతి కారణము. అట్టి గ్రహగతులు పంచాంగమందు నుండగలవు.

ఆయుర్దాయమున్న వానికి ద్రవ్యము ముఖ్యముగనుండవలెను. ద్రవ్యములేనివానిజీవితము వ్యర్థమని కూడ జెప్పవచ్చును. కనుక ప్రతిమానవుడు ద్రవ్యమును ముఖ్యముగ సంపాదించవలెను. ద్రవ్యమును సంపాదించుటకు మాడువృత్తులు కలవు. 1 వ్యవసాయము. 2 వర్తకము. 3 నౌకరి. మొదటిదగు వ్యవసాయమునకు వర్షవాతాతపములు (వాన, గాలి, ఎండ) ఉపజీవ్యకములు. వీనినుండి సస్య, అరిష్ట, అర్ఘ్యములు (పంట, నష్టము, ధరి) నిలచినవి. పవనవాతాతపములయొక్క ప్రపరీత్యస్థితియందు సస్యాదిష్టార్థములు నశించును. అనుకూలస్థితియందు ఫలించును. కనుక సైమూటినిర్ణయము మనకావశ్యము. అవియన్నియు గ్రహగతుల నుండియే కలుగుచున్నవి. అట్టిగ్రహగతి పంచాంగమందు లేటగనుండును. కనుక పంచాంగములు వ్యవసాయమున కతియేపయ్య కములు.

దేశమందును పన్నుసామగ్రియొక్క ధరలు, గ్రామ గతుల ననుసరించియే యున్నవి. ఇదియునుగాక యేవ కావ లేయేకాలమందు ఏ యే వర్తకములు చేసిన లాభము నొందదో పంచాంగగ్రామగతి ననుసరించియే నిశ్చయముగ జెప్పవచ్చును. సరసు లీవిషయము తప్పక పరిక్షించవచ్చును — కనుక పర్యాయమునకుగూడ పంచాంగములు కావలసియున్నవి.

మనమందరము శిష్టచారముగ శివసావహించుచున్న నాఖరీవృత్తియందుగూడ పంచాంగము లావశ్యకములై యున్నవి. పంచాంగములనుంచి తెలియు కాలవిభాగ మంతయు నాఖరీయం దావశ్యక మైయున్నది.

కనుక మనకందరకును ప్రవృత్తియందు పంచాంగములు ముఖ్యములైయున్నవి. అట్టిపంచాంగములకు నానా త్యముపట్టుటచేతనే నానాటికి మనవృత్తులు నాశమునొందుచున్నవి. మనుష్యమాత్రునకెల్ల నుపయోగకరములగు పంచాంగములు మహాదగ్ధత నొందుచుండ మనము ముఖముఖాలు జూచుకొనుట మంచిదికాదు.

పంచాంగ సంస్కరణపద్ధతి

7-11-20 తేదీల జరిగిన ప్రభుత్వాంగ్ల సోశియల్ సైన్స్ పరీక్షలలో ప్రజావాదలో నేను చేరితిని. మనసిద్ధాంతాలందరును తమతమవాదములను నిలువజేట్టుకొనుటకు సిద్ధులగునుండిరి. వారిని సమావేశపరచుభాగము లోకముచూడ నున్నది. సభలలో జగ్జలయిం దన్నివాదములు సిద్ధాంతములు కానోవుకదా? సభాఫలమందు తమవాదమునకు సమాధానము చెప్పలేని సిద్ధాంతాలు తమవాదమును వదలుకొనుటలో వెనుదీయరు. వెనుదీసినవారి వాదము మనకు ఎ.తిమాత్రము ప్రమాణముకాదు. కనుక వెంట వెంటనే పంచాంగపరిశోధనపరిషత్తులు బుపించుట ప్రథమకర్తవ్యము. కాలవ్యవధియందు వాదమున కంతముండదు. నాలుగుమాసముల కొకసభచొప్పున ౪-౫ సభలు జరిగియొడల తప్పక యదేక భేదములు నివారితములై చాలాభాగము కాలతీతికి వచ్చును. జాతీయవాదులందరు నీకార్యము బూనుకొని లోకోపకారము జేయువారి కులు.

ప్రస్తుతమందు మన యాంగ్లదేశమందు సుమారు ౪౦ సిద్ధాంతాలు పంచాంగములు ప్రకటించుచుండిరి. వీరిలో ముఖ్యముగ 1 తోపల్లి వెంకటరామసింహాతిగారు, 2 విడపర్తి పెదపూర్ణయ్యసింహాతిగారు, 3 కే.కె. చినపూర్ణయ్యసింహాతిగారు. వీరునుగ్గరియొక్క మతముల నేకీభరింపజేసిన మిగిలినయావస్థగ్గరియొక్క మతములు బహు

స్వల్పకాలమందు భిన్నమార్గములనుండి తొలగించి యొక మార్గమునకు లేవచ్చును. అందులకు నేనున మృకము జెప్పగలను.

వీరునుగ్గరు నొక దారికి వచ్చుమార్గ మూహించి తిగేని మిగిలిన యావస్థగ్గరిభారము నేను వహించగలను. దేశనాయకులారా!

మింపటివారు తలచిన నీకార్యము సుసాధ్యము. ముగ్గురుపండితుల నొకదారికి రప్పించుట మీకు దుష్కరముకాదు. వీరునుగ్గరు నేకీభరించలేని మిగిలిన యావస్థగ్గరి ఆంగ్లదేశసంఘముల నొకదారికి తీసికొనివచ్చి మొత్త మంగ్లదేశమంతకు నొకపంచాంగము ముద్రింపించవచ్చునని చెప్పెదను.

ఒక్క పంచాంగమందును లాభములు.

మనయాంగ్లదేశము సంతటికిని దేశాంతరభేదము తప్ప వేరుభేదములు లేకుండ నొకపంచాంగ ముండిన యెడల పైసప్రాసిన దోసాపత్తియంతయు నశించి లోకులు పరమసుఖము నొందుదురు. ఇన్నియిటుండగ ప్రస్తుతమందు పంచాంగము లచ్చొత్తించుకొనుచున్న మన సింహంతులలో కొందరు కడుబీనలైయుండియు నిందు నుండి ద్రవ్యమార్జించి కుటుంబపోషణము చేసికొను సంకల్పముతో వ్యయప్రయాసలకోర్చి పంచాంగముల వచ్చొత్తించుకొనుచుండిరి. ఆంగ్లదేశమం దేనలుగు నైదుగురియొక్కయో పంచాంగములు సర్వజనాదరణీయములగు నుండుటచేత మిగిలినవారికి వ్యయప్రయాసల మిగిలినవి. ఇప్పుడు మనము ఆంగ్లదేశమనంతటికిని నొకటియే పంచాంగ మేర్పరచి దానికి తగుమూల్యము (ఖరీదు) నిశ్చయించిన గ్రామమున కొకపంచాంగ మయినను కొనియొడరు. ఇందునుండి చాలాద్రవ్యము వచ్చును. దానిని మనసిద్ధాంతములకు యధోచితముగ విచ్చితిమేని, వారికి వ్యర్థముగ గలుగు వ్యయప్రయాసలు తొలగి కొంతవర్తనను కుటుంబపోషణము కాగలదు. ఇప్పు డీవృత్తి జీవనమునకు సహాయపడుటచేత మనసిద్ధాంతములు సంఘీభావమునొంది సంవత్సరమున కొకసారి సమావేశమై లోకమందు వర్తనాతాతపాదుల పరిస్థితులను బాగుగయోచించి పుష్కముగ జెప్పిన మనపంచాంగములు మిక్కిలివిలువకలవై మనసిద్ధాంతములకుటుంబముల నవలీలగ బోషించుచు లోకమందు మిక్కిలి ఆనందదాయకములు కాగలవు.

—విడపర్తి సుబ్రహ్మణ్యసిద్ధాంతి.

ఆంధ్ర దేశాభిమాని.

- సీ. తన భాగ్యమును గనుంగొని యుల్లముననుబ్బి తబ్బిబ్బుపడు జమిందారుడొకఁడు
తన సౌఖ్యమును జూచుకొని సాతసాతకు మడిచొంగిపడెడు సామంతుడొకఁడు
తన వైభవము మెచ్చుకొని క్రిందుమీఁదుఁగా నక సంచరించు మాడలికుడొకఁడు
తన శ్రేయముచలించుకొని విట్టవీగుచు నొడతెరుంగకయుండు నొడయడొకఁడు
- గీ. తనదు స్వాతంత్ర్య సామ్రాజ్యధనములెంచి మిడిసి రాలిపడెడు నెకిమిడొకఁడు
దేశహితమును గోరు పార్థవుఁడులేడె యనుచు వివరించు నాంధ్రదేశాభిమాని.
- సీ. ప్రతిగ్రామమందఁ దప్పక సంఘములనేర్ప రచి స్థితిగతులు బుచ్చింపరయ్య
పంచాయతీన్యాయ పద్ధతి నెలకొల్పి ప్రజల నెల్లర సౌఖ్యపరచరయ్య
కాపననిర్మాణ సభ్యతార్హతగాంచ నెల్లవారలు బ్రయత్నింపరయ్య
పరిపాలనాభార పరిమితఁదగ్గించి భూపాలురకుఁ దోడుమాపరయ్య
- గీ. రహిని రాజ్యాంగతంత్ర నిర్వహణశక్తి ప్రభువులకు జూపి మెప్పించి వారివలన
గడిసి స్వాతంత్ర్యలాభంబుఁ బడయరయ్య! యనుచు నర్థించు నాంధ్రదేశాభిమాని.
- సీ. దైనికపత్రికల్ సాశింపవలెనన్న యత్సాహసలపద యుద్భవించె
కళతెల్లవెలయుంపఁగా విశ్వవిద్యాల యములు సావించు నూహలుజనించె
తెలుగుదేశంబు ప్రత్యేకరాష్ట్రంబుగా పరియొనన్పట్టి యాసలుదయించె
సకలాంధ్రజనమహా సభగూర్చవలెనన్న సకల్ప మల్లలు నంతురంచె
- గీ. కగ్రుకాలలు నెలకొల్పి కడకదోచె నెల్లయెడలను నవశక్తి పల్లవించె
బ్రబలి బాత్మభిమానభావమురహించె ననుచుఁ బులకించు నాంధ్రదేశాభిమాని.
- సీ. దేశభాషలలోనఁ దలుగుప్రస్థయనంగ సాటిమించినది మామేటిభాష
జనులనాదార్యుని శౌర్యగాంభీర్యభా జనులగాంచినది మాజన్మభూమి
శరణాగతత్రాణ సార్వభౌములచేత ఖ్యాతికెక్కినది మాయాంధ్రబాటి
సతులచే నభిమానవతులచే నతుల స త్కీర్తికొందినది మా దేశమాత
- గీ. తనరు శ్రీశైల కాశేశ దక్షవాటి కాది సుశ్రేతములచేత ననఘమై ను
పూతమై భాసిలినది మాపుణ్యభూమి యనుచు శ్లాఘించు నాంధ్రదేశాభిమాని.
- సీ. లలిమిరు నిత్యకళ్యాణంబుఁ బచ్చితో రణముగల్గి కరంబుగ్రాణనట్లు
పొడిపంటలుగల్గి పొడిమైఁబ్రజల్లె నుల్లాసమొదవ రఁజిల్లునట్లు
విద్యాధనంబులు వృద్ధియైబహుభాగ్య భోగాలతోఁ దులఁదూగునట్లు
స్త్రీలుఁబూరుషులు సుస్థిరమైత్రిచేమించి యమితసౌఖ్యముల నొలాడునట్లు
- గీ. పడిమీరాచార భూతమల్ విడుచునట్లు రోగదుర్మిత భయములు వీగునట్లు
పుపను దివింపవయ్య! లోకకనాధ! యనుచుఁ బ్రార్థించు నాంధ్రదేశాభిమాని.

—సుంగిపూడి వేంకటశర్మ.

దేశీయమహాజనసభ - గ్రంథాలయోద్యమము.

(దక్షిణ సంస్థాన గ్రంథాలయాధిపతియగు యస్. సి. గుహాభాగూరుగారిచే వ్రాయబడినది.)

ఈ సంవత్సరము ఆఖరిభారత జాతీయోపసంఘము వారు కాసనసభల బహిష్కారమునుగూర్చి ఎక్కువ యోచన జేయుచున్నారు. అట్టి సందర్భమున నిర్మాణ కార్యవిధానమునుగూర్చి మాచన చేయుట అప్రస్తుత ప్రశంసగా కానవచ్చును. కాసనసభాబహిష్కారమునకు విముఖులుగానున్న వారి యభిప్రాయమును లోతుకుదిగి పరిశీలించినచో - బెజవాడ, డిల్లీ, బాగ్దాద్ కార్యవిధానముల ననుసరించి దేశములో తగుకట్టుబాట్లు జరుగక పోవుటయే, యిట్టి ఆలోచనలు పుట్టుటకు కారణమని మనకు తోపకపాడు.

దేవానాథ హనుమలనను వర్తమానకాలమున తదంతా సంభూతులై భూభాగమున భగవల్లీలను ప్రదర్శించుచున్న మహాత్మా గాంధీయొక్క ఉపదేశప్రార్థనలను చేతను ఆసేతుహిమా నిలవ్యతయు ఆత్మనివేదతత్వము తీవ్రముగ వ్యాపించినది. దేశీయమహాజనసభ కాలానుగుణ్యముగ తమక కని వినియోగించి దేశముకొరకై ఆత్మసమర్పణచేసి కష్టములపాలైన యెందరో మహాపురుషులయొక్కయు, యికి ముందుగూడ నట్టి సదుద్యమమునకు సంసిద్ధులుగానున్న పావనచారిత్రులయొక్కయు శక్తియుక్తులనన్నిటిని దేశాభ్యుదయమునకై వినియోగపరచుటకు వారివారి స్వభావానుసారముగ తగిన మార్గముల నన్వేషించి నిరూపణచేయవలసియున్నది. అందులో జాతీయవిద్య ముఖ్యమైనది. ఇందునుగూర్చి అక్కడక్కడ త్యాగశీలురగు గురువర్యులు వీలగునంత వరకు కృషిసల్పుచున్నారు. ఖద్దరువ్యాపకమునకైగూడ నిట్టికృషి కొంతవఱకు జరుగుచున్నది. కాని సర్వజన సామాన్యమగుటల నీ రెండువిషయములందు కూడ కృషిజరుగుచున్నదని చెప్పట సామాన్యము. ప్రస్తుతము నిర్మాణవిధానమునకుగురువుచున్న కృషి యీరెండు విషయములలో నే నని సామాన్యముగా చెప్పవచ్చును. జనసామాన్యమందు విజ్ఞానము వ్యాపింప చేయుటకు మనము ముఖ్యముగ కృషిచేయవలసియున్నది. ఇందుకొరకై పల్లెలయందు గ్రంథాలయములను సాపించవలెను. అందు సామాన్యములు చురువుకొనుటకును పండితులుపోడ గురువదగినట్టియు గ్రంథములను సేకరించవలెను. అక్షరాజ్ఞులములేనివారి కుపయోగించునట్లు సాయంత్రమున కేవల సంభాషణములముననే జ్ఞానోదయము కలిగించుటకు ప్రయత్నించవలెను.

ఎక్కువ ప్రాధాన్యమువహించిన విషయములను గూర్చి కృషిచేయుటమని, యితరవిషయములపై మన దృష్టిని యెంత కొంచెమునను ప్రసరింపచేయుటకు తగు సావకాశ మున్నదాయని ప్రశ్నచేయవచ్చును. ప్రతి కాంగ్రెసుసభకును అనుబంధముగ ఒక గ్రంథాలయమును సాపించినచో నిర్మాణకార్యక్రమము, అందు ముఖ్యముగా ఖద్దరువ్యాపకముగూడ దేశమున దెక్కువ చేయవచ్చునని ప్రైవశ్చకు జవా బియ్యవచ్చును. అనుభవమువలన యీవిషయము తప్పక రూఢిపడును.

ఇప్పుడు ముఖ్యముగ చేప్పవలసిన విషయ మేమనగా కాంగ్రెసునకు తగిన గ్రంథాలయ మొకటి సాపించవలెను. ౧౦, ౧౨ కంటె యెక్కువసంఖ్యగల గ్రంథములులేని జిల్లాకాంగ్రెసు సంఘములెన్నియో గలవు. రాష్ట్రీయకాంగ్రెసుసంఘములెన్నితూడ నిట్లే యున్నది. ఇక ఆఖరిభారతజాతీయోపసంఘము దేశమంతయు తిరుగునదిగావున ఆసంఘమునకు అనుబంధముగ గ్రంథాలయము వేరుగలేదని చెప్పట అనవసరము. ఆఖరిభారత జాతీయగ్రంథాలయమును సాపించి నిర్వహించుట ఒక కష్టమైన పనిగాదు. దీనికి ధనసంపత్తిపూడ అంతగా నవసరములేదు. పాశ్చాత్యదేశములందు సాపింపబడియున్న మహాత్మ్యప్రములగు జాతీయపాఠగ్రంథాలయములందలి గ్రంథములన్నియు మూల్యమునకు కొన్నవిగావు. ఆయాదేశములలో అమలులోనున్న కాపీరైటు చట్టమునుబట్టి ప్రతిగ్రంథముయొక్క ప్రకాశకులను కొన్నిగ్రంథములను జాతీయగ్రంథాలయములకు యిచ్చి తీరవలెను. ఈవిధముగా అసంఖ్యాకములగు గ్రంథములు ఆయాగ్రంథాలయములకు సేకరింపబడినవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల కాంగ్రెసులైబరరీయను, కలకత్తా ఇంజీరియలు లైబరరీయను, బరోడాకేంద్రగ్రంథాలయమును యిట్లెర్పడినవే. మనదేశమందుకూడ అట్టిమార్గమునే అనుకరించవచ్చును. మనదేశమున ప్రచురింపబడు అన్నిగ్రంథములను ఒక్కొక్కపు స్థకమునకు మూడుగ్రంథములు ఆయాపు స్థకములను ప్రకాశింపచేయువారు ఏజిలాయుండుదురో అట్టి ఏజిలకాంగ్రెసుసంఘమునకు పంపునట్లుగా దేశీయమహాజనసభయందు దొక తీర్మానమును చేయవలెను. ఆమూడుగ్రంథములలో ఒకటి జిల్లాసంఘమువారు తమ గ్రంథాలయమందుంచుకొని, రెండవదానిని రాష్ట్రీయకాంగ్రెసుసంఘమునకును, మరయొక

దానిని అశ్వలభారతజాతీయోపసంఘమునకును పంప వచ్చును.

ఈమాగ్గును నవలంబించినచో కేవల బిల్లు, రాష్ట్రీయ, అభి భారత గ్రంథాలయములే గాక ప్రతిపట్టణ మందను, పల్లెయందును గ్రంథాలయములు స్థానికమై తన్మూలమున జాతీయభ్యుదయము పొందగలను.

గ్రంథాలయోద్యమమున కృషిచేయు సోదరుల కొక మనః, కల్పబాంకులుండినగాని యేపనియును నిష్కర్మగ జరుగ నేరదు. ఇందుకొరకై భారతదేశముం దంతటను

గ్రంథాలయోద్యమమున కృషిసలుపు ప్రముఖులందరు చేరి యొక సంఘముగ నేర్పడుట అవసరము. పంజాబు విశ్వవిద్యాలయము హరి యాజమాన్యముక్రింద దొరితనను వా నిర్వహింపు మొకదాని స్థాపించుటకు ప్రయత్నించిరి. ఆసంఘ మొకటికొండు సమావేశములు జరిపినవిదప దేశ మున కెట్టిఉపకారమును చేయకయే నశించినది. గ్రంథాలయోద్యమాభిమానులగు భారతీయు లందరుచేరి జాతీయ స్ఫూర్తముల ననుసరించి జాతీయాభివృద్ధియొక్క గ్రంథాగారసంఘము పేరుతో దొంతనమువాంజొక్కమే మియులేకుండా సంఘ మొకదానిని స్థాపించుట అవసర కర్తవ్యము.

ముద్దుల నాయెంకి.

నడూరి సుబ్బారావు, బి. ఏ.

యేడుంటి పే యెంకి యేడుంటి పే!

ఘోటో పండిట్

శీతాబు యెల్లుకె

నీతిక్కు నేపకాన్ని

నాతల తిరిగిం దోతె! యే!

మామిడి తోటోకలి

మఱి పంజోటి గోసి

యేటాగాని నోటేనె

యినమై పోయిందోతె! యే!

పొత్తేళ్ళ తొన్న నేల

సి తిరుము పోతాది

గొమ్మెన నోప నోప

గుండెగిరి పోయెనోతె! యే!

బేలగుండె నాయెంకి.

నడూరి సుబ్బారావు, బి. ఏ.

యీ నేతి రొక్కతెవు యే మొచ్చినావె?

అదు నే నిక్కడే యాడినామమ్మ.

యేటి సురగలకేసి యేటి మాస్తావె?

మావోడి మనసల్లె మరుగుతా దమ్మ.

శంధ్రవంకలూ నేమి శీతమున్నాదె?

నొంక పోగానే మావో డొస్తకమ్మా.

అదు నే నిక్కడే యాడినామమ్మ.

మావోడి మనసల్లె మరుగుతాదమ్మ.

అవక పోగానే ఆడొస్త దమ్మా.

ఓ దార్పు.

ఓయమ్మ చింతిల్ల ♦ కూచటగమము

గతముకై చింతింప ♦ గాఢమేమమ్మ

పాపపుదైవమ్మ ♦ పడఁతియంచనక

ఎట్టిభూములనిన్న ♦ హింసించెదల్లి

మాయమర్మము లేని ♦ మాదేశజనని

కాలకర్మము చాట ♦ గంజాఢ్యవశమే

కలకంఠికంటి నీ ♦ రొలుకరాదమ్మ

చెప్పరానిది తప్పు ♦ జేసినామమ్మ

మాతృద్రోహమునల్లి ♦ మసలినామమ్మ

రత్నగర్భము లల్లి ♦ రాజల్లుచుట

బంగారుబొజ్జవై ♦ వరిల్లుచుట

మాకేమియనిమేము ♦ మైమర్చినాము

కన్నబిడ్డలముమ్మ ♦ గాచిరక్షింప

కడుపులోదాదిన ♦ కనకమ్మనెల

మంచితానూలను ♦ మాణిక్యములను
 దొంగలు దొరిలెల్ల ♦ దోచిరేయమ్మ
 పగవారునిన్నచ్చి ♦ బంధించిరమ్మ
 నీమాటవివేకుండి ♦ నిండఁజెందితిమి
 ఇదితిమి నీపల్కె ♦ బెడిచెని దల్లి
 మాతలా! నీనీతి ♦ బూలంటినుమ్మ
 నీవేషభాషలే ♦ నిరసించినాము
 పరులవేషమ్మలే ♦ పాటించినాము
 కోపించి మాపైని ♦ శాపమికమ్మ
 అపరాధులనుమ్మ ♦ గృహఁగామమ్మ
 నీకుగిన్నజనింప ♦ మాకుదిక్కెవరి
 “తల్లిజూడనివారు ♦ తలకులేనమ్మ”
 అనుచు మాపినతల్లి ♦ యాగ్రహంబంద

కన్నమ్మ! మాకర్మ ♦ కట్టికుప్పినది.
 మాటికి గుడ్డకై ♦ కొఱుకొని జెందితిమి
 నోరెత్తి మాటాడ ♦ నూచలేదమ్మ
 తల్లి నీపైభక్తి ♦ తప్పయ్యెనమ్మ
 నిన్ను కీర్తించుట ♦ ల్లింద్యమ్మ జనని
 ధర్మమ్మ వలుకులే ♦ తప్పయ్యె దల్లి
 ఇట్టి బాధలఁజూచి ♦ హృదయమ్మ కరగి
 మాకష్టములఁదీసి ♦ మనియందునెంచి
 మాయయ్య చక్రంబు ♦ మాచేతికొసగ
 కష్టాలు దానిచే ♦ గడవఁగఁగలవు
 చింతలెలనఁ బాయు ♦ సిరులబ్బు జనని
 కడగండ్లు దీసి ♦ కాలమ్మకప్పె
 చింతిల్లకేతల్లి ♦ చింతిల్లకమ్మ.

—మంచం బుచ్చిలింగప్ప.

త గ న పా ప్తి

రాత్రి ౧౧ గంటలయినది. గాఢనిద్రయందుంటిమి. వీధితలుపుమీద దబదబహుని నెబ్బలు వినవచ్చెను. తలుపుతెరిచి చూచుసరికి రామస్వామిగారు ప్రత్యక్షమై “దొంగగారు మిమ్ములను తక్షణమే పిలుచుకొనిరిమ్మననున్నా”రని చెప్పిరి. దొంగగారి అజ్ఞ మిరరానిది. అందుచేత కళ్ళు మలుపుకొనుచునే బయలుదేరిపోయిరైలుబండి ఎక్కితిమి. బండియందు జనసమృద్ధము లేనందుటచేత వెంటనే నిద్రపట్టినది.

మాలానొకరికి—మెళకువ వచ్చి చూచుసరికి “నర్సారావుపేట” స్టేషనువలె నుండెను. వెంటనే బండి దిగితిమి. నాలుగుఅడుగులు నడచి చూచువరకది, సంత మాగులూగు స్టేషన్యొక్క అసగా మేము దిగవలసిన స్టేషనుకు ౧౨ మైళ్ళ దూరము నందుంటి మన్నమాట. అప్పటికి తెల్లవారగట్ల 4 గంటలైనది. తిరిగి సాయం కాలము ౫ గంటలవరకును నర్సారావుపేట పోవునట్టిరైలుబండి లేదు. అనాటి మధ్యాహ్నమునకే రావలసినదని దొరవారికి తీర్పు. మామూలుబండి కట్టుకొని పోవుదమన్న సరియైన బాటలేదు. మీదమిక్కిలి రాత్రి మేమురైలుబండిలో నిద్రించుచుండ జోరున వర్షము కురిసినదట, ఇక చేయునదేమి?

కాళ్ళను బుద్ధిచెప్పి, తిన్నగా నైలుబాటను పట్టితిమి. చీకటియందు పడుచు లేచుచు (రామస్వామిగారు మాత్రము నాచేతి పెట్టెయొక్క బలమును పరీక్షింపదలచియో, లేక దానిని పగులగొట్టదలచియో, కాలుజారి నదని వఁకబెట్టి రైలుకట్టపైనుండి క్రిందికి దొంగిరి. ఒక పాద అడ్డముదచ్చి వాకిగమనమును ఆపినది. నాచిన్ని పెట్టెనుజూచి ఇటువంటి స్వేచ్ఛేనివా రుండురనియే, తోలుపెట్టెకొనక ఉక్కుపెట్టెనే కొంటిని)ఉదయము 8 గంటలగుసరికి నర్సారావుపేట చేరితిమి.

అక్కడనుండి మేము చేరవలసిన గ్రామము పోవుసరికి, కడవినరాత్రి కురిసినవర్షమువలన అనాడు గ్రంథాలయవార్షికోత్సవము ఆగిపడిని దొరవారు సెలవిచ్చిరి. పడినశ్రోమ వృధయైదిగదా యని మనస్సు చివుక్కుమన్నది. మరునాడైన పెట్టకతీదని మాలానొకరనిరి. గానికీ దొరవారు తమయామోదమును జెలిపిరి. అంతట మనస్సు కుదుట బడినది.

మరునాడు వార్షికోత్సవము జరిగినది. అగ్రాస నాధపతిగ గూడ ఏర్పరిచిరి, పడినశ్రోమకు, నడచినకడకు తగిన శాస్త్రియైనదిగదాయని సంతోషించితిమి.

ఆంధ్ర గ్రంథాలయోద్యమము: సింహావలోకనము

భారతదేశాభ్యుదయముకొరకు ఎన్నియో యోద్యమములు జరుగించుచున్నవి. ఎన్నియో అంతరించుచున్నవి. కొన్ని మాత్రమే దీర్ఘకాలాభివృద్ధిని గాంచుచున్నవి. మన ఆంధ్ర గ్రంథాలయోద్యమము ఇప్పటికి రాను రాను ముప్పది సంవత్సరములక్రిందట ప్రారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. గడచిన పదునైదు సంవత్సరములనుండి తీవ్రముగా పనిచేయుచున్నది. ఈ కాలముందు ఈ యోద్యమ పక్షమున బుగింకప్పని సింహావలోకనముగ పరిశీలించి ఈ యోద్యమ మిదివరలో దేశోద్ధరణ కట్టిలాభనప్రయత్నములు కల్గించేసినదియు, ప్రస్తుత దేశ కాలపాత్రములనుబట్టి భావి కాలమున దేశ సేవ చేయుగల్గిన శక్తులను దేమైనను నిగూఢమైయున్నదియు మన మిట్టితరీ నిర్ణయించుకొనుట ముఖ్య వశ్యకము. మన దేశ మెన్నియోవిధముల దుర్వప్తయందున్నది. ప్రజల ఆయువు క్షీణించినది. దుర్బలదేవత దేశ మంతటను దాండవమాడుచున్నది. ప్రజలు భిన్న భిన్న భాతులుగా చీలిపోయి అంతఃకలహములతో ఒకరితో నొకరికి ఐకమత్యములేక చీకాకుగా నుండియున్నారు. ఆత్మవిశ్వాసము, స్వయాసహాయతత్వము ప్రజలయందు సంపూర్ణముగా నశించినవి. స్వస్వమును పూర్ణముగా త్యజించి పగవ్యవస్థామోహమున ప్రజలు చిక్కిపోయిరి. ప్రజలక భాకాశక్తి, విద్యాసంపన్నత ప్రజలశక్తుల వికాసమున కుపకరించకయున్నవి. ఈ లోపముల నన్నిటిని నివారణ చేయుటకు స్వరాజ్యము ఒక్కటియే పరిపూర్ణమని అందరను అంగీకరించి యున్నారు. ఈ స్వరాజ్యమును సాపించుట ఎట్లు, కొందరు బ్రిటిషు ప్రభుత్వము వారు మనలను స్వరాజ్యముకొరకై తయారుచేయుచున్నారనియు, మెట్లవగునను మనకు ఈ పదవిని లభింపజేసినదనియు, ఈ తరీఖు చేయుటకును, ఈ స్వరాజ్య సిద్ధికిని, సాధనము నూతనముగా ఏర్పడిన కాసనసభలే ననియును చెప్పుచున్నారు. వీరు మతమున తగిన ప్రతినిధులను ఎన్నుకొని కాసనసభలకు పంపి వారు తమ విధులను సక్రమముగా నిర్వహించునట్లు చేయించగల శక్తి ప్రజలయందు విజృంభించుటయే స్వరాజ్య సాధనము. ఇందుకొరకై ప్రజల విద్యావంతులు కావలెను. ప్రజలయందు ఐకమత్యముండవలెను. వారు తమ విధులకు, బాధ్యతలను తాగుగా గుర్తెరుగవలెను. పరిపాలనా శక్తి ప్రజలకలవడవలెను. మర్యాదకరమనూరద “ప్రజలు తమ స్వశక్తివలన స్వరాజ్యము సంపాదించవలసినదేగాని బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భారతీయులకు నిజమగు స్వరాజ్యము దానపూర్వకముగా

నిచ్చుట కల్గ. అట్లు ఇచ్చినను తదేభ్యోగి తీయుట నిల్చుకొనజాలరు. కావున ప్రజలు తమ బుద్ధిశక్తిని విజృంభింపజేసి స్వరాజ్యమును సంపాదించుకొనవలయు” నని చెప్పుచున్నారు. ఈ రెండు మతములవారికిని ప్రాప్త్య మొకటే అయినను దృక్పథము భిన్నము. ఏది ఎట్లున్నను ఈ స్వరాజ్య సాధన ర్మాణముకొరకు ప్రజలు ప్రపథమమున చేయవలసిన కృషిని గూర్చి మాత్రము స్పష్టత చేయులేమి, విడిచియులేమి, అసహాయవాదులేమి, మితవాదులేమి అందరును ఏకగ్రీవముగనే చెప్పుచున్నారు. ఆ యభిప్రాయములను కొన్నిటి నిచ్చట వివరించెదము.

సర్వాకాలమునను అను అంగ్లయాధికారి 1864 సం. లో ఎట్లు ప్రాసేయింపబడినది “ప్రతి గ్రామ సంఘమును ఒక్క ప్రజాస్వామిక సంస్థాపనము. ఇది చిగ కాలమునుండి వచ్చుచున్నది. బ్రిటిషుగవర్న మెంటువారు తమ బాధ్యతను నిర్వహించుకొనుటకు దేశపరిపాలన ఎంత ఎక్కువవరకు వదలుటకు వీలుండునో అంతవరకును పరిజలపరము చేయవలెను.”

ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడిన అధికార విధాన సంఘమువారు తమ నివేదికయందు ఇట్లు చెప్పియున్నారు:—“సానిక స్వపరిపాలన గ్రామసంచాయతీలు పరిగ్రామ మందును సాపించుట మూలముగా పల్లెటూర్లలో ప్రార్థించవలెను.” గయాదేశీయ మహాసభకు ఆహ్వానపంపూర్వకములగు శ్రీయత బ్రిజ్జిహారు ప్రసాదు గారు తమ ఉపన్యాసమున ఇట్లు చెప్పియున్నారు:—“దేశమును కట్టుబాట్లలోకి తెచ్చి, పల్లెటూర్లకు పంపిండు. ఆక్కడి ప్రజలతో పని చేయుడు. ప్రజాసేవ ఎట్లు చేయవలయునో వారికి బోధింపుడు. గ్రామ సంఘములను పునాదిగా స్థాపింపుడు. వానిపై ఆభిభారత బాలీయ ఉప సంఘము వరకును స్వరాజ్య సాధనము సోపాన పరంపరగా నిర్మాణముచేయుడు. వీనిని నిట్టి సజీవముగా నుండు నట్లును, నిరంతర కృషి చేయుచుండునట్లును, శక్తివంతములుగా నుండునట్లును చేయుడు.” మొన్నటి దేశీయ మహాసనసభాధ్యక్షులగు శ్రీయత చిత్తరంజనదాసు గారు ఇట్లు తమ అధ్యక్షోపన్యాసమున సెలవిచ్చియున్నారు:—“రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన కంటెను, సామ్రాజ్య బాధ్యతాయిత ప్రభుత్వము కంటెను కూడ పల్లెటూర్లను కట్టుదిట్టములకు లోనగునట్లు చేసి వానిని స్వపరిపాలకములుగా చేయుటయే ఎక్కువ అవసరమగునని. ఈ

తెంటిలో దేనిని ఎక్కువ వాంఛించెదవని ఎవరైన నన్ను డిగినచో నేను పల్లెటూండ్లస్వపరిపాలనయందే వాకభిమతము కలదని నిస్సంశయముగా చెప్పెదను.” ఈసానిక పరిపాలనగల పల్లెటూండ్లలో ఆన్యోన్యసంబంధ మెట్లుండవలె నను నంశమునుగూర్చి శ్రీయిత దాసుగా రిట్లు చెప్పియుండిరి:— “ఈపల్లెటూండ్లసంఘము లన్నియు సహకారసూత్రముమూలముగా ఆన్యోన్యసంబంధము కల్గియుండవలెను. * * * * * సానిక సంఘములు నిగమైన అధికారములు కల్గియుండి భారతీయప్రభుత్వము తగిన కట్టుదిట్టములకు లాబడిన వైతనిభి కనుకొను నపుడే నిజమగు స్వరాజ్యము స్థాపితమైనదగును.”

నీరందరు చెప్పినయంశములనన్నిటిని కల్పిచూచినచో ఈక్రిందియంశములు తేలుచున్నవి. స్వరాజ్యసాధనిర్యాణముకు పల్లెటూరు పునాది. కావున పల్లెటూళ్ళను, ప్రజాస్వామికములుగా చేసి వీలైనంతవరకు స్వతంత్రముగాఁ, స్వయంసహాయకముగా నుండునట్లును చేయవలెను. ప్రజలకు విద్యాభివృద్ధిచేయవలెను. ఈలము సిద్ధించుటకు ఆంధ్ర గ్రంథాలయోద్యమ మిదివర కెట్టి కృషి చేసియున్నది? ఇంక ముందేమి చేయగల్గియున్నది?

ఈయోద్యమమందలి ముఖ్యసూత్రము బ్రిటిషుప్రభుత్వముతో మనదేశమున వ్యాపించిన పట్టణమందలి వ్యాపారమును తగ్గించి పల్లెటూండ్లపై ప్రజలదృష్టిని తిరిగిమరిల్లుట. అందువలననే మనగ్రంథాలయములు ఎక్కువ పల్లెటూండ్లయందుస్థాపింపబడినవి. గెండవ విషయము: ప్రజలను విద్యావంతులుగా చేయుట. ఈయోద్యమము యొక్క ముఖ్యోద్దేశమే విద్యావ్యాప్తి. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు మనదేశమున ఆములులలోకి తెచ్చిన విద్యావర్ధనలన నిర్మూలమైనసిద్ధాంతములను కొన్నిటిని పునరుద్ధారణచేయుటకు నున మీరకున్యమాలమున కృషిచేట్టితిమి. విద్యయనగా తేవల చిత్తగోక్షరములముననే లభింపలేగినది కాదనియు, అన్నియిందిరియములములమున మనమును, బుద్ధిని వికాసమునుపొందించు కార్యమంతయు దీనియందే చేరియున్నదనియు, తిరిగి మనముదేశమునకు చాటి పంపిదాంతమును వీలగువరకు ఆములులోకికూడ దెచ్చితిమి. గ్రంథాలయములయందు గ్రంథములను భద్రపరిచి చెనువుల కిందచేయుటయే యీగ్రంథాలయముల పరమార్థముగా నెంచక గ్రంథాలయములపక్షమున మహాపురుషులవర్ణించెలను జరుపుచున్నాము. నాటకముల నాడించుచున్నాము. నేపథ్యములను స్థాపించుచున్నాము. విసాదకరమగునట్టియు, జ్ఞానదాయకమైన

నట్టియు అటలను పిల్లలచే నాడించుచున్నాము. వ్యాయామములను గ్రంథాలయములవా రభివృద్ధికి తెచ్చుచున్నారు. తాత్కాలికపాఠశాలలనేర్పర్చి ముఖ్యమగువిషయములలో యువకులకు విద్య నొసగుచున్నాము. జుగముకథలను జెప్పించుచున్నాము. పురాణపఠనము చేయించుచున్నాము. ఇట్లు జ్ఞానదాయకమగు పురాతన, అధునాతన మార్గముల నన్నిటిని నశ్వేషించి ఆయా సాధనములములమున ప్రజలయందు జ్ఞానము వ్యాప్తి నొందించుటకు ఆంధ్రగ్రంథాలయములు సమకట్టి యున్నవి. ఇట్టికృషియే మనము ముందుగూడ తీవ్రముగ చేసినచో విద్యావ్యాపకము చేయుటయందు గ్రంథాలయములు ఉచితస్థానము నాక్రమించుననుట నిస్సంశయము.

ఇక పల్లెటూర్లను కట్టుదిట్టములలోకి తెచ్చుటను మనయోద్యమ మెట్టికృషి చేసినదియు, చేయగల్గినదియు విచారితము. మనగ్రంథాలయము లన్నియు ప్రజాస్వామికపద్ధతుల ననుసరించియే పరిపాలింపబడుచున్నవి అచ్చట వేదలకును, భాగ్యవంతులకును భేదములేదు. కులముత, జాతి వివక్షలేదు. కార్యనిర్వాహకులు ప్రతిసంవత్సరమును ఎన్నుకొనబడవలయును. ఇట్లు ప్రజాస్వామికతత్త్వము ఈగ్రంథాలయములములమున దేశమున వ్యాప్తి చెందుచున్నది. మరియొకవిషయము. వివిధమగు ఆర్థిక సంపత్తికలిగియు, జాతి, మత, కుల వివక్షణలేకు నున్న జనులను ఏకముఖముకు ఆకర్షించుటకు పారిగ్రంథాలయమునకు గలసామర్థ్యము ముందేవలెనసంసాపనము లేదు. అందువలన ప్రజాస్వామికసంసాపనలు పల్లెటూండ్లలో వ్యాప్తి నొందవలెనన్న ముఖ్యముగ వెంటనే ఆవలంబించవలసినపని గ్రంథాలయముల సాహాయ్యే. కావున ఈయోద్యమము దేశమందు వ్యాప్తి నొందినకొలదియు ప్రజాస్వామికతత్త్వము ప్రజలయందు నెలకొల్పబడి స్వరాజ్య సాధనిర్యాణమునకు సన్నిహితసాధన మేర్పడును. సంఘములయందు ఆన్యోన్యసంబంధ మేర్పడి మండల సంఘము, రాష్ట్రీయసంఘము, అఖిలభారతీయసంఘము నిర్మాణముగడుచుకూడ మనఆంధ్రగ్రంథాలయోద్యమము కొంతవరకు సఫలమగుకృషిని జరిపినది. పల్లెటూండ్లగ్రంథాలయములు కొన్నిచేరి తాలూకాగ్రంథాలయసంఘము లేర్పడినవి. ఏర్పడుచున్నవి. ఈతాలూకాగ్రంథాలయసంఘములపై మండలగ్రంథాలయసంఘము లేర్పడినవి. ఇవియున్నయితే మన ఆంధ్రరాష్ట్రీయగ్రంథాలయసంఘ మేర్పడినది. అఖిలభారతదేశమందున్న

యన్ని రాష్ట్రములయందును రాష్ట్రీయసంఘములు నిర్మాణమై ఆయా రాష్ట్రములయందు గ్రంథాలయోద్యమ వ్యాప్తి నొందించుటకును మన యుద్ద్యమపక్షమున సుద్రానులలో అరవఅంధగ్రంథాలయప్రతినిధులసభలో పాటు అభిలభాగతగ్రంథాలయ ప్రతినిధులసభనుకూడ సమావేశము చేసితిమి. అందుకు ఫలితముగ “అభిలభాగత పౌగ్గ్రంథాలయసంఘము” నిర్మాణమాయెను. ఈ అన్నిసంఘములకును గల ఆమోద్యసంబంధము సహకారసూత్రములమున స్నేహియున్నరిగాని కేంద్రీకరణమువలన కాదు. ఈవిధాంతమునే శ్రీయుత దాసుగారు తమ అధ్యక్షోపన్యాసమున విపులముగా విమర్శించి సాపించియున్నారు.

కావున భారతస్వరాజ్యసాధనిర్మాణమునకు గ్రంథాలయోద్యమము సాక్షాత్సాధకము. దేశీయులెల్లరు

ఈయుద్ద్యమమును చేపట్టి దేశమంతటను వ్యాప్తి నొందించవలెను. ప్రతిపట్టణమందును, పల్లెటూరిల్లయందును గ్రంథాలయసంఘములు స్థాపించవలెను. వీనివలన కలుగు యుపయోగము అన్యోన్యప్రబలకందనికి లభించుటకు దగిన సాధనముల నన్నేషించి జనుస్థానమును దేవలెను. ఏకప్రాంతమందలి గ్రంథాలయములన్నియు సంయుక్త విధానమున సారిముగ సంఘములుగా చేరవలెను. ఇట్లు తాలూకా, మండల, రాష్ట్రీయ, అభిలభాగత గ్రంథాలయసంఘము లేర్పడి దేశమంతట ఉద్యమమును వ్యాప్తి నొందించవలెను. ప్రజలు అట్లుచేసినచో విద్యావంతులును, ధనవంతులును, స్వయంసహాయ అత్యగౌరవములతో నిండియున్నవారలను అగుదురు. భారతీయులు తమ జాతీయవ్యక్తిత్వమును కాపాడుకొని తమవిప్లవకర్తత్వమును సెరవేర్చుచు తిరిగి ప్రపంచమంతటను ఉపదేశింపగలరు నిస్సంశయము.

కథ-కలాపము.

వేదపరిషత్తు.

భారతజాతీయనిర్మాణమందు జాతీయవిద్య అగ్రస్థానము నలంకరించుచున్నది. ఈవిషయమునకు జాతీయమహాసభయందు తగినప్రాముఖ్యత నిచ్చుటలేదు. అయినను దేశమున ఇందునుగూర్చి తగినకృషి జరుగుచుండుట మిక్కిలి సంతోషావహము. తక్షశిల, భాద్యకటక, నలంబి, మధుర, కాంచీపురము మొదలగు విశ్వవిద్యాలయములు పూర్వకాలమున పరిణియించి ఆధునికకాలపు విశ్వవిద్యాలయములకు మించినవైభవము కల్గియున్నమాట నిజమే. కాని ముఖ్యముగా పూర్వకాలమున విద్యాభ్యాసము జరిగినది గురువులముత్రములయందు. ఇట్టిమర్యాద ఇప్పటికిని మనదేశమున సంప్రద్యముగా నశించలేదు. క్రితశేషులగు చర్ల బ్రహ్మన్నకాశ్రమిగారు, భాగవతుల హరిశాస్త్రులుగార్లవంటి గొప్పవిద్వాంసులు తమయిందగ్గనే విద్యాలయములుగా మార్చి విద్యార్థులకు అన్నదానముచేసి విద్యగర్భముండిరి. ఇప్పటికిని వేదమును, శాస్త్రములును సజీవములుగా నున్నవన్న, ఈవిద్యలు గురుకులాశ్రమములయందు విద్యార్థులభ్యసించుచుండుటచేతనే. కావున సహకారసభ్యమును పునరుజ్జీవముచేసి దేశభ్యుదయము పొందవలెనన్న ఈశాస్త్రపండితులను, వేదపాఠకులను, విపాకాలలలోనీడ్చి అచ్చట విద్యార్థులకు విద్యా

భ్యాసము చేయవలయునని కోరుటకన్న వారిడ్లవగ్గరనే వారుండి విద్యార్థులకు విద్యాదానము చేయుటకు తగిన వీశ్వను కల్పించుట ఎక్కువ విద్యాభివృద్ధికి హేతువగును. మనయాంధ్ర దేశమున ఈమాగ్రము నమసరించి విద్యాభివృద్ధిచేయుటకు తగినసావకాశము కలదు.

మొన్నటి వైకుంఠపాదశికి గోదావరీతీరముగు కోల్వూరు పట్టణమున ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాలయసంఘమువారి యాజమాన్యముక్రింద వేదవేదశాస్త్ర పరిషత్తు జరిగినది. ఆసభకు రమారమి మూడువందలకుపైగా పండితులును, ఒకపదిదిమంది విద్యార్థులును వచ్చియుండిరి. వచ్చినవారి నందఱని కళాసముగ శిక్షిచేసి ఉత్తీరులగు వారికి పారిలోషికముల నిచ్చిరి. అచ్చటకు విచ్చేసి విద్యాంసులందరును వయస్సున ఎంత పెద్దవారైనను, శైశవమందు అభ్యాసముచేసిన విద్యలో విభాగమును మరుపుచెందక నేటికిని సభాగ్రంథండుంచుకొనట చూచినప్పుడు ఆధునిక విద్యావిభాగములమున విద్య సభ్యునించిన ప్రతివిద్యావంతుడును పూర్వపువిద్యాపద్ధతుల యాధిక్యము నంగీకరించకతప్పదు. వేదమందును, తేగ్గవ్యాకరణశాస్త్రములందును పరీక్షలు జరిగినవి. గానవిద్యకు పరీక్ష లేర్పాటుకాబడినవిగాని అనివార్యకారి

గుములే జరుగలేదు కొందరుపండితులు తమవిద్యార్థులనుకూడ పరీక్షకు హాజరుపెట్టిరి. అట్టిపండితులకు ఎక్కువ ప్రోత్సాహ మియ్యబడినది. జ్యోతిషశాస్త్రమున గణిత భాగమందు వైద్యము సంపాదించినవారు మనదేశమున యరుదు. కావున అట్టివారెవరు ఆచార్యులయ్యెను రాలేదు. ప్రస్తుత మీపనియంతయు ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాలయసంఘము చేరుతోనే జరుగుచున్నది. ఇందు కొరకై ప్రత్యేకము విరాళములను వసూలుపరచి శాశ్వతముగు ఏర్పాట్లు చేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. “ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠ”మను పేర ఒక సంఘము నిర్మాణమై ఆచీరమయొక్క అంగముగానే ప్రస్తుతము కొవ్వూరుయందు నెలకొల్పబడియున్న “ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాలయము” విద్యాదానము చేయుటకునూ, వేదశాస్త్రములయందును, ఆంధ్రభాషాపాఠ్యములకు సంబంధించిన అన్నికాఖలయందును, బిరుదుపరీక్షలను సాపించి ఉత్తీర్ణులగువారలకు తగుపాఠోపకరము లిచ్చుటకునూ, తగినసన్మానముల నిచ్చి విద్యాలయాలచే గ్రంథముల రచింపజేసి ప్రచురించుటకును, తగుప్రయత్నములు చేయబడుచున్నవి. ఈప్రయత్నములను సఫలీకృతము చేయుటకు పరిమేళనయని వేడుచున్నాము.

ఇట్టి పరిపక్తులు ఆంధ్రదేశమున రాను రాను వృద్ధియగుచుండుట చూచుచున్నాము. పూర్వము ఉర్దూను జమీందారు లిట్టిపరిపక్తును నిష్కపించి వేదశాస్త్ర విద్యలను పోషించిరి. ఇప్పు డాపరిపక్తుకు విఘ్నము కలిగినదని వినుచున్నాము. కృష్ణాతీరమున విజయవాటిక యందుకూడ ఇట్టిపరిపక్తు లేన్నది విద్యావనులు సన్మానిం

పబడుచున్నారు. కొవ్వూరుసభయొనపిదప పాలకొల్లు లో వర్తకశిఖామణులకూడ వేదశాస్త్రపరిపక్తును సమావేశపరచి విద్యాలయాలకు తగుసన్మానముల చేపరచి వినుచున్నాము. ఇట్లే ఇతరప్రదేశములకూడ పరిపక్తులు నిర్మాణమై విద్యాభివృద్ధికి సాధనములైనయెడల ఆంధ్రదేశమున వేదశాస్త్రములనూ, ఆంధ్రవాఙ్మయమును మిక్కిలి యభివృద్ధినిొందుననుట నిశ్చయము.

శ్రీవిద్య బహుమాన పరీక్షలు.

శ్రీవిద్యాభివృద్ధికొరకైఆంధ్రదేశమునకొన్ని సంఘము లేర్పడి విద్యార్థివలెను వివిధ ప్రదేశములయందు పత్రికా మాలమున పరీక్షించి బహుమతులనిచ్చుట కొంతకాలము నుండియు జరుగుచున్నది. ఈసంఘములలో మద్రాసు నందున్న “విజ్ఞానచంద్రికాపరిషత్తును” నర్సాపుర మందున్న పరిపక్తును, అగ్రోపరిషత్తును. ఇప్పుడునూతనము గా, ఆంధ్రకవయిత్రయ్య, విఖ్యాతకీర్తియు నగు గంగా భాగీధి గుండు అచ్చమంబగారు “అబలాజన పఠనమందిరము” అనుఒక సంఘము గుంటూరుపట్టణమున సాపించి దాని యాజమాన్యముక్రింద శ్రీవిద్యాభివృద్ధి సాధకముగనుండుటకు బహుమానపరీక్షలను కొన్నిటిని ఏర్పాటుచేసియున్నారు. ఆంధ్రవిద్యావంతులలో గుండు అచ్చమంబగారిని ఎరుగనివారుండరు. వారుద్యమించిన ఈప్రాముఖ్యవిషయమున వారికి తగుసహాయముచేసి ఆంధ్ర శ్రీవిద్యాభివృద్ధిపోషణకు విద్యాభిమానులందరు తోడ్పడుట అవశ్యకమైనదై యున్నది.

* * * *

గౌతమీ గ్రంథాలయము

రాజమహేంద్రవరము.

ఈ గ్రంథాలయముయొక్క 1921-1922 వందత్సరము కార్యనివేదిక ముందుగా మా కందచేసినందుకు కార్యనిర్వాహకుల కైతెయు కృతజ్ఞులము. ఈనివేదికనుబట్టి గడచినసంవత్సరమున పథ్యులు 300 అయ్యుండ, ఈసంవత్సరమున 229 పథ్యులున్నట్లుకా, చివరకులసంఖ్య క్రిందటిసంవత్సరమునకా, ఈసంవత్సరమున సుమారు ప్రతి దినము 75 అయియున్నను, సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు గడచినవత్సరమున 7789 యుండ, ఈసంవత్సరము 8000 యున్నట్లునూ, అంగ్లేయగ్రంథములు పూర్వసంవత్సరమున

3381 యుండ, ఈసంవత్సరమున 4979 యున్నట్లును, దాశవత్సరగ్రంథములు గతసంవత్సరముందువలెనే 301 యున్నట్లును తెలియుచున్నది. ఆదామివ్యయపట్టికయందు నియమింపబడినప్రకారము రు 50/లకు పుస్తకములు మొదట ధనములేకపోవుటచేత కొనలేకపోయినను, రెండవ ప్రతిల ప్రాతపుస్తకముల నమ్మి నూతనగ్రంథములు భాండాగారమునకు చేర్చబడినవి. సరియైన గ్రంథనామావళి ప్రస్తావనసంవత్సరమున తయారుచేయబడినది. సానిక పురపాలకసంఘమువారు రు 500/లు గ్రంథాలయమున

కిచ్చుట కుద్యమించినను దొరతనమునా రంగీకరించలేదు. కావున మామూలు రు 100 లు మాత్రమే ఇచ్చిరి. ఈ గ్రంథాలయపాలకులు తమ యావత్త్యయముచే ఆంధ్రదేశమునుండియు, తదితర భారతరాష్ట్రములనుండియు, ఖండారతరములనుండియు కూడ ఎక్కువసంఖ్యగల అమూల్య గ్రంథములను సేకరించిరి. ఇది యంతయు కార్యనిర్వాహకుల కార్యదీక్షను వేసూళ్ళ చాటుచున్నది. ఈగ్రంథాలయము తొలగొల్ల శ్రీవీరేశలింగ గ్రంథాలయమున పేరుతో ప్రాంగణమై పిమ్మట స్వయంజగ్రంథాలయమున పేరు వచ్చి, తుదకు వసుదాయగ్రంథాలయముతో సమ్మేళనముపొంది, ప్రస్తుతము గౌతమీగ్రంథాలయమున నామము ధరించి, ఆంధ్రమండలమున కంతకు పన్నె తెచ్చుచున్నది. ఈగ్రంథాలయపక్షమున పూర్వమున బహుమతీపరీక్షలు కరపత్రముల ప్రచురణ మొదలగు విద్యాభివృద్ధికరమగు పనులుగూడ జరుగుచుండెను. ఇప్పుడు ఆకాఖిలు అంతరించినట్లు కనపడును. పుస్తకాలక సంఘమువారును, అమెరికా మిషన్సంఘమువారును భగ్యపతనముచిరముల సావించిన హేతువుచేత, పత్రికా పతనమునకు ఈగ్రంథాలయ మంత ప్రాముఖ్యత నిచ్చుట లేదు. ఇచ్చట నొకవిషయము చెప్పవలసియున్నది. పాగ గ్రంథాలయములయొద్దకు వెదకుకొనినప్పుడారలకే గ్రంథములను అందచేయుటమాత్రమే వాని విధికాదు. జనులను ఉచితసాధనములమూలమున నాకర్షించి వారలకు గ్రంథపఠనయం దభిరుచి కలుగచేయుట పాగగ్రంథాలయముల ముఖ్యకర్తవ్యము. ఇందుకొఱకే అమెరికా ఖండమున గ్రంథాలయములను, వానియందలి పుస్తకముల పేర్లను, ఉపయోగమును స్వయంజముల తెలుపుటకొరకై అనేకసాధనముల నవలంబించెదరు. పేరుపొందిన “క్లబ్బు” లకు గ్రంథాలయములవారు తమమందిరము లో కొన్నిగదులను అరువున కేర్పెదరు. విద్యార్థులు నెలవుదినములలో విహరముకొరకై ఇతరపట్టణములకు వెళ్ళినపుడు వార్లతో గ్రంథాలయమునుండి ప్రతీనిధులు పంపబడుదురు. వీరు అవిద్యార్థులకు విశ్రాంతిసమయము లయందు తమ గ్రంథాలయములనుగూర్చి ప్రశంసించి అందు వారికి అభిమానముకలిగి అందలిగ్రంథములను చదువునట్లుగా చేసెదరు. మనదేశమందు పత్రికాపతనముకూడ పాగగ్రంథాలయములలో చేర్చియుంచుటకు ముఖ్యకారణము స్వతంత్రముగా గ్రంథపఠనయం దభిరుచి లేనివారినికూడ పాగగ్రంథాలయముల కాకర్షించి వారికి గ్రంథపఠనమం దభిరుచి కలుగచేయుటకేయుని చెప్పవచ్చును. కావున పత్రికాపతనమును గౌతమీగ్రంథాల

యమున యంతరింపచేయుటవలన గ్రంథాలయముయొక్క యవయోగము కొంతవరకు తగ్గగ, దని మానవ్యకము.

కేవల గ్రంథాలయముగా యోచించినచో ఆంధ్రదేశమున పుస్తకమాలసంఖ్యకుబట్టి ఈగ్రంథాలయ పుద్దితీయమని చెప్పివీగవలెను. ఈసంసాపన ప్రారంభమై ఇప్పటికి 20 సం॥ రిములు మించినను, దివిదినాభివృద్ధిగా నుండుటయు మిక్కిలి కొనియాడతగిన విషయము, మరియొక విషయము. పురపాలకసంఘమువారు తాము పత్రికాపతనమందినమై వెచ్చించుచున్నసామ్య గౌతమీగ్రంథాలయమున కిచ్చి ఆకాఖ్యము వీరి మాజమాన్యమున నడుపుట వారి పిదప కర్తవ్యము. గ్రంథాలయపాలకులును పురపాలకపతనమందిరమును తమయాజమాన్యముక్రిందకు వచ్చుకొనుటకు తగుకృషి జరుపవలసియున్నది. ఏలయున మనదేశప్రభుత్వము ప్రజామిత్రమైనపుడు ఇప్పటిపాగగ్రంథాలయమును పురపాలకసంఘముల పరిపాలనకు వదలవలసియుండును. అప్పుడు ప్రభుత్వమును, ప్రజలును, విద్యమునుపొందెదరు, కావున ప్రభుత్వమును మించినకార్యములు ప్రజల చేయవలసినవి యుండవు. ఈయన్ని సందర్భములనుబట్టియు సానికపురపాలకసంఘమువారు ప్రస్తుతము చూపుచున్న ప్రాత్యాహము కంటే ఎక్కువసహాయమును గౌతమీగ్రంథాలయమున కిచ్చెదగని నమ్ముచున్నాము. మరియు గౌతమీగ్రంథాలయ కార్యనిర్వాహకులకు వివరప్రాగ్వికముగ మేముకమఁవి చేయుచున్నాము. ఈ గ్రంథాలయముయొక్క ఉపయోగము కేవల సానికముగ నే యుండుటకంటే ఆంధ్రదేశమున కంతకును దీనివలన ప్రయోజనము కలుగట్లు చేయుట గ్రంథాలయాధికారుల విద్యుత్కర్తవ్యము. ఆంధ్రదేశమున గ్రంథములప ఖ్యముబట్టి ఈ గ్రంథాలయము అగ్రస్థానము నలంకరించియున్న హేతువుబట్టి ఆంధ్ర గ్రంథవిభజన (Bibliography) కీయ సమగ్రముగా అధునికపద్ధతుల నవలంబించి చేయించి ప్రచురించుట ముఖ్యముగ వీరిచే చేయవలసినపని ఇదివరకే ఈగ్రంథాలయమువారు తమవద్దనున్న ఆంధ్రగ్రంథనామావళి (Catalogue) ని తయారుచేయించి ప్రచురించియున్నారు. అందువలన ఏవిషయమునుగూర్చి ఎన్నెన్ని గ్రంథములు ప్రచురింపబడియున్నదియు, అవి యొక్క డెక్కడ దొగకునదియు, వానిని రచించిన గ్రంథకర్తయెవరైనదియు, స్పష్టముగా తెలియదు. పాశ్చాత్య దేశభాషలలో ఈ గ్రంథవిభజన ప్రత్యేకకాస్త్రముగా అభివృద్ధిపొందినది. కావున ఈ గ్రంథాలయమువారు ఈ

కొరతను ఆంధ్రభాషను తొలగించుటకు మిక్కిలి ప్రా
ర్థించుచున్నాము. అట్లు ఆంధ్రగ్రంథవిభజనమును ప్రచు
రించినచో ఆంధ్రవాఙ్మయభివృద్ధి కరతలామలకముగ

గోచరమై గ్రంథకర్తలకును, పరిశోధకులకును మిక్కిలి
ఉపకరించును.

* * * *

స్వరాజ్యాశ్రమములు.

మహాత్ములు చెరసాలకేసినవివ “ఎగ్ ఇండియా”
పత్రికకు. సి. రాజగోపాలాచార్యులుగారు సంపాదకు
లైరి. మహాత్ములమతము వీరికి అనుభవమైనట్లు భారతీ
యులలో నెవరికిని కాలేదని ప్రతీతి గయకాంగ్రెసు
అయినవీదవ వీరు చెన్నపట్టణపు నిమగ్నప్రభుత్వము యు
పన్యాసమునిచ్చుచు ఈక్రిందివిధముగా నెలవిచ్చిరి:—
“ఈండువేలగ్రామములలో పనిచేయుటకు 2000 మంది
జనులు కావలెను. ఈ గ్రామములను కాంగ్రెసుప్రచా
రమునకు కేంద్రస్థానములుగా చేయవలెను. ఆత్మపమర్ప
ణముచేసినందుకు నిదగ్గరముగా ఎక్కువప్రేమాభిళాష
మగవినయము చేసినవను, ప్రతిభ్యజించినవారు ఇట్టివా
రుండవలెను. మహాత్ములు భాగ్యశ్రీరత్నములలో
సిగ్గురియుజేసినవిధము ఆచరణలోనికి తెచ్చుటకుగాను
ఇట్టివారు ఏదో యొకకాలాంతరదేశమును స్థావరము చేసి
కొనివలెను. చేతితోవడికినూలుతో నేసినబట్టలను
స్వయముగా ధరించుచు ఇతరులనుగూడ పట్టేచేయుచు
వలెను. సమీపముననున్నవారికి సావకాశము ఎప్పుడో
కనుగొని మహాత్ములయుపదేశము వారికి నచ్చుచెప్పి అను
ష్ఠిచునట్లు చేయవలెను. పిన్నలకు, పెద్దలకు నిజే యుప
దేశించుచుండవలెను. ఇట్లు ఆత్మపమర్పణచేసిన బీదల
జనులు బయలుదేరినచో ఇట్టివారికి ఆతిథ్యముచ్చుటకు
గ్రామములు లేకపోలేదు. హిందూమతము ఇట్టిను నశించు

చలేదు. సనాతనధర్మము ఇంకను ఆచరణలోనుండియే
యున్నది. అందువలన ఎవరిని త్తుప్పాదచే ప్రజలు మృతి
కొందనివ్వరు. కావలసింది ప్రజలయందు నమ్మకము
కలుగి చేయగలిగిన మనుష్యులు.”

అసహాయోద్యమము భారతదేశమునందు వ్యాప్తి
నొందుటకు ప్రారంభించినది మొదలు ఎందరో మహాను
భావులుతమ పర్యస్థమున దేశమునకర్పించిప్రజాసేవచేయు
టకు సంసిద్ధులుగా నున్నారు. ఇట్టివారలకు ధనకాంత
లేదు. ప్రజలు తమను గౌరవము చేయరేమోనను సందే
హములేదు. వారుకొరునది ప్రజాసేవ, దేశభివృద్ధి. ఇట్టి
వారు మైన రాజగోపాలాచార్యులుగారు చెప్పినవిధ
ముగా పల్లెటూళ్ళలో స్థావరముకల్పించుకొని ఆగ్రా
ప్రాంతములందు తమకృషిని పనియొగపరచినచో
అచిరకాలమున దేశాభ్యుదయము చేకూరును. వీరలు
మొదటచేయువలసినపని వీలైనచోట్ల నెల్ల పౌరగ్రంథాల
యములను నెలకొల్పుట. పిమ్మట ఈ సంస్థాపన యాజ
మన్యమున ఎంతయో కృషిజరుపవచ్చును. ఇవియే స్వ
రాజ్యాశ్రమములు కాగలవు. కావున ఆత్మపమర్పణచేసి
వన్నెకెక్కిన భారతీయులందరు రాజగోపాలాచార్యు
లుగారి యుపదేశమును ఆచరణలోనికి తెచ్చి దేశాభ్యుద
యమును చేకూర్చుదురుగా!

* * * *

ఆంధ్రదేశసేవకుల తరించు.

ఆంధ్రగ్రంథాలయసంఘపక్షమున 1920 సగ్గరం ఏప్రి
యల్, మే నెలలో ఆంధ్రవిద్యాంశులు పెక్కుండ్రసహ
యముతో ఆంధ్రయువకులు కొందరికి విద్యాదానము
చేయుటదినసంగతి ఆంధ్రలోకమునకు స్ఫూర్తిలో నుండ
వచ్చును. అప్పుడు ఆంధ్రసారస్వతము, రాజ్యాంగకా
త్రము, హైందవరాజ్యతంత్రము, ప్రజాసేవ, సహకార
సంఘములు, గ్రంథాలయోద్యమము, ఆంధ్రులనిర్మిత,
కృషికిని, రాజగోపాలాచార్యులకు నుండుసంబంధము, ఆర్థిక
కాత్రము, ఆర్థికకాత్రము మున్నగు విషయములను

గూర్చి ఒక నెలదినములు శుపన్యాసములు జరిగినవి. ప్రధాన
త్వము మొదటిదాటచే ఇదలి అవసరావశ్యకములు
దేశమున బాగుగా వ్యాప్తిచెందక యుండుటచే నైయం
దనూపు. పదునైదుగురుకన్న ఇతరగ్రామములనుండి యువ
కులు ఆతిథితుకు వచ్చినట్లు కనుపడదు. అయితే ఈప్ర
యత్నము ఫలము కాకపోలేదు. శ్రీయుత మామిడి
పూడి పెంకటరంగయ్యపంతులుగారు ఆసమయమున
“ఆర్థికకాత్రమును” గూర్చి బోధించినవిషయములను
పుస్తకరూపమున ప్రచురించిరి. రాజ్యాంగపరిషత్తులను

గూర్చి మరి వెంటనరిసింహాశ్రమిగాదు బోధించిన విషయములను ప్రశ్నిత్తరమాలికగా “స్వరాజ్యతత్వము” అను పేరుతో రెండుకరపత్రములు ప్రకటించిరి. ఈతరీతునుపొందిన యువకులందరును దేశసేవను చేసి మిక్కిలి ఖ్యాతిచెందిరి. ఇందుకైన ఖర్చునంతను ఆంధ్ర నాయకులగు శ్రీయుత టంగుటూరు ప్రకాశంపంతులు గారు ధరించిరి.

ఈసంవత్సరముకూడ ఆంధ్రయువకుల జ్ఞానాభివృద్ధి కొరకు అట్టి తాత్కాలికవిద్యాలయము స్థాపించుటకు ఆంధ్రదేశగ్రంథాలయసంఘపక్షమున ప్రయత్నియులు జరుగుచున్నవి. మాట్టి నెల మొదిటివారమునండి ప్రారంభయ్యకావచ్చును. గ్రామసంఘములచరిత్ర, వానినిర్మాణము, రాజ్యాంగశాస్త్రము, ఆర్థికశాస్త్రము, సంఘసేవ

ఆంధ్రసాగరస్వతము, ఆంధ్రులచరిత్ర మున్నగువిషయములనుగూర్చి సమరులగు ఆంధ్రులు బోధించెదరు. పండ్లెందుమంది ఈతరీతునుపొందుటకు తమయత్నిష్టము తెల్పినవెంటనే వివరములును ఏలేదీన శిక్ష ప్రారంభమగునో ప్రచురింపబడును. అట్టివారు బెజవాడపట్టణములో నెలదినములకు తక్కువగాకుండ ఉడుటకు నిద్రపడియుండవలెను. బెజవాడయందున్నప్పుడు ఖర్చులను పెట్టుకొనలేనివారికి తగినసదుపాయము చేయుటకుగూడ ప్రయత్నించుచున్నాము. ఈశిక్ష నిచ్చుటలో అనుష్ఠించవలసిన విషయములనుగూర్చి సలహాల నెవరైన ఇచ్చినచో వందనములతో నందుకొందును. ఇందునుగూర్చిన జాబులను ఆంధ్రగ్రంథాలయసంఘము, బెజవాడ, అనివ్రాయవలెను.

గ్రంథాలయోద్యమము.

“ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయోద్యమము”నుగూర్చి “లిస్ట్” పత్రికయందు ప్రకటింపబడిన వ్యాసమునుండి ఈక్రిందిభాగములు “ఆంధ్రపత్రిక” యందు ౧౯౨౨ సం॥ జూనునెలయందు ప్రకటింపబడినవి.

“రెండుసంవత్సరములనుండి గ్రంథాలయముచూసభలే జరుగుటలేదు. ఈయుద్యమమును ప్రారంభించి విశేషకృషిసల్పినది శ్రీ అయ్యుకి వేంకటరమణయ్యగారు. వీరు గ్రంథాలయ స్థాపనసంఘమునకు కార్యదర్శిగా నుండి దేశమంతటను పర్యటనసల్పి ఉద్యమాభివృద్ధికి దోహదము యుండిరి. మూడుసంవత్సరములనాడు చెన్నపురిలో గ్రంథాలయసభలు ఆత్మకర్తాహారముతో జరిగియుండెను. అనాటివరకును ఉద్యమము అభివృద్ధి మార్గమున దుండెను. ఆమహాసభాసమయముందు కార్యదర్శిగారిగు వేంకటరమణయ్యగారు ఉద్యమాభివృద్ధికై ఒకముద్రణాలయ ముండుట అత్యావశ్యకమని సభ్యులకు విన్నవించి తన్ను గౌరవించి స్వల్పపతక మియ్యవలయునని యుండినవారందఱతోను ముద్రణాలయ మొసంగుమని ప్రార్థించెను. సభావిరులలో కొంద రీయభిప్రాయముతో ఈ మేకిభవించి విశ్వప్రయత్నములజేసి ఒక ముద్రణాలయమును బెజవాడలో స్థాపించిరి. ఈసాసన యే తలవనితలంపుగా గ్రంథాలయోద్యమమును అనిష్ట వాయకమైనది. కేంద్ర సంఘ కార్యదర్శిగారు ముద్రణాలయములో మాసేసగు పర్యవాయుండవలసినవారైరి. గ్రంథాలయోద్యమమునకై ఈముద్రాలయ మేసహాయముగాని యొనర్పినట్లు గానరాదు. ఇతర ముద్రాలయములలోనే యీముద్రాలయముకూడా వ్యాపారముచేసి ధన

గ్రహమున పాటుపడుచుండునట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. రెండుసంవత్సరములనుండి గ్రంథాలయముచూసభలు జరుగుటలేదు. ఈసభలను జరుగునట్లు చేయవలసినభారిము కేంద్రగ్రంథాలయ సంఘ కార్యదర్శిగారిచే యేయున్నది. శ్రీ అయ్యుకి వేంకటరమణయ్యగారు తమసాసనమునకు రాజీనామానిచ్చిగాని తేకున్న వీరియుద్యమము పట్ల యేమిపనిచేయుచున్నారో గ్రంథాలయ మహాసభలు ప్రారంభించినది మొదలు అవి రాజకీయసభలతో నేగాటిజోక్యము కలుగ జేసికొనకుండ ప్రత్యేకముగ వేరు కాలముందు ఇతరపట్టణములందు జరుగుచుండినవి. కాకినాడపురములో నాంధ్రమహాసభ జరిగినప్పుడు, నెల్లూరులో గ్రంథాలయముచూసభ జరిగెను. కడపలో నాంధ్రమహాసభలు జరిగినప్పుడు, విశాఖపట్టణములో గ్రంథాలయముచూసభ జరిగెను. కడపసభలలో గ్రంథాలయ సభకూడ జరిగితే బాగుండునని యొకతీర్మానము అధిక సంఖ్యాకుల యామోదము లభింపెను. కాని, దాని తీర్మానజరిగిన విశాఖపట్టణగ్రంథాలయసభయందుమాత్రము రెండుసభల నొక్కటిగా జరుపుటకు గ్రంథాలయ ప్రతినిధు లొప్పుకొనరైరి.

ఈసభాభ్యుత్థాన యుండిన శ్రీహరివరం జమీందారు గారియన లేటు శ్రీ. ఆర్. వి. కృష్ణారావు బహదర్ వారు ఈసభను రాజకీయసభలతో జేర్చుట కిష్టపడరైరి.

కావుననే మరుసటి రాజకీయసభలు అనంతపురములో జరిగినను. గ్రంథాలయసభలు చెన్నపురములో అతివైభవముతో జరిగెను. మరుసటి సంవత్సరపు సభలన్నియు మహానందిలో జరిగిన బాగుండునని నూచించినవారు శ్రీ వేంకటరమణయ్య పంతులుగారే. వారప్పుడు స్కాటు ఉద్యమములో చాల కృషిసంబంధించుటచే ఆసంవత్సరము ఆఖరిభారత స్కాటుమహాసభ మహానందిలో జరుగుటచేతను, మహానంది పుణ్యక్షేత్రముగనుటచేతను, ఆసంవత్సరము మాత్రము గ్రంథాలయమహాసభను మహానందిలో జరుపుటకు గ్రంథాలయప్రతినిధు లామోదించిరి. కాని, మహానందిలోనే రెండుసభలను కలిపినందున గ్రంథాలయసభను ఉద్యమమునకు వచ్చినవృత్తము విశేషమాయెను. మొదటిగోజుఉదయము ప్రతినిధు లెవ్వరు విశేషముగా రాకుండినను, ఎవరో పదిమంది కూర్చుండి సాధారణముగా రెండుగోజులు జరుపవలసిన మహాసభను రెండుగంటలలో ముగించివేసిరి. ఇదియే ఆఖరు మహాసభ. మరుసటిసంవత్సరము సభ నెన్నటైన సబ్బుటకు కాన్యదర్శిగాడ కృషి సల్పిరా? అప్పటినుండి ఇప్పటివరకు కొక క్రొత్తగ్రంథాలయ మైనను ఎన్నటగాని స్థాపించినట్లు కానరాదు. కాని, తత్సాధ్యము స్థాపించబడిన గ్రంథాలయము లనేకములు నశించినట్లు మాత్రము తెలియవచ్చుచున్నది. ప్రస్తుతి రాజకీయోద్యమమునకు గాని జనసామాన్యము పాల్గొనవలసిన యేయోద్యమమునకు గాని జనుప్రదము కావలయునన్న గ్రంథాలయోద్యమము మనఆంధ్రదేశమునందు పునరుద్ధరించుట ఆత్మావశ్యకము. ఇట్టి మహాోద్యమము నిష్పన్ను విడుచుట ఆంధ్రుల కాన్యకూరత్వమునకు భంగము కల్గింపక మానదు. కార్యనిర్వాహక కేంద్రసంఘములోనుండు సభ్యులైనను మేల్కొంచి ఉద్యమాభివృద్ధికై కావలసిన ప్రయత్నములుచేసి ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు తోడ్పడెదరు గాక!”

జవాబు.

దానికి అయ్యింకి వేంకటరమణయ్యగారిట్లు జవాబిచ్చిరి:—

తమపత్రికనుండి తీసి ముద్రింపబడినభాగమును ఆంధ్రపత్రికయందు జూచిరి. అందులో నాకు సంబంధించిన విషయములు కొన్నిగలవు. వానికి జవాబు వ్రాయుచున్నాడను. దయచేసి తమపత్రికయందు ప్రకటింపగోరదను. 4 మాసములకాలము బెజవాడయందు, లేక వేగొకస్థలమున విక్రందితీసికొనుచుండుటచే, మీవ్యాసమును కేం

టనే జూచుట తటస్థించినదిగాదు.

నేను “ముద్రణాలయములో మా నేజరుగా సర్వదా” ఉండుటలేదు. మా నేజరు వేరుగా ఉండియున్నారు. నేను వైపెత్తనదారును. అందుచేత “సర్వదా” అంటు ఉండవలసినదిలేదు. “సభాసదులలో కొందరు.....విశ్వప్రయత్నములను జేసి ఒకముద్రణాలయమును బెజవాడలో స్థాపించిరి” అని వ్రాసినారు. సభాసదులలో “కొందరు” ప్రయత్నము “ముద్రణాలయము స్థాపించుట” వరకు పూర్తికాలేదు. కొంతవరకు జరిగిపిమ్మట, శైవికముగ జరిగిన (మానవులనుకొని లాభములేదు) కారణములచేత “ఇతిరముద్రాలయములవలెనే ఈముద్రాలయముకూడ వ్యాపారముచేసి ధనార్జనమునకై” పాటుబడవలసివచ్చెను. ఆకారణములు ఈయద్యమమందు పరిచేయుచుండిన అభిమానులందరికిని తెలిసినవేను. అందుచేత ఇదిట వానిని వ్రాయ నగతియులేదు.

చెన్నపట్టణమునందు గ్రంథాలయసభలు జరిగినప్పటికి మరుసటిసభను మహానందిలో చేసినబాగుండునని నూచించినది నేనేమని వ్రాసినారు. గ్రంథాలయసభను ఆంధ్రమహాజనసభతో బాటుగ, ప్రారంభించినప్పుడే (1914) కట్టములకు లోనైయుండుటచేత, రెండుసభలను ఒక్కచోట జరుపకూడదని స్వామభవమువలన చెలిసికొంటిని. ఈవిషయమునే అన్నిసభలయందును వ్యక్తీకరించియుంటిని. కాని కొందరు పెదలు గ్రంథాలయసభను ఆంధ్రమహాజనసభతోబాటు చేయుటవలన దేశమున కక్కడు ఉపయోగముగ నుండునేమోయని దృఢాభిప్రాయములైయున్నారు. ఈయభిప్రాయమునే అనేక సమయములందు వ్యక్తీకరించియుండిరి. అట్టివారే ఆంధ్రమహాజనసభతోబాటు ఈసభను ఒకసంవత్సరమైన జరిపిమాతమునిరి. అందుకూడ శ్రీగాడిచెల్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారు మరుసటిసభను మహానందియందు జరుపవలెనని, ఉపపాది.పగా, శ్రీకాకనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు ఆమోదించిరి. వెనుకటికి (1914) అప్పటికిని స్థితిగతులేమైన మారినవేమోయని తలంచి, నాయామోదమునకూడ చెలిసిరి. అప్పటికి “స్కాటు” సభను “మహానంది” లో చేయువలెని నిర్ణయించలేదు. 1920 సంవత్సరము జనవరి—ఫిబ్రవరి మాసములలో నేను మహానందిబోయి, “స్కాటు” సభను చేయుటకు దగిన పరిస్థితులను పరీక్షించి, పిమ్మట నిర్ణయించితిని. గ్రంథాలయసభను వేగొకస్థలమున జరిపినను, “స్కాటు” సభను మహానందిలో జరుపుట కేయద్యంతరమును లేదు.

“మరుసటిసంవత్సరమున సభ నెచట నైనప్పటికూ కాగ్యదర్శిగారు కృషిసల్పిరా?” అని తాము ప్రశ్నించి నారు. కృషిసల్పిరిని, సల్పినారు. కాని సఫలముకాలేదు. అవివరములీక్రింద నాయుచున్నాను.

1919 సంవత్సరమున మద్రాసునందు గ్రంథాలయసభ జరిగినప్పటినుండి 1920 సంవత్సరమునం దీసభ “మహానంద” యందు జరిగినది. మహానంద యందు జరిగినసభ యందు ఈసభను “గుంటూరు” మండలమువారు ఆహ్వానించియుండిరి. ఆసంగతిని తాము మరచిట్లు తోచుచున్నది. ఆహ్వానము జరిగియుండుటచేత, 1921 సంవత్సరమున ఈసభ గుంటూరుమండలమందు జరుగవలసియూ నెను. అమండలమునున్న “వేటపాలెము” నందు ఈసభను జరుపవలెనని కొంతవరకు అమండలమువారు ప్రయత్నించిరి. కాని వాచ్చిప్రయత్నములు నెరవేరలేదు. పిమ్మట రాజకీయాదోళనమువలన ఈసభాప్రయత్నములు వెనుకబడినవి. అందుచేత 1921 సం. సెప్టెంబరు నెల అఖరువారిమున ఆంధ్రగ్రంథాలయసంఘ సమావేశము నొకదానిని “బరంపురము” నందు సమావేశపరచి సిద్ధిగులుగొనితీసి, వారికి నివేదించితిని. అందుమీద సభను ఈసంవత్సరమునకు నిలిపివేయవలయునని కొందరును, జరుపవలయుననికొందరును చర్చలనుజేసిరి. ఒకరు తమగ్రామమునకు ఆహ్వానముచేసిరి. (వారు రెండవదినముననే శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమునకు బోయిరి.) తుదకు గుంటూరుమండలమువారు నవంబరు (1921) నెలాఖరులోపున ఈసభను తామే చేసెదమనిచెప్పిరి. అందుమీద సభను జేసెదమని నందులకై వారిని అభినందించుచు తీర్మానముగూడ జరిగింది. పిమ్మట సభనుజేయుటకై ప్రయత్నములనుగూడ జేసిరి. తుదకు పంచమమహాజనసభ తోకూడనైన జేయవలెనని తలంచిరి. ఆంధ్రమహాజనసభ తోబాటుగ చేయకపోవుటకుగల కారణములే దీనితోబాటు చేయకపోవుటకును కారణములయ్యెను. ఆనేక కారణములవలన వేరుగ చేయుట సంభవము కాలేదు.

ఇక ఈసత్సరము మామూలుగ జూపుకాలము మీరి పోయినను, మద్రాసునందు జరిగినటుల నవంబరు నెలాఖరులోపునైన ఈసభను గుంటూరుమండలమువారు చేసెదనని తలంపవచ్చును. ఈసందర్భముననే ఇటీవల జరిగినసందర్భము నొకదానిని మనవిచేయవలసియున్నది. ఈసభజరుపుటకు గావలసిన ఏర్పాటులను గూర్చియు, ఆహ్వానసంఘమును గూర్చియు, కొందరు కలిసి మాట్లాడుకొంటిమి. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షుని, ఉపాధ్యక్షుని కార్యదర్శులను మాలోమేము నిర్ణయించుకొంటిమి.

మరుసటిదినము ఉదయముననే, ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షుడు, కాగ్యదర్శులు—అందరును శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమునకు బోయిరి. అప్పుడు గత్యంతరము తోచలేదు. మూడవదినమునకు అందరును తిరిగివచ్చిరి. భావిప్రయత్నము తిరిగి జరుగుట ప్రాగల్భమాయెను.

ఇక స్వంతవిషయము కొంత వ్రాయవలసి యున్నది. నన్ను “కాగ్యదర్శిపదవికి గాజీచ్చిరా” యని వీరు ప్రశ్నించిరి. నేను గాజీచ్చయ్యలేదు. “పోన్న ఈయన ద్యమముపట్ల ఏమిపనిచేయుచున్నాడు?” అని ప్రశ్నించి నారు. గుంటూరునందు జరుపవలసిన సభవిషయమైన ప్రయత్నములను ప్రేరేపించియే యుంటిని. మిగిలిన పనుల నాశక్తికొలది ఇవివరబోధలేనే చేసినాను. డైరీ వ్రాసియుంలేదు.

1921 సం. నవంబరుమాసమునండియు రేహమునందు స్వస్థత లేకుండుటచే, ప్రకృతివైషమ్యము నేలించుచున్నాను. అందుచేత అప్పటినుండియు, స్వంతపనులనుగూడ మాచుకొనబాలనైతిని. ఈసందర్భమున ఇంకొక విషయమునుగూడ విన్నవించెదను.

1907 సంవత్సరమున పాఠశాలవిద్యాభ్యాసమును మానివైచితిని. రేహమున పాటుబడ చుంక్కినంతవరకు 1909 సంవత్సరమునండియు భగవంతుడు తోపించిన మార్గముల చేతివైసంతవరకు పాటుపడుచుంటిని. చేసిన పనులయందు ఆకాభంగమునుమాట నెరుంగను. 1919 సంవత్సరమువరకు ఆప్రకారము నిరాటంకముగనే జరిగింది. ఆసంవత్సరము అక్టోబరుమాసమున నాభాగ్యవృత్తినిొందినది. నవంబరుమాసమున మద్రాసునందు గ్రంథాలయసభ జరిగింది. నేను చేయవలసిన హాజించి, దానికి సహకారగనుండుటకై, ఇంకను ఎక్కువవలసిని చేయుటకు వీలగుటకును, ముద్రాక్షరశాల నొకదానిని ఇచ్చుటకు తీర్మానించిరి. ఉదారభావముతో విరాళములను జేసిరి. కాని ఫలితము వేరయ్యెను. ఉద్యమమునకు సహకారగనుండువలెనని తలంచినపని నాకు ప్రతిబంధకమయ్యెను. నాభాగ్యవృత్తినిొందినదనియును గుంటూరు నందు బాలభటశిక్షాశిల్పియును పాల్గొనిచునుంటిని. ఆనాడైన నాకింతటి మనోద్యమ మేర్పడలేదు. మద్రాక్షరశాలవలన గలిగిన ఆకాభంగమువలననే నాయనోగ్యము కగ్రముగాచెడి, ఇప్పటివరకును విశ్రాంతిలేనివలన వలసినచెప్పెను.

ఇప్పుడు రేహమునందు ఆరోగ్యమేగ్గుడిసింది. ముందు యథావిధిగ గ్రంథాలయోద్యమకార్యములను నిర్వర్తింపగలనని తోచుచున్నది.

నేను విద్యాధికుడనుగాను. లోచనవిధముల చేత సైసంతపరకును నేవజేసితిని. చేయుదును. ఉపయోగము న్నచో గ్రహించుడు. లేదా త్రిమింపుడు.

ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ ప్రతినిధుల మహాసభ.

౧౯౨౨ వ సంవత్సరమునగూడ గ్రంథాలయ ప్రతినిధుల మహాసభ జరుగకుండుట మిక్కిలి విచారకరమైన సంగతి. ఈసభవిషయమై శ్రీమతి జెల్లంకొండ రాఘవరావుగారు విశేషప్రయత్నములను జేసినను, సభ జరుగుభాగ్యము గలుగలేదు. సభ జరగినయెడల, తాము ఏబదిరూపాయల ఖర్చునుగూడ ఇచ్చెదమని, పాప శ్రీరామకృష్ణగారు శ్రీకృష్ణ జన్మసానిముండి ఉత్తమును ప్రాయుటయేగాక, పలుమారు హెచ్చరించుచున్నది. ఇందు సాధ్యమగు ప్రయత్నములనుగూడ జేసిరి. ఏమైన నేమి! గూడకు సభజరుగలేదు.

శ్రీమతి శ్రీరామకృష్ణగారు శ్రీకృష్ణ జన్మసానిముండి పిచ్చినినారు. వారికి మామమ్మనియున్నది. ఇది యొక ముచ్చటగాను. వారు వ్రాసిన గీత ఉల్లేఖనము. గ్రంథాలయాలయ ప్రతినిధులగూడ గీతము భవించుచున్నానని వ్రాసెను. ఇదిబట్టియే గ్రంథాలయాలయములకు వారి గీతమును ఆధారము చేసియు వ్రాసెను.

గ్రంథాలయ ప్రతినిధుల మహాసభను ఈ సంవత్సరమునూ, ఏప్రిలు నెలలలో నైన తప్పక నిర్వహించి, క్రొత్త ప్రయత్నములను గురించు మండలమువారిని పూర్తిచేయుచున్నాము.

బాలభటోద్ధమము.

రామదండు-శాంతిసైన్యము.

దీపింతున్నగారి వయవలన ముద్రాను రావభానియంద “భారతనర బాలభటసంఘము”ను ఆంధ్రతీర శీయుటతోడనే, ఆంధ్రదేశమందుగూడ బాలభటోద్ధమ వ్యాప్తికి భంగము గలిగెను. ఆప్పుడు ఆంధ్రులు ప్రత్యేకమొక బాలభటసంఘమును స్థాపించి ఉద్యమమును సాగించి యుండిన బాగుండెడిది. కాని ఈయుద్యమము వ్యాప్తములోనికి దెచ్చిన ప్రధానులు తమకు సావకాశము లేకపోవుటచే, ప్రత్యేక సంఘస్థాపనకు

బానుకొనబాలగైరి. అయినను ఆంధ్రవరుకు తయారైన బాలభటులు దేశాభివృద్ధికి యుక్తసమయమువ పాటు బడియుండుట మిక్కిలి ప్రశంసనీయును.

శ్రీ వర్గీరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి “రామదండు” సంస్థతో ఈలాటు కొంతవరకు తీరినది. పిమ్మట దేశీయ మహాసభవారిచే స్థాపితమైన “శాంతిసేన”గూడ కొంతవరకు పనిజేసినది.

అయినను ఈరెండు సంఘములు చేయవలసినంత పని చేయలేకపోయినవి మాయభిప్రాయము. దానికి కారణము తమిళ తరీఖీతునియ్యకపోవుటయే. శ్రీగోపాలకృష్ణయ్యగారు ఆంధ్ర త్వరిగా శ్రీకృష్ణ జన్మసానిముండి పోయియుండని యెడల వారాలాటును పూర్వజేసియు యుండియుంటారు. మాకు తెలిసినంతవరకు “శాంతి” సేనలో తేనవారికి ఒక్క పత్రికను గోదావరి మండల మందువక్కి మరయెచ్చటను తమిళంబ్రతునిచ్చుటలు గానము. అట్లయినచే ఒక సారి తరీఖీతునిచ్చి విడిచి నలుగురు గావించును. స్వస్థులందరేవలన తరీఖీతు ఒక సారి ఇచ్చి విడిచివెయ్యెడల చాలదు. దండునాయకులు ఆప్పుడప్పుడు ముచోటకై వారికి కొంత తరీఖీతుని సమయము చేయెను. వారు అట్లీఖీతును తమదండువారికిని క్రిమముగా ఇచ్చుచుండవలయును. ఈవిధముగా తమిళులైన సేన అప్పుడయిన. మొక్కిపోవని వ్యాధిసాహసముతో సేవేయటకు తగియుండును. నుండున భక్తి తరీఖీతుసంగతులైన తగుప్రయత్నములను చేయుచునీ కార్యము.

గ్రంథాలయ సర్వస్వము.

అనివార్యమునైన కారణములచే గ్రంథాలయ స్వస్వమును ఇంతకాలము ఆపవలసివచ్చినది. చందాదారులును, పోషకులును, విలేఖకులును దున్నించి, ఎప్పటివలె పోప్రసహించెదగని ప్రార్థన. ఇప్పటినుండి దీనిని మా సపత్రికగ ప్రకటించుటకు ఏర్పాటు చేసితిమి. సకాలమునకు వెలువడునటుల స్వవిధముల సరైన త్నములను జేసెదము. అందయొక్క లోడ్వారువలన గాని ఈకార్యము సోపేరగునగును.

ఇంతవరకు వివరసంపుటమునందు గండుసంచికలను బ్రకటించియుంటిమి. మాసపత్రికగ పూర్వంభించుటచే ఈసంచికనుండి ఆరవ సంపుటమును ప్రారంభించితిమి. వివరసంపుటమునకు చందాఇచ్చినవారికి కొడుమలదిన సంచికలను ఆరవ సంపుటమునందిచ్చెదము.

వివేకానంద పఠనమందిరము-దెందులూరు

సరస్వతీదేవి ఆలయమును ఈ గ్రంథాలయ భవనమున గత సంవత్సర మీ దినముననే మనమందర మానందమున సమావేశమై కార్యప్రణాళిని నిర్మించి నిర్వాహక సంఘము నేర్పరచితిమి. మన కార్య ప్రణాళి ననుసరించియే మరల కార్యనిర్వాహక వర్గము నేర్పాచేయుట కీ దినమున హాజరైతిమి. ఆపని ప్రారంభించుటకు ముందు గత సంవత్సర కా.ని. సంఘ మేజిస్ట్రేటుగ పని చేసినా మన గ్రంథాలయ బాలికా స్వరూపమెట్టి పంజామ మంతెనూ సందర్శించుటకును మీరు యతూహల పడుటలేదా! మాడును

ప్రార్థన సంవత్సరము.	ప్రస్తుత వత్సరము.
పుస్తకములు 955	1150
సామగ్రి 1452-12-6	1673-6-0
చందాదారులు 69	69
పాఠకులు గొడుగులు 10	14

సామగ్రి మూలధనములలో వడ్డీ పెరుగుచున్నది వేరుగా సంపాదించినది లేదు. వివాహాశీర్వాదములు 40-8-0 మాత్రము వచ్చినవి. ఇందులోని వారిన కృతార్థుల మావలననియున్నది. వడ్డీనిమించి ఖర్చుచేయుటలోని నిబంధనను వ్యర్థమునుంచుకొని వ్యవహరించితిమి. వడ్డీ వచ్చిన ఆదారు 130-12-0 వివాహాశీర్వాదములు 40-8-0 మొత్తం 171-4-0. మేముచేసిన సాంవత్సరిక ఖర్చు 98-11-6 మాత్రమే. మూలధనమునుండి ఖర్చుచేయుట కనమరించబడిన విభాగము ఫలముల విపాకము 45-0-0 లు ఈ మొత్తమును వ్యయపరచబడిన 143-12-0 కలెక్షన్ గొన్నను సాంవత్సరిక ఆదాయమున 27-5-0 మిగిలినది. సుంఠో, వడ్డీ, యాభివృద్ధిగ మితవ్యయము చేసెదమి. చేయవలసిన ఖర్చులేక గారు మేమివిధముగ మితవ్యయముచేసినది. సాంవత్సరిక విరాళములులేవు. మూలధనమా స్వల్పము. కనుక జాగ్రత్తగా వ్యయముచేయ నుద్దేశ్యమే హేతువు.

దీరువా కొనవలసియున్నది. చదువరుల రావీడిచే చెడిపోయిన పుస్తకముల నేకములు టైండులు కట్టించవలసియున్నది. అనేక యుద్ధగ్రంథములు, వాస్తవ్యుల కలు తెప్పించవలసియున్నది. ఇమర్దులగు సుపన్యాసకుల రప్పించి ప్రజలందు విజ్ఞానవ్యాప్తి గలిగించవలసియున్నది. పురాణపఠనము కవకాశము గలిగించవలసియున్నది. బాల, పాలికా, పుస్తకపఠనమునకింకను ప్రాశ్నాహము కల్పించవలసియున్నది. ఇట్టి అనేకావశ్యక కార్యములు

కలవు. అయ్యి శక్తికిమించి సామానము చేయగలదు గదా! కృమముగా నెగజేసి యుత్పింతు. సర్వంకల్పముల సర్వేశ్వరుడు పోషించుచోడు. పుస్తకములు 19 సంవత్సరమే సమకూర్చబడినవి. ఇందు 11 పుస్తకములు సాంఘిఖ్యతో కొనబడినవి. పుస్తకవ్యయముతో నిమిత్తములేక చాల సమపాయములగు వెలలతో కార్యనిర్వహించి కొనబడినవి. లెక్కిన యెనుబది పుస్తకములును సహృదయులగు బేకాళిమానులచే చిరుముగ సంకలనబడియెను. వారికి మనయభివృద్ధిపరములన్ని చిట్టి ఉదారులసాయముకొరకెంత సర్వేశ్వరుని ప్రార్థనము.

వివేకానంద పాఠశాలను గాగ్రునుల నేకులు సామాభూతి క్రియాపూర్వకముగ ముందుముదిలించెదమి కొంచె మించుమించు అగ్రానాయకులతో గ్రంథాలయము నిర్వహించబడుట కవకాశము కలిగియున్నందునను, మరల వారినే వాగ్విచార దారులుగ చేర్చుటల సమంజసముగ నుంచుదనితోచి ప్రయత్నింపవలెనని నిశ్చయముగా రుల సభ్యుల సంఖ్య పెరుగలేదు. అచరాచరమున్నివిధముల వత్సరము యత్నముచేయవచ్చును. అగ్రంథ పాఠశాలములు వాగ్విచారముచేసియు ముందుముదిలించునని వద్దమంచి వసూలుచేయ యుత్పించితిమి. విద్యార్థ మేమియులేక నాలి యుద్ధాగ్రంథముగలది. ఇందుగో, అచరాచరములునుండి

గట్టిగాజరిగి క్రియాపూర్వకముగ సాదుకున్న ప్రమముగా, యామోమాటము, సామభూతి, నిలిపి క్రియను సాధించుటయే హాయి వ్యవహారము, అవ్యవహారము చేప్పజాలనిందుకు భూమావల కొరుచున్నాము. సుగ్రీవేటి పెదవెంకయ్యగారుమాత్రము గ్రంథాలయ భవనమునకు కొంత యింకను వద్దరా యుద్ధితినియు ఆ ఖరీదు, నామదాని సరిపోగలదనియు చెప్పవచ్చును. అదిలేల్వవలసియున్నది. లెక్కిన విరాళముల సంతకత్తనము వసూలుచేయుదము.

అంతే తృప్తి కరముగాకున్నను పాఠకుల సంఖ్య కొంచె మువెచ్చుట మనము గమనింపదగినదే. ఇది గ్రంథాలయ సార్థికోద్యేశమగుట, యాయుద్యేశమును సాధించుటకే మనమందరము గట్టికృషి నిలువవలసియున్నది. పుస్తకము సన్నిత్యము. మనవిధానివృద్ధికి శ్రేయము నను సాయపడునది. మనకిన్నివిధముల మేల్కొనకూర్చునది. మనగృహకృత్యములు యితర ఆపవర వ్యవహారములు నిర్వహించుకొనుచు తీరక పమయములందీ పుస్తక పఠనావకాశమందరు ఉదయోగపరచుకొనవలెను.

అట్లయిన- సోమవతసము, దుర్వసములు, అనవసరి కలహములు నడిచి- చిత్రకాంత, సోమ్యము, కలంగ అలదు. కర్తవ్యము బోధపడి సత్కార్య కూరుల మగుదును.

ఈవత్సరము మనగ్రంథాలయ బాలికా జ్యోతిస్థ పము సంతృప్తిగా జరిపినారు. ఇందువలన కార్యక్రమ మందరికిని యెరుకపడుట, ఉద్దేశ్యములు విపులముగ వ్యాప్తిగాచట, తద్వారాబోధనా మినుమడింప ప్రజా ప్రబోధము గలుగుట సమర్థులగు మహనీయుల సదుపదేశముల నాలకించు సదవకాశ మొదవుట, ఇట్టి సత్ప్రయత్నమునా నిర్మాణమునకు ప్రోత్సహ మేర్పడుట, ఇట్టి యితోప్రతిష్ఠా పనలతో సంబంధమేర్పడుట కవ కాశము గలుగుట, గ్రంథాలయ మనేకవిధముల ప్రజా సానుభూతిని సంపాదించ గలుగుట; మొదలగు మేల్లొన గూడును, కనుక యిట్టి యుత్సవములేటేట జరుపుటయవ శ్యకము. మనగ్రామ యూనియను యొక్కయు, మన తాలూకా బోర్డుయొక్కయు సాయము పొంద కృషిస త్పరిమి. కాని తాలూకాబోర్డువారు సాయముచేయ నుద్దేశ్యముండియు ధనలోపమున చేయజాలరైరి. యూనియను వారును చాల సానుభూతి చూపి ధనలోపమున తిగిన సాయమును చేయజాలనందులకు విచారించుచు జిల్లాగెడి టుమాల్రము లేప్పించి యొసగు చున్నారు. ఇందుకు వారికి కృతజ్ఞత చూపుచు ఈవత్సర మయిన తిగిన సాయమొసంగి వేదవలసి యున్నది.

ఇప్పటికి మాడుమార్లు కార్యనిర్వాహక సంఘము సమావేశమైయున్నది. ఆస్తిని కాపాడు విషయము ననువున్నకములు సాధకుల కడజేయు విషయమునను అవసరమగు యితోపవిషయముల గురించియు జాగ్రత్త తీసుకొనుచున్నది. దుర్భాస్తుస్థలమందు పాక నేయించిరి. చివరిసమావేశములో, నియమితకోజలకన్న పుస్తకములు హెచ్చుకాలముచుకొన్నవారి వద్దనుండి వసూలు చేయవలసిసామ్య సకాలమున వసూలు చేయలేదనియు పుస్తకములు పొందజేసినవారి వద్దనుంచి సామ్యవసూలు చేయుటలో ఉపేక్షచూపినందులకును అధ్యక్షకార్య దిరుల నియమర మండలింపచు హెచ్చరించిరి.

ఇతరుల దృష్టిలో ఈవిధముగ కనుపడునట్లు మేము ఉపేక్ష చూపిన మాటనిజమే కాని మాయుద్దేశము పట్టె గ్రామములందు మనస్సు నోవ్వనిపద్ధతిని సాధ్యమయినంతలవూ కివలంబించి ప్రజలను పతనాభిలాషుల చేయవలయు ననట మామధ్యవిధియని మీరింగీకరించక తప్పదు. అందువల్లనే సామ్యపద్ధతి నవలంబించిన కారణమున అల్పశ్యము కనుపించినది. కార్యక్రమమున పుస్తకములు పావేసిన వారందరి వద్దనుండియు సామ్యవసూలయ్యెను. కాని యొక్కవకాలముంచుకొన్నవారివద్దనుంచి వసూలు చేయురుసును చదువరులకు నిరుత్సాహము కలంగకుండుటకుగాను యీమారు వదలివేయుదమని వారికి సిఫారసు చేయునుద్దేశ్యమున నున్నాము.

గ్రంథాలయాభివృద్ధికవశమనుకావలయుచే మనగ్రంథాలయము రిజిస్టర్ చేయించవలెననియు, నుబ్బయ్యగారి చ్చిన్తలము విక్రయించవలెననియు 22-9-22 తేదీన సమావేశమునం దభిప్రాయపడి తమకు నిష్పాదించెయ్యుచు తీర్మానించిరి. గాన యావిషయము బాగుగా నాలించించి నిర్ణయించ కొరుచున్నాను.

ముందుకార్యక్రమమున కావశ్యకమగు నిబంధనల నేర్పించి యిందుతోజర పరచితిమి. ఇందలి మంచిచెడ్డల నిదానముగ నిర్పించి నిర్ధారణచేయ కొరుచున్నాను.

ఇదిస్థితి. ఇందుపై అవసరమగు చర్యతీసుకొని ముందుకార్యము నుపక్రమించలెను. గతవత్సరము కార్యదర్శిగారిచే వప్పగించి చేయబడిన జాబితాదాఖలా రిబ్బరు స్టాపు చిత్రపటములు గడియారము వగయిరా యావ దాప్తిజాగ్రత్తగాకాపాడబడియున్నవి.

21-10-22 } ఇట్లు
ఐదులూరు } మొట్టపర్తివెంకటరాయణ
కార్యదర్శి

గ్రంథాలయములకు

గ్రంథకర్తలకు

ఇక శ్రమ లేదు.

ఆంధ్రగ్రంథాలయప్రెస్, లిమిటెడ్.

వార్షికవృత్తాంతములు		లెటరుపేషర్లు
ప్రతిటనపత్రికలు		శుభలేఖలు
గ్రంథములు		పోస్టర్లు

మొదలగు అన్నివిధములయిన అచ్చుపనులను బైండింగుపనులను ఎంకొవింగుపనులను తెలుగు, ఇంగ్లీషు, సంస్కృతము, హిందీ, అరవము మొదలైన భాషలలో

సరసమగుధరలకు అందముగ సకాలమునకు

తయారు చేసియిచ్చును.

లయువారిట్లు వ్రాయవలయును:—

అం. మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథాలయ ప్రెస్, లిమిటెడ్, బెజాడ.

రా. నే. పు.

మును.

ఆంధ్రగ్రంథాలయప్రెస్, లిమిటెడ్,

బెజవాడ.

అంశము

(౧౯౧౩ సం. ఇండియన్ కలెక్షన్ల ఆక్టు క్రింద రిజిస్టరు చేయబడినది.)

భాగము ౧కి రు ౨౫ లు చొప్పున ౧౨,౦౦౦ భాగములుగ విభజింప బడినది.

భాగముల సామ్యము దరఖాస్తుతో రు ౫ లు; అలాటమెంటు అయినప్పుడు రు ౫ లు; మిగిలినసామ్య ఒక్కొక్కమాసమునకు లెక్కువకాని వ్యవధిగల ౩ వాయిదాలలో ఇయ్యవలెను!

డైరెక్టర్లు

౧ శ్రీమదా చినరామకృష్ణయ్యగారు, జమీందారు, బ్యాంకరు, కాశీనాథ.

౨ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, ఆంధ్రపత్రికాధిపతి; డైరెక్టరు, స్వరాజ్య ప్రింటింగు అండు పబ్లిషింగుకలెక్షన్; డైరెక్టరు, హేండుస్పిన్నింగు అండు పబ్లిషింగుకలెక్షన్, మద్రాసు.

౩ సూరి వేంకట సరసిహాశాస్త్రిగారు, ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయసంఘ కార్యనిర్వాహకసభకు అధ్యక్షులు; రామమోహనకేంద్ర గ్రంథాలయమునకు అధ్యక్షులు; బెజవాడ.

౪ నడింపల్లి వేంకటలక్ష్మీనరసింహారావుపంతులుగారు, బార్-ఎట్-లా, మేనేజింగు డైరెక్టరు, ఆంధ్ర కర్మాగారము; రాయకూట్ ఇండస్ట్రీయల్ బ్యాంకి కల కలెక్టర్, యొక్క గుంటూరు ఉఫీసు మానేజరు; ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘమునకు కార్యదర్శి, గుంటూరు.

౫ వావిళ్ల వెంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు, ప్రొఫెసరు, వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అండునన్న; డైరెక్టరు, ఇండియన్ పబ్లిషింగుహౌసు; శ్రీమద్భాగవతము, మద్రాసు.

౬ కావ్యనిధి, ఛేటికొని అచ్చారావుగారు, సంపాదకులు; శ్రీరామవిలాస మాల, అముద్రితాంధ్రగ్రంథసర్వస్వము; పత్రికానిధి, ఆంధ్రభాషాకళాదర్శిని, స్థాపకులు, ఆంధ్రపరిశోధకమహామండలి; జమీందారు, చిత్రా (గోదావరి).

2 బిక్కిని వేంకటరత్నంగారు, కార్యదర్శి, శ్రీబాలసరస్వతీ గ్రంథాలయము, భూస్వాములు, చోడవరము, రామచంద్రపురం తాలూకా, గోదావరిజిల్లా.

౩ బచ్చు నాగభూషణరావుగారు, కార్యదర్శి, జ్ఞానదాయిసీ గ్రంథాలయము; భూస్వాములు; బ్యోంకరు; పేరుకలపూడి, గుంటూరుజిల్లా.

౪ పుతుంబాక నరసయ్యగారు, కార్యదర్శి, శ్రీ వేంకటాద్రినాయని జాతీయపాఠశాల; భూస్వాములు; పెదపాలెం, గుంటూరుజిల్లా.

౧౦ పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు, బి. ఏ., భూస్వాములు; ప్రొపైటరు, మచిలీపట్నం

౧౧ బొడ్డపాటి హనుమంతరావుగారు, కార్యదర్శి, శ్రీసత్యనారాయణ వరప్రసాద గ్రంథాలయము; భూస్వాములు; బొడ్డపాడు, కృష్ణాజిల్లా.

౧౨ పుచ్చా శ్రీరామశర్మగారు, కార్యదర్శి, ఆర్యబాలసమాజము; భూస్వాములు; పెదపాలెం; గుంటూరుజిల్లా.

౧౩ అయ్యంకి వేంకట రమణయ్యగారు, ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయసంఘ గౌరవ కార్యదర్శి, రామమోహన కేంద్రగ్రంథాలయగౌరవకార్యదర్శి, బెజవాడ.

బ్యాంకర్లు

తాతా ఇండస్ట్రియల్ బ్యాంకి, మద్రాసు, హైదరాబాదు (డక్కన్)
కలకత్తా రాయకూట్ ఇండస్ట్రియల్ బ్యాంకియొక్క గుంటూరు బాంచి.

ఆ డీ ట రు

జి. నరసింహంగారు, యఫ్.ఏ.ఏ, ఎఫ్. ఆర్.యచ్.ఏ, 307 లింగి శెట్టిపేథి, మద్రాసు.

లీగల్ అడ్వయిజరు

తుర్లపాటి వేంకటేశ్వరరావుగారు, బార్-ఎట్-లా.

మేనేజింగు డైరెక్టరు

అయ్యంకి వేంకటరమణయ్యగారు.

రిజిష్టరు ఆఫీసు—బెజవాడ

వివరములకై మేనేజింగు డైరెక్టరుగారికి వ్రాయుడు.

ఆంధ్రదేశాభ్యుదయమునకు అత్యంతావశ్యకములగు అమూల్యగ్రంథప్రకటనమునకు కొద్దిగోచర
లానే పూనుకొనును,

ఇదివరకే పనినిప్రారంభించి యుండుటచేత, మొదటిసంవత్సరమునుండియు లాభము పంచిపెట్టు
టనును. మొదటిసంవత్సరము నుండియు లాభము పంచిపెట్టుకట్టి కంపెనీ ఇవ్వయొక్కటేను.

వివరములకు వలయువార్తలు వ్రాయవలెను:—

ఆంధ్రగ్రంథాలయ పెప్రిస్, లిమిటెడ్, బెజవాడ.

బాల గంగాధర తిలక్ మహారాజు

యొక్క సంపూర్ణ ఉపన్యాసములు - జీవితచరిత్ర.

భారతవర్షముయొక్క రాజకీయ చరిత్రను మీరు చదువదలచినారా?

భారతవర్షముయొక్క స్వాతంత్ర్య పోరాటమును మీరు గుర్తెరుంగ దలచినారా?

అట్లయిన

బాలగంగాధర తిలక్ మహారాజుయొక్క సంపూర్ణ జీవితచరిత్రమును, సంపూర్ణ ఉపన్యాసములను తప్పక చదువుము. ఈ గ్రంథమును చదువని భారతీయుడు—దేశముననేమో, దానికి పాటుబడుటెట్లొ, ఎప్పటికిని తెలిసికొన జాలడని నిశ్చయముగా జెప్పగలము.

సుప్రసిద్ధాంధ్రదేశభక్తులును, పశ్చిమకృష్ణామండల కాంగ్రెసు సంఘమునకు కార్యదర్శియును, శ్రీకృష్ణజన్మస్థానవాసముచే పవిత్రులును అగు శ్రీ మానికొండ సత్యనారాయణశాస్త్రి, బి. ఏ. గారిచే వ్రాయబడినది. టెట్టిమహాగ్రంథముయొక్క వెల రు 2 లు మాత్రమే.

వలయువారిట్లు వ్రాయవలెను:—ఆంధ్రపరిషత్తు, బెజవాడ.

ఆంధ్రభాషాపోషకులకు విజ్ఞప్తి.

రాజమహేంద్రవరమునగల గవర్నమెంటు కళాశాలలో సంస్కృతోపాధ్యాయులుగ పనిచేసి అయిదువత్సరములక్రింద క్రితములైన మఠండ్రిగారిగు ఆకుండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిగారు వారి జీవితాంత్యవత్సరములలో, యాధ్యాత్మికానందము ననుభవించ గాంక్షించి, సంస్కృతభారతమును నిర్వచనముగ నాంధ్రీకరింప మొదలిడిరి. అది పర్వాది మొదటి నాలుగైదుపర్వములు, యుద్ధపంచకము, స్వర్గాలోహణాపర్వములను మొత్తముమీద నుమారు 12 పర్వములను పూర్తిచేసిరి. ఈయాంధ్రీకరణకాలముండే కవిత్రియమువారి యాంధ్రీకరణములొని స్వల్పపులాపములను ద్వితీత్రముగ చూపుచు “భారత ఫస్ట్” అను పేరుగల గ్రంథమును వ్రాసి, పితాపురమున కొంతకాలముక్రిందట ప్రచురింపబడుచుండెడి “కవిత్రి” యను మాసపత్రికలో ప్రకటించిరి. వీరు తమ భారతమునకు “ఆంధ్ర వ్యాస భారత సవనీతము” అనియు, అందలి పద్యభాగములకు “ధారి” అనియు బేరిడిరి. కవిత్రియమువారిచే నాంధ్రీకరింపబడక విడుదలబడిన సంస్కృతములొని కథానుట్టములను వీరు విపులముగ నాంధ్రీకరించిరి. కవిత్రియమువారి నాంధ్రీకరించిన భాగములలో విపులముగ నున్నవానిని వీరు సంగ్రహముగ నే వ్రాసిరి. కవిత్రియమువారిచే యాంధ్రీకరింపబడని భాగములను వీరిచే విపులముగ నాంధ్రీకరింపబడినట్టి వానిలో కొన్ని భాగములు:—

1. కణింకుని రాజనీతి. 2. సవత్సులూతీయము. 3. భగవద్గీత. 4. విష్ణుసహస్రనామములు మొదలైనవి.

వీరు వెనుకరచించిన గ్రంథములకంటె నీభారతము చాలనులభ్యక్తిలో వ్రాయబడినట్లు పలువురుభిప్రాయ పడుచున్నారు. వీరిభారతములో నేభాగములవైవిధ్యాని కేక అంతయు ప్రత్యేకముగ గాని, ముద్రింపించి ప్రకటింపబూను కొన లక్షిపుత్రులను, భాషాభిమానులను ప్రార్థించుచున్నాము. ఈగ్రంథమును అచ్చువేయుపడలచు యాచార్యహృదయులు, మహాశయులు, వితరణశీలురు, యాగ్రంథమునుగూర్చి యీక్రింది ఎడెసుగలవారికి వ్రాసి అన్నిసంగతులు తెలిసికొనఁ గోరుచున్నాము.

అడెసు:—

ఆకుండి వ్యాసేశ్వరుడు
“శ్రీశాంతివ్యాసనికేతనము”
ఆర్యాపురం, రాజమండ్రి.

ఇట్లు
విన్నవించు విధేయులు,
ఆకుండి వ్యాసేశ్వరుడు,
ఆ. వేంకటేశాస్త్రి.

దేశాభిమానులకు విన్నపము

అనేకమంది గాంధీమహాత్ముని భూషించుచున్నారు. కొద్దిమంది వారికి వ్యతిరేకములై యున్నారు. వారిని భూషించువారును, వ్యతిరేకులును—వారినిబట్టి వీరును, వీరినిబట్టి వారును పోవుచున్నారేగాని, నిజముగా గాంధీగారి తత్వమును అర్థముజేసికొని, ఆచరించువారు బహుకొద్దిమంది. గాంధీమహాత్ముని తత్వమునుగూర్చి అస్థిగతము చేసికొననిది దేశమునకు మోక్షములేదు కాబట్టి

గాంధీమహాత్మునిచేరచింపబడిన

గాంధీ తత్వోపదేశము

అను గ్రంథమును వెంటనే జదువుము. అనేకమంది దేశనాయకులుగూడ ఈగ్రంథమును ఇంతవరకు జదువకుండుట విచారకరము. అసలు చదివియుండకుండుటకంటె, ఇప్పుడైన వెంటనే చదువుట మంచిదిగాదా?

వెల రు 1-0-0 మార్కెట్.

వెంటనే ఇట్లువ్రాయుము:—అంధోపరిషత్తు, బెజవాడ.

డాక్టరు చివుకుల శ్రీరాములుగారి

బౌద్ధములు

౧ శతభస్మరసాయనము.

శరీరము త్రీవిధ శకవల్ల (పనుపు, తెలుపు, యెలుపు) అనేక జాడ్యములలోనికొంది శరీరము గుల్లబారియున్నను నేపథ్యమైన నవామేహబాధయున్నను, పొండువ, కష్టు, మొదలైన వ్యాధులున్నను, శరీరమంతయు పడిగలు పడియున్నను కాళ్లుచేతులు మంటలుగాని, పట్టుపట్టియున్నను బలహీనముగాయున్నను, నరముల పటుత్వములేప్పినను తీట మొదలగు చర్మ వ్యాధులచే బాధపడుచున్నను 21 విధసవామేహములకున్న ఆమోఘముగా పనిచేయును, యిచ్చాపథ్యము. నేరుంకిరు 8—0—0లు పోస్టుఖర్చులు పోల్చేకము.

౨ వీర్యసంజీవి.

రక్తముక్తిణించి నరముల పటుత్వము లేప్పి నేరభోగేచ్ఛలేక బలహీనముగా నుండు వారలు యీబౌద్ధమును నేవించిన వీర్యవృద్ధి రక్తవృద్ధికిలిగి దేహము పుష్టికరించి మంచికాంతిలుగును. వీర్యస్థంభన కలుగును.

కుక్కపైము మోరించును, యిందరప విషగంధ కాదులున్నట్లు రుజువు చేయువారికి రు116—0—0నూటపదార్థి వ్యయము.

శేరు రు ౧౦—౦—౦పదిరూపాయలు పోస్టుఖర్చు పోల్చేకము

3 అక్షరపటి:— పసిబిడ్డలకు దివ్యాపధము. అక్షరము జలుబు దగ్గు పడికము జ్వరము కైత్యము మొదల గువాటికి బాగుగా పనిచేయును. ౧౦౦యాత్రీలు రు ౧—౧౨—౦లు.

౪. కస్తూరిపటి. ౧౦౦యాత్రీలు రు ౧—౦—౦

రాజవైద్య చివుకుల శ్రీరాములు,

ఆయుర్వేదవైద్య నిలయం, కొత్తపేట, తెనాలి.

డక్క-మిల్ స్టోర్సు కం పెనీ, లిమిటెడ్, బే జ వా డ.

(1913 సం॥ ఇండియన్ కంపెనీల ఆక్ట్ క్రింద రిజిస్టరు చేయబడినది)

మూలధనము రు 3,00,000.

భాగము ౧కి రు 100 లు భాగముల సామ్యము ధరఖాస్తుతో రు 20 లును, అలాటమెంటు అయినప్పుడు రు 20 లును, మిగిలినసామ్య ఒక్కొక్కమాసమునకు తక్కువకాని వ్యవధిగల 3 వాయిదాలలో ఇవ్వవలెను.

డైరెక్టర్లు:

- 1 మోతే నారాయణరావుగారు, జమిందారు, విస్సన్నపేట గుండేపల్లి ఎస్టేటు; డైరెక్టరు, ఆంధ్రీకర్మాగారము, లిమిటెడ్, గుంటూరు; ఏలూరు.
- 2 మోతే సరసింహారావుగారు, జమిందారు, విస్సన్నపేట గుండేపల్లి ఎస్టేటు; డైరెక్టరు, ఆంధ్రీకర్మాగారము, లిమిటెడ్, గుంటూరు; ఏలూరు.
- 3 సంబూరి వేణుగోపాలరావుగారు, ప్రెసిడెంటు, శ్రీకృష్ణజూట్ అండు కార్టమిల్లు, ఏలూరు; వైస్ ప్రెసిడెంటు, యస్. కె. పి. వి. వి. హెచ్. హెచ్. స్కూలు, బెజవాడ; ఆనరరీ బెంచిమేజస్ట్రేటు; డైరెక్టరు, విజయవాడ కోఆపరేటివ్ బ్యాంకింగు యూనియన్, బెజవాడ; డైరెక్టరు, ఏషియా కమర్షియల్ అస్యూరెన్సు కంపెనీ బొంబాయియొక్క మద్రాసుబోర్డు; ప్రొప్రైటరు, శ్రీబాలకృష్ణరైస్ మిల్లు; అండు కంట్రీక్టరు, కనకదుర్గా రయిసుమిల్లు, బెజవాడ.
- 4 ఉప్పలపాటి బ్రహ్మయ్యగారు, ల్యాండు లార్డు అండు ప్రొప్రైటరు, శ్రీరామలింగేశ్వర రైసుమిల్లు, గుడివాడ.
- 5 వీరమాచనేని రంగయ్యగారు, ల్యాండులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు శ్రీ వేంకటేశ్వరరైసు మిల్లు, గుడివాడ.

- 6 కానూరి వెంకటాచలపతయ్యగారు, ల్యాంకులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీ వెంకటేశ్వరమఠా మైనింగుకంపెనీ, (నెల్లూరు;) కవులవరం, కృష్ణాజిల్లా.
- 7 అడపా రంగయ్యగారు, ల్యాంకులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీశివశంకరరైసుమిల్లు, నరసన్నపాలెం, వీరవల్లిపోస్టు, పార్లనరు ఆఫ్ శ్రీరామలింగేశ్వర రైసుమిల్లు, గుడివాడ.
- 8 కలిదిండి గంగరాజుగారు, ల్యాంకులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీరామవరప్రసాద రైసు మిల్లు, తాడేపల్లిగూడెం.
- 9 కన్నెగంటి వెంకయ్యగారు, ల్యాంకులార్డు అండ్ ప్రొప్రైటరు, శ్రీ రామలింగేశ్వర రైసుమిల్లు, దుగ్గిరాల.
- 10 గుడ్లవల్లేటి గోపాలరావుగారు, పార్లనరు ఆఫ్ బాబు ఏ. వి. రాయి అండు కో. అండు ల్యాండు షేలార్డు, బెజవాడ, (ఎక్సలెంట్ సియో.)

అక్క-వుంటుస్ విల్

ది ఇంపీరియల్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా, బెజవాడ.

ది రాయకట్ ఇండస్ట్రియల్ బ్యాంక్, లిమిటెడ్, గుంటూరు.

ది తాతా ఇండస్ట్రియల్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్, మద్రాసు.

ఆడిటర్

జి. నరసింహంగారు, యఫ్. ఏ. ఏ. యఫ్. ఆర్. యస్. ఏ., 307, లింగిశెట్టివీధి, మద్రాసు.

లీగల్ అడ్వయజరు

కందుకూరి వటుకభైరవమూర్తి పంతులుగారు, జిల్లాకోర్టు వకీలు, బెజవాడ.

మేనేజింగు ఏజంటు

గుడ్లవల్లేటి గోపాలరావుగారు.

రిజిష్టర్డ్ ఆఫీసు—బెజవాడ.

మా ల ప లై

తేక

సంగవిజయం

మొదటి రెండుసంపుటములు తయారైనవి.

సంపుటం ఒకటింటికి నెల ౧-౧౨-౦

ఆంధ్రభాషయం దింతవరకు ఇట్టి మహాగ్రంథం

వెలువడలేదు

దేశభక్తాగ్రేసరులగు ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారిచే వాడుకభాషయందు

ముద్దులొలుకునటుల వ్రాయబడినది.

ఈగ్రంథము ఆంధ్రవాఙ్మయమునందు

గొప్ప విప్లవమును కలుగజేయునటు కెంతమాత్రము సందేహములేదు.

ఆంధ్రవాఙ్మయమందు “కన్యాశుల్క” నును గ్రంథమొక్కటే ప్రతిభగాంచి యున్నది. నేడు ఈగ్రంథము దానిని మరపించి భాషకు నూతనోజ్జ్వలమును కలుగ జేయును. వలయువారిట్లు వ్రాయవలెను:—

మేనేజరు, ఆంధ్రప్రపత్తు, బెజవాడ.

“విద్యార్థి.”

బెజవాడనుండి ప్రకటింపబడుచుండును.

జాతీయ విద్యావాఙ్మయవిషయిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు : కురుగంటి సీతారామయ్య, ఎం. ఏ.

ఇందు విద్యార్థికుల వ్యాసములు ప్రకటింపబడుచు జాతీయవిద్యాస్వరూపనిరూపణ ప్రయత్నములు పలుపబడును.

చందా సం॥కు ౨—౦—౦.

విద్యాభిమానులందరును చందాదారులు కాబోర్ధితులు.

సీమవన పాద్రీడే: గ్రంథాలయస్థానముల మహాసభకు అభ్యుదయము
రామదాసు దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య.

ఎనిమిదవ ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ ప్రతినిధుల
మహాసభకు అధ్యక్షులుగు

ఆంధ్రరత్న దుర్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య

పర బ్రహ్మత్మికాందేవం ♦ భుక్తిముక్తిఫలప్రదాం
ప్రణమ్యస్తామితామేవ ♦ జ్ఞానశక్తిం సరస్వతీం.

అగ్రవ
సంపుటము.

గ్రంథాలయసర్వము.

రెండవ
భాగము.

పరిక్ష.

[ప్రాతఃకాలమున గపాలనికుంజమునఁ బ్రవేశించునఁ
నంతటఁ గలయం గనుంగొని.]

సాధకుడు.

కా. ఆనందం బివవస్త్రిగారితముచేయం
గానంబట్టెడు. ముందటఁ దెసల.

రానీకుండఁగఁ బోరఁ బద్మతరతుల్ ప్రసాదముల్
తీసె నిం

దేవాకా జగదీశ్వరుండునఁగనా నెన్నాళ్లకన్నేళ్లకేవ.
[అని లోపలఁ బ్రవేశించును.]

నికుంజము.

[పరికించి, గ్రహించి తనలో] ఇంటియం దీరిని పాద
నయను తేనెలోఁ బళు పక్షి మనుజుడి ధ్వనులు నీరిం
బోయుచున్నవి. పాపము! ఈతని కాశ్రయ మిత్తునుగాక.

సాధకుడు.

[కూర్చుండి, అగ్రనిమిలితనయనుండె]

గీ. నాదు నెమ్మేను నాగను బాదపీఠి
మెట్టి చిత్తమునాఁగను బట్టుపావ్య
సం దవృత్తి యనాఁ దలయఁపిఁ గొంచు
దేవ! దయచేసి మెల్ల నిద్రింపుచున్నా!

హృదయధ్వనునకుఁ జిత్తము నాకర్షించి సత్సన్ధి
బిందువు.)

నికుంజము.

[తనలో] ఈతని కైకాగ్ర్యమును నాకు బలె నేల
లోనికి వేలులు పాఁతుకొనునటులు చేయవలయును.
ఆకలిఁగొని వచ్చిన యీయతిధికి హరిభావవగా అతిభ్య
మిచ్చెదఁ గాక. వేళయైనదో లేదో కనుగొందుఁగాక.

[అని ముఖముపరికించి]

చ. వెలువడె వేడివెల్పు వినువీధిని దక్షిణమారుతంబ! నీ
వెలమినిగమ్మ నాపువులయెన్నులలోనిరజంబుదిక్కులం
దొలకెడుఁగాక కోయిలలుఁడుమైదలుఁ మొదలైన
నానికొం
బిలువని వేరటంబు వెలపెట్టనియంగడి యోత మెం
తయుక.

[మలయమారుతము వీచును. కోయిలలు కొన్నిరుమ్మెదలు
కొన్ని వచ్చి చిగురులఁ గొటికి తేనె చీల్చి కొదల
నొసరించుచు నుండును.]

సాధకుడు.

చ. మలయ మరుద్విధూత దళ పర్వరణావమువో
యశేచ్ఛు

